

การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

พ.ศ. 2547

ISBN 974-316-372-7

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

**A STUDY OF SCHOOL PLANT PLANNING OF FUNDAMENTAL
SCHOOL ADMINISTRATORS AT PRIMARY
EDUCATIONAL LEVEL IN CHAIYAPHUM**

MR. SURAPOL SUPORNTRITIPAS

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Master Degree of Education in Educational Administration
Nakhon Ratchasima Rajabhat University**

2004

ISBN 974-316-372-7

Copyright by Nakhon Ratchasima Rajabhat University

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ผู้ทำวิทยานิพนธ์ นายสุรพล สุภรตรีทิเพศ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมทรง อัสวกุล ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุทัย เดชदानนท์ กรรมการ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ดล 1-

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมทรง อัสวกุล)

..... กรรมการ

(นายเพชร เหมือนพันธ์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เศวานิต เศวานานนท์)

..... กรรมการ

(ดร. สุนทรี ศิริอังกูร)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุทัย เดชदानนท์)

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารการศึกษา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร. สุนทรี ศิริอังกูร)

THESIS TITLE A STUDY OF SCHOOL PLANT PLANNING OF FUNDAMENTAL
SCHOOL ADMINISTRATORS AT PRIMARY EDUCATIONAL
LEVEL IN CHAIYAPHUM

AUTHOR MR. SURAPOL SUPORNTRITIPAS

THESIS ADVISORY COMMITTEE

ASST. PROF. DR. SOMSONG ASAWAKUN CHAIRMAN

ASST. PROF. UTAI DEJTANON ADVISOR

EXAMINING COMMITTEE

Somsong Asawakun CHAIRMAN
.....
(ASST. PROF. DR. SOMSONG ASAWAKUN)

Petch Muanpan. MEMBER
.....
(MR. PETCH MUANPAN)

Savit Saunanda MEMBER
.....
(ASST. PROF. DR. SAUWANIT SAUNANANDA)

Suntharee Siri-angkul MEMBER
.....
(DR. SUNTHAREE SIRI-ANGKUL)

Utai. MEMBER
.....
(ASST. PROF. UTAI DEJTANON)

THIS THESIS HAS BEEN APPROVED

TO BE A PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE MASTER DEGREE OF EDUCATION
IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION

Suntharee Siri-angkul DEAN OF GRADUATE SCHOOL
.....
(DR. SUNTHAREE SIRI-ANGKUL)

18 NOVEMBER 2004

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ผู้ทำวิทยานิพนธ์ นายสุรพล ศุภรตรีทิเพศ

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

ปี พ.ศ. 2547

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมทรง อัสวกุล

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุทัย เดชตานนท์

กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามขนาดและประเภทสถานศึกษาและศึกษาแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ การจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 289 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ด้านการใช้อาคารสถานที่และด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่
2. ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 4 ด้าน ระดับปานกลาง 1 ด้าน และด้านที่มีปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน แต่ผลการเปรียบเทียบเมื่อจำแนกตามประเภทสถานศึกษาในภาพรวม มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาเป้าหมายมีการปฏิบัติมากกว่าสถานศึกษาทั่วไป

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวม มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ สถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ด้านการใช้อาคารสถานที่ สถานศึกษาขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จำแนกตามประเภทสถานศึกษา พบว่า มีปัญหาไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

5. แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมดีเด่น มีดังนี้

5.1 การจัดทำงบประมาณมาสนับสนุนงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการตามกระบวนการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ

5.2 การรื้อถอนอาคารเก่าที่ชำรุด ดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุ และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.3 การใช้อาคารสถานที่ ดำเนินการโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบอาคารสถานที่ ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้คณะครู นักเรียน ชุมชนมาใช้ห้องและอาคารสถานที่

5.4 การควบคุมดูแลและป้องกันอัคคีภัย ดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัย ควบคุมดูแลและป้องกันอัคคีภัย

5.5 การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการจัดทำแผนการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ดำเนินการตามแผนและประเมินผล แล้วนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการบริหารต่อไป

by school types in general took their different operation significantly at .05. In particular aspects, building construction, building maintenance, building upkeep and building use evaluation took their different operation significantly at .05.

4. The comparison of school plant planning problems classified by school sizes in

general took their different significantly at .05. In particular aspects, big sized and small sized school had more problems of building construction than medium-sized schools. There were more problems of building use in big-sized schools than in medium-sized schools. The big-sized schools faced more problems of building upkeep than the medium-sized and small-sized schools. While the comparison of school plant planning problems classified by school types took no different problems both in general and particular.

5. The following were the solution to school plant planning from the interviews with

the administrators who were awarded the outstanding of school plant planning.

5.1 Providing the budget to support school plant planning is operated by the school administrators according to the administration process and using schools as bases for administration.

5.2 Pulling down the old building is operated according to the supply regulations and approved by fundamental school committee.

5.3 The building use is operated by getting every section to be responsible for building, encouraging and publicizing teachers, students and community to use the building.

5.4 Controlling and preventing fire are operated according to national safety regulations, creating good relationship between school and community in order to get them to participate in safety control and prevent fire.

5.5 The evaluation of building use and environment is operated by planning the use of building, following the plans and evaluating them in order to get the results as the data for future administration.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ เพราะได้รับการอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมทรง อัครกุล ประธาน กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์อุทัย เดชदानนท์ กรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สติติย์ กองคำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วนิดา เดชदानนท์ นายวิสูตร เกษมสุข ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 นายวิสูตร เกษมสุข ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี และอีกหลายท่านที่ผู้วิจัยไม่อาจกล่าวนามได้ครบถ้วนในที่นี้ ผู้วิจัยระลึกถึงพระคุณของทุก ๆ ท่านและขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ เพื่อน พี่น้องทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณแม่เชาะอิม สุภรตรีทิเพศ คุณพ่อสมาน พรหมณี คุณแม่ประยงค์ศรี พรหมณี คุณสุริยันต์ สุภรตรีทิเพศ คุณสมาน พงษ์จำนงค์ คุณจิรวัดณ์ กลิ่งกลางดอน คุณอัญชุลี สุภรตรีทิเพศ เด็กหญิงศุภลักษณ์ สุภรตรีทิเพศ และเด็กหญิงศุภศิริ สุภรตรีทิเพศ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ในการทำวิจัยครั้งนี้ จนทำให้งานวิจัยสำเร็จโดยสมบูรณ์ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยขอมอบความดีดังกล่าวเป็นการบูชาคุณพ่อ แม่ ครู อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สุรพล สุภรตรีทิเพศ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
สมมุติฐานการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
การบริหารโรงเรียน.....	10
ความหมายและความสำคัญ.....	10
ขอบข่ายการบริหารโรงเรียน.....	14
มาตรฐานการศึกษา.....	16
การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม.....	19
ความหมายของการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม.....	19
ความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม.....	20
ประเภทของอาคารสถานที่.....	22
กระบวนการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม.....	23
บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงาน อาคารสถานที่.....	25
นโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ.....	29
สถานศึกษาเป้าหมายในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา.....	31
ขอบข่ายการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม.....	31
การจัดสร้างอาคารสถานที่.....	33
การใช้อาคารสถานที่.....	34
การบำรุงรักษาอาคารสถานที่.....	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	การควบคุมดูแลอาคารสถานที่.....	42
	การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่.....	44
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
	งานวิจัยในประเทศ.....	54
	งานวิจัยต่างประเทศ.....	58
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	61
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	64
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	67
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
	ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	70
	ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ.....	71
	ตอนที่ 3 ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ.....	80
	ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ...	88
	ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ...	91
	ตอนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพและปัญหา การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	95
	ตอนที่ 7 แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม....	98
5	สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	102
	สรุปผลการวิจัย.....	104

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
อภิปรายผล.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	112
บรรณานุกรม.....	114
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล.....	121
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ.....	126
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	128
ภาคผนวก ง รายชื่อสถานศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัย.....	144
ประวัติย่อผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	155

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอ ประเภท และขนาดโรงเรียน.....	62
2 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาสิ่งแวดล้อมดีเด่นและโรงเรียนสิ่งแวดล้อม น้อมเกล้าฯ จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอ และขนาดสถานศึกษา.....	64
3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	66
4 ค่าความถี่ ร้อยละ จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	71
5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ	72
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม ด้านการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับ ประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ	73
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ	75
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ	76
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ.....	78
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ	79
11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ	80

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
12	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ 82
13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ 83
14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ 85
15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ..... 87
16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. 88
17	ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา..... 89
18	ผลการเปรียบเทียบรายค่าเฉลี่ยสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา..... 90
19	การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภทสถานศึกษา..... 91
20	ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา..... 92

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
21 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา.....	93
22 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา.....	93
23 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม ด้านการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับ ประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา.....	94
24 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา.....	94
25 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภท สถานศึกษา.....	95
26 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่.....	96
27 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการใช้ประโยชน์อาคารสถานที่.....	96
28 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่.....	96
29 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่.....	97
30 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่.....	97

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
---	---------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นรากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

2543 : 1) เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนมีโอกาสพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถ ด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์ การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาว่า ประเทศไทยจะต้องเข้าสู่วงจรของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง พลังอำนาจของชาติ จะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยพลังอำนาจของคนที่มีความรู้เท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการการศึกษา แห่งชาติ. 2540 : 4)

การบริหารการประถมศึกษาในระดับโรงเรียนเป็นระดับที่มีความสำคัญเพราะเป็นระดับ ที่นำนโยบายการจัดการศึกษาของทุกระดับไปปฏิบัติ ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการจัด การศึกษา อยู่ที่ผลของการปฏิบัติในระดับโรงเรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 1) โดยโรงเรียนเป็นสถานที่พัฒนาเยาวชน และประชาชน ให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณสมบัติอันพึงประสงค์อื่น ๆ โดยผ่านกระบวนการ เรียนรู้ แต่การที่บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี ก็ต้องมีสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนการสอนที่ดีด้วย ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องเอาใจใส่ในเรื่องนี้ให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ โดยจัดสภาพแวดล้อมในอาคารเรียนและนอกอาคารเรียน (ศิริ เจริญวัย. 2541 : 137) เพราะมนุษย์ทุกคนมีความผูกพันกับสิ่งแวดล้อม อยู่กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็น สิ่งแวดล้อมในการทำงานประกอบอาชีพ หรือสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิตทั่ว ๆ ไปซึ่ง นอกเหนือ จากการประกอบอาชีพ สิ่งแวดล้อมเป็นสภาวะภายนอกทั้งหมด ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลากรใน โรงเรียนซึ่งมีทั้งผู้บริหาร ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักเรียน ด้วยเหตุนี้ทางโรงเรียนจึงต้องจัด สร้างสภาพแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้ช่วยในการสร้างบรรยากาศให้น่าอยู่ (บุญช่วย จินดาประพันธ์. 2536 : 81) ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกชื่นชมและประทับใจ คือสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการศึกษา หากความรู้ภายในโรงเรียน จะมีส่วนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและส่งผลให้การปลูกฝังจริยธรรม และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์เกิดขึ้นเองในตัวผู้เรียน (สุขวิช รังสิตพล. 2540 : 8) โรงเรียนซึ่งมีบรรยากาศ ที่ดีจะให้นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจ ภูมิใจ อบอุ่น สบายใจ รู้สึกใน ความเป็นเจ้าของและอยากมาโรงเรียน บรรยากาศที่ดีในโรงเรียนมีอิทธิพลในการเสริมสร้าง

ความคิด จิตใจ และคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ได้ (ทองคุณ หงษ์พันธ์. 2542 : 59)

งานสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาคือ การจัดสภาพแวดล้อม อันได้แก่ อาคารสถานที่ บริเวณ สิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารการศึกษา โดยคำนึงถึงการพัฒนาปริมาณ และคุณภาพของสภาพแวดล้อม ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และตอบสนองวัตถุประสงค์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงคารวัฒน์. 2528 : 5-13) และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าอาคารสถานที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมความเจริญงอกงาม ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคมของนักเรียนเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่าสถานศึกษาคือเมืองเล็ก ๆ ที่ครูและนักเรียนมาใช้ชีวิตร่วมกันตลอดวัน เป็นเวลานานตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด ดังนั้นการจัดบริเวณ ของสถานที่ที่ดี หรือการจัดด้านอาคารที่ดีจึงมีส่วนสำคัญยิ่งต่อกิจกรรมการเรียนการสอน (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช. 2541 : 341)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ได้มีนโยบายในการพัฒนาสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ไปสู่มาตรฐานการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งก็คือ เรื่องอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายนั้น มีความสำคัญที่จะต้องทราบสภาพพื้นฐาน และปัญหา เพื่อจะเป็นพื้นฐานเริ่มต้นในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ในจังหวัดชัยภูมิมีสถานศึกษาจำนวนหนึ่งได้รับรางวัล อันเนื่องมาจากอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยใช้ชื่อต่างกัน ได้แก่ สถานศึกษาสิ่งแวดล้อมดีเด่น และสถานศึกษาสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าฯ การทราบแนวทางการแก้ปัญหาจากสถานศึกษาเหล่านี้ จะช่วยให้เห็นแนวทางชัดเจน สำหรับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ได้ให้ความสำคัญด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยมีการคัดเลือกโรงเรียนที่มีศักยภาพ มีความพร้อมในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไว้จำนวน 125 โรงเรียน เพื่อเป็นสถานศึกษา แก่นำในการพัฒนาไปสู่มาตรฐานการศึกษา และอีกจำนวน 598 โรงเรียน เป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการตามปกติ ซึ่งจะทำให้การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษามีความแตกต่างกัน ฉะนั้นการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อเปรียบเทียบของโรงเรียนสองประเภทนี้ พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จากโรงเรียนที่เคยได้รับรางวัล สิ่งแวดล้อมดีเด่นและโรงเรียนสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าฯ จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลจากการศึกษา ไปปรับปรุงและพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา ให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ และมีคุณภาพมาตรฐานทางการศึกษา ตรงตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภทของโรงเรียน และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะทำให้

1. ทราบถึงสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
2. ทราบถึงปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหา การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อเป็นสารสนเทศให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม นำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนา อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา ให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษา ตรงตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 723 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 289 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 39–40) ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ประเภทสถานศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สถานศึกษาระดับประถมศึกษาทั่วไป และสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่เป็นสถานศึกษาเป้าหมายในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา

2.1.2 ขนาดสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 สภาพการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

2.2.2 ปัญหาการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

2.2.3 แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษานั้น มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ข้อบ่งชี้งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไว้ รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 28-38) ซึ่งได้เสนอข้อบ่งชี้งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนรวม 5 ด้าน คือ การจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เนื่องจาก การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมีข้อบ่งชี้งานด้านนี้ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเดิมได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบหาตัวแปรตาม ตามข้อบ่งชี้ดังกล่าว นอกจากนั้นผู้วิจัยมีความเชื่อว่าประเภทของสถานศึกษา (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. 2544 : 1) และขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน จะเป็นตัวกำหนดและเป็นข้อจำกัดในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้แตกต่างกันด้วย ดังนั้นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ จึงแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่ต่างประเภทกัน มีสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่มีขนาดแตกต่างกันมีสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง อาคารเรียน และส่วนประกอบภายในอาคารเรียน อาคารประกอบ สิ่งปลูกสร้างภายในสถานศึกษา บริเวณสถานศึกษาและสิ่งแวดล้อม
2. สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพที่เป็นจริงตามความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในการดำเนินการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ใน 5 ด้าน ได้แก่ การจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยยึดเอาข่ายงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม 5 ด้าน ได้แก่ การจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. การจัดสร้างอาคารสถานที่ หมายถึง การจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการวางผังบริเวณที่ตั้งอาคาร การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ และการดำเนินการของงบประมาณ การควบคุมการก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของสถานศึกษา การรื้อถอนอาคารสถานที่และสิ่งปลูกสร้างให้ถูกต้องตามระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
5. การใช้อาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินการ จัดทำแผนการใช้อาคารเรียนอาคารประกอบ และบริเวณสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชน กำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมแต่ละแห่ง จัดให้มีแผนผังสถานศึกษา แผนผังอาคารเรียนและห้องเรียน จัดให้มีตารางการใช้อาคารเรียน อาคารประกอบ จัดทำ

เอกสารแนะนำการใช้อาคารสถานที่ จัดให้บริการแก่ชุมชนเข้ามาใช้บริการ

6. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินการจัดให้มีแผนงานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม จัดให้มีการตรวจสอบสภาพอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ น่าดู น่าอยู่ จัดให้มีการซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ สนามกีฬา ถนน ที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนหย่อม แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย กำหนดหน้าที่และมอบหมายให้บุคลากรในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ในแต่ละจุด ไว้ชัดเจน จัดหางบประมาณมาเป็นค่าบำรุงรักษา และซ่อมแซมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ให้เพียงพอ ส่งเสริมให้บุคลากรในทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

7. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินการจัดให้บุคลากรทำหน้าที่ ดูแลอาคารสถานที่ ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกัน จัดทำระเบียบข้อบังคับ การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน โดยบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วม ดำเนินการตามระเบียบที่เกี่ยวข้องเมื่อมีผู้มาขอใช้อาคารสถานที่ ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วม รับผิดชอบในการดูแลอาคารสถานที่ จัดให้มีอุปกรณ์ในการดับเพลิง ได้แก่ เครื่องเคมีดับเพลิง ทrolleyดับเพลิง จัดไว้ในที่ที่จะนำไปใช้ได้สะดวกและมีการตรวจสอบทุกสามเดือน จัดให้มีระบบ สัญญาณแจ้งภัย จัดให้มีการตรวจสอบระบบไฟฟ้าประจำ และบริเวณที่ล่อแหลมต่ออัคคีภัยทุก ระยะเวลาเดือน เพื่อให้มีการใช้งานอาคารสถานที่ให้ถูกต้องคุ้มค่าและให้ทุกฝ่ายได้ใช้ประโยชน์ อย่างทั่วถึง

8. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินการจัดให้มี การเก็บ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนและ ชุมชน จัดทำแบบสรุปผลการใช้อาคารสถานที่ จัดให้มีการนำเสนอผลการประเมินให้ทุกฝ่าย ได้รับทราบ แล้วนำผลที่ได้มาใช้ในการวางแผน การตัดสินใจ ปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นเพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

9. ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดข้องที่ทำให้การ บริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายของ งานอาคารสถานที่ใน 5 ด้าน ได้แก่ การจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุง รักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

10. แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง วิธีการ มาตรการ และเทคนิคต่าง ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม นำมาใช้ในการดำเนินการ เกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล ตามจุดมุ่งหมายของงานอาคารสถานที่

11. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ได้รับการแต่งตั้งให้รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

12. ประเภทของสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา ตามความคาดหวังในการพัฒนาสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

สถานศึกษาเป้าหมาย หมายถึง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย สถานศึกษาเป้าหมายในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา ปีการศึกษา 2544 สถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาสิ่งแวดล้อมดีเด่น ปีการศึกษา 2543-2545 และ สถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าฯ ปีการศึกษา 2545-2546

สถานศึกษาทั่วไป หมายถึง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิที่ไม่ได้เป็นสถานศึกษาเป้าหมาย

13. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ขนาดสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐาน ของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดขึ้น โดยกำหนดจากจำนวนนักเรียน เป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาด ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ในการประกวดสถานศึกษาดีเด่น แบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ

สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน

สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. การบริหารโรงเรียน
  - 1.1 ความหมายและความสำคัญ
  - 1.2 ขอบข่ายการบริหารโรงเรียน
  - 1.3 มาตรฐานการศึกษา
2. การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  - 2.1 ความหมายของการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  - 2.2 ความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  - 2.3 ประเภทของอาคารสถานที่
  - 2.4 กระบวนการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  - 2.5 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานอาคารสถานที่
  - 2.6 นโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
  - 2.7 สถานศึกษาเป้าหมายในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา
3. ขอบข่ายการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  - 3.1 การจัดสร้างอาคารสถานที่
  - 3.2 การใช้อาคารสถานที่
  - 3.3 การบำรุงรักษาอาคารสถานที่
  - 3.4 การควบคุมดูแลอาคารสถานที่
  - 3.5 การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารโรงเรียน

1. ความหมายและความสำคัญ

โรงเรียนถือเป็นองค์กรที่สำคัญในการจัดการศึกษา เพราะเป็นระดับที่นำนโยบายการจัดการศึกษาของทุกระดับไปปฏิบัติ การบริหารโรงเรียนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา ซึ่งจะดีได้ก็อยู่ที่ความสามารถในการบริหาร ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ ดังนี้

กิตติมา ปรีดีติลล (2532 : 47) ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียน ไว้ว่า การบริหารโรงเรียน คือ การจัดดำเนินการทุกอย่างในโรงเรียน ตั้งแต่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานธุรการ และการเงิน การบริหารงานกิจการนักเรียนและนักศึกษา และงานด้านความสัมพันธ์ของชุมชน

วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ชีระกุล (ม.ป.ป. : 3) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน (School administration) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคน ร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชน และผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะคิด ค่านิยม พฤติกรรมและคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และแก่ประเทศชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 1-26) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษา จะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียน 10 ประการ ได้แก่

1. องค์กรท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนจะพัฒนาได้ดี เกิดผลต่อการพัฒนานักเรียนได้อย่างแท้จริง ถ้าทุกฝ่ายทุกคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน รักโรงเรียน เข้ามาร่วมคิดร่วมทำ ร่วมจัดการศึกษา และพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งสนับสนุนทรัพยากรทั้งบุคคลและงบประมาณ

2. การใช้แผนยุทธศาสตร์ในการบริหารโรงเรียน การบริหารโรงเรียน จะบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการนั้น จำเป็นต้องมีและใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานตามภารกิจเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบในปัจจุบัน และมุ่งสู่ผลการพัฒนาในอนาคต โดยยึดเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาตัวผู้เรียน

3. การทำแผนผังอย่างเต็มรูปแบบ การกำหนดแผนผังที่ตั้งอาคารเรียน อาคารประกอบ สนาม สวนหย่อม ในพื้นที่ทั้งหมดของโรงเรียน เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน ตลอดจนเป็นการเตรียมที่จะรองรับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง หรือการเจริญเติบโตของชุมชน และช่วยให้โรงเรียนใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งหมดได้อย่างคุ้มค่า เหมาะสม ตรงตามความต้องการ โดยไม่สูญเสียทรัพยากรหรือเกิดปัญหาทางภูมิสถาปัตยกรรม

4. ทำโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน นักเรียนจะเกิดความรักโรงเรียน ต้องการมาโรงเรียนอย่างมีความสุข เกิดคุณลักษณะและการเรียนรู้ที่มีความหมาย ถ้าโรงเรียนมีบรรยากาศดี น่าอยู่ น่าเรียน มีอาคารที่มั่นคง แข็งแรง สะอาด ดูใหม่อยู่เสมอ ไม่ชำรุดทรุดโทรม บริเวณโรงเรียน และสภาพแวดล้อม ร่มรื่น สะอาด สวยงาม มีธรรมชาติที่ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน

5. มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาให้คนมีคุณลักษณะที่ดีอย่างถาวร และเป็นผู้คิดเป็น สามารถแสวงหาความรู้ได้เอง มีชีวิตที่เป็นสุขได้ นั้น มิใช่เพียงให้สื่อบรรณโรงเรียนและการเรียนการสอนที่เป็นปกติ แต่ต้องประกอบด้วยการพัฒนาบุคลากรตลอดจนปัจจัย และสภาพแวดล้อมให้เด็ก ได้รับการปลูกฝัง กล่อมเกลาจิตใจอย่างจริงจัง ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องสำรวจตนเอง เพื่อจัดโรงเรียนให้สนองต่อการพัฒนาอย่างแท้จริง ให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข

6. จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดผลถาวรการเรียนรู้นักเรียนจะมีความหมาย เป็นการพัฒนาตัวนักเรียนให้เป็นคนคิดเป็น แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้ สามารถปฏิบัติงานได้จริง มีค่านิยม และบุคลิกลักษณะที่ดีอย่างถาวร ถ้าครูให้นักเรียนมีโอกาสคิด มีโอกาสทำ และใช้วิธีการสร้างความรู้ ครูต้องวัดผลและประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียนให้ถูกต้องตามสภาพจริงของนักเรียนโดยการสะสมผลงาน และตรวจผลงาน

7. จัดและใช้ห้องปฏิบัติการให้เกิดประโยชน์สูงสุด การจัดการให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยเทคโนโลยี นอกจากเป็นการฝึกการใช้วัสดุอุปกรณ์แล้ว ยังทำให้นักเรียนได้รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและรู้เร็ว รู้กว้าง รู้จริง

8. ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมในยุคที่โลกเจริญก้าวหน้า มีวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้การบริหารและการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โรงเรียนควรพิจารณาใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ แทนวิธีการเดิม เพื่อลดภาระงานและทำให้การบริหารและการเรียนการสอนได้ผลดีกว่าเดิม

9. ส่งเสริมบุคลากรให้ทำงานเต็มศักยภาพ ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะสร้างเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ถ้าครูมีอุดมการณ์ของความเป็นครูได้รับการส่งเสริมให้สอน และปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างถูกต้องตามหลักการ จะทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์เต็มที่ โรงเรียนจึงควรส่งเสริม และพัฒนาครูทุกคนให้มีความรู้ ความชำนาญในการสอน มีอุดมการณ์และมีใจรักในการสอนอย่างจริงจัง

10. การพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการกำหนดมาตรฐานการบริหารงานโรงเรียน โดยคำนึงถึงการดำเนินงานตามภารกิจ และขอบข่ายของงานโรงเรียน 6 งาน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนทั้งสิ้น ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความจำเป็นจะต้องพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ให้ได้มาตรฐานเพื่อส่งผลถึงคุณภาพของนักเรียน

และเกิดการยอมรับจากชุมชน

ชาญชัย อาจิณสมอาจารย์ (2541 : 38-39) ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้สองความหมาย ดังนี้ ความหมายแรก คือ การทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่ถูกต้องจากครู ภายใต้ค่าใช้จ่ายที่ดำเนินการโดยรัฐ โดยให้นักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุด ความหมายที่สอง คือ การใช้อิทธิพล (Influencing) ต่อคนกลุ่มหนึ่งนั่นก็คือนักเรียน เพื่อให้มีความเจริญงอกงาม สู้วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด โดยการชักกลุ่มคนที่สองซึ่งได้แก่ ครู ในฐานะตัวแทนดำเนินการให้วัตถุประสงค์บรรลุผลสำเร็จ

กานต์ กุณาศล (2542 : 3) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนหมายถึงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม มีความรู้และความสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสมควรแก่สภาพของตน

ถวิล มาตรฐาน (2544 : 41-42) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ (SBM) หมายถึง การบริหารจัดการโรงเรียนที่สอดคล้องกับ คุณลักษณะและความต้องการของโรงเรียน นั่นคือ สมาชิกโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียน ตลอดจนสมาชิกชุมชนและองค์กรอื่น ๆ มารวมพลังกันอย่างเต็มที่รับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรและแก้ปัญหา ตลอดจนดำเนินการ เพื่อพัฒนากิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระยะสั้น และระยะยาว มีหลักในการดำเนินการดังนี้

1. หลักคุณลักษณะ (Principle of equifinality) มีวิธีการ หรือแนวทางมากมาย และหลากหลาย ที่จะนำมาดำเนินการ เพื่อจะให้บรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษา การยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น โรงเรียนมีความชอบธรรมเต็มที่ ที่จะขับเคลื่อน พัฒนา และดำเนินงาน ด้วยยุทธศาสตร์ของตนเอง ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการโรงเรียนด้วยพวกเขาเองอย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักการกระจายอำนาจ (Principle of decentralization) เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการโรงเรียน การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน มีความยุ่งยากและเพิ่มปัญหามากขึ้น ดังนั้นการกระจายอำนาจให้โรงเรียน จะทำให้โรงเรียนมีพลังอำนาจและรับผิดชอบ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และส่งเสริมการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. หลักระบบบริหารจัดการตนเอง (Principle of self-management system) โรงเรียนจะต้องใช้ระบบบริหารจัดการตนเองมาเป็นหลักในการดำเนินงานภายใต้นโยบายหลัก และโครงสร้างขององค์กร พัฒนาจุดประสงค์การสอนและยุทธศาสตร์การพัฒนา สร้างกำลังคน และทรัพยากร การแก้ปัญหา และทำให้จุดมุ่งหมายบรรลุความสำเร็จ ด้วยความสามารถของโรงเรียนเอง

4. หลักการริเริ่ม (Principle of initiative) ท่ามกลางความหลากหลายและความซับซ้อนของกิจกรรมการศึกษา จำเป็นจะต้องอาศัยการริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ ของสมาชิกโรงเรียนในการทำหน้าที่และเพิ่มพูนคุณภาพการศึกษา ฉะนั้นเป้าหมายของ SBM ก็เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่สมาชิกของโรงเรียน จะมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ร่วมกันพัฒนาศักยภาพ ความริเริ่มและความสามารถ เพื่อเป็นพลังสร้างคุณภาพการศึกษา และพัฒนาโรงเรียนการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน เป็นนวัตกรรมทางการบริหาร ที่ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหาร จัดการเรียนการสอน และที่สำคัญ คือ เป็นการคืนอำนาจให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 5) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาภารกิจของโรงเรียนจะเห็นได้ว่าโรงเรียนมีภารกิจหลักคือ การจัดการศึกษาและการบริหาร ซึ่งต้องใช้ทั้งกระบวนการและปัจจัย จึงจะบรรลุผล ในกระบวนการจะอาศัยทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู ในส่วนปัจจัยที่ใช้ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ หน่วยงานองค์กร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีศักยภาพหลายด้านจึงจะนำโรงเรียนประสบความสำเร็จ

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนนั้นเป็นภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียน เยาวชน ประชาชน เกิดการพัฒนาทางด้าน ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมและคุณธรรมต่าง ๆ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ โดยใช้กลยุทธ์ และปัจจัยในการบริหารที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานหรือโรงเรียนจะสามารถดำเนินงานให้ได้รับความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถบริหารจัดการของผู้บริหารที่จะดำเนินการให้ผู้ร่วมงานร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพตามที่ตั้งไว้ ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารโรงเรียนไว้ ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533 : 158) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้งานหรือกิจการต่าง ๆ ได้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ และมีระเบียบ ไม่ก้าวก่ายกัน สามารถเรียงลำดับความสำคัญและความรีบด่วนของงานได้
2. เพื่อให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้น เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากการบริหารการศึกษานั้นต้องอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรที่ไม่ใช่มนุษย์ แต่ทรัพยากรดังกล่าวมีอย่างจำกัด ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องหาทางใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. เพื่อเป็นการกระจายงานให้แก่บุคลากรในหน่วยงาน การบริหารจัดการจะเป็นเครื่องช่วยให้ ผู้บริหารได้กระจายงาน ความรับผิดชอบให้แก่บุคลากรต่าง ๆ ตามความรู้ความสามารถแต่ละบุคคล

4. เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีทิศทาง หรือเป้าหมายที่แน่ชัด ทั้งนี้เพราะการบริหารจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้แน่ชัด จุดประสงค์จะเป็นเครื่องกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 22) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบบริหารไม่ดีจะกระทบกระเทือนส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีจะต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเอาเทคนิควิธี และกระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรในโรงเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ขอบข่ายการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและนโยบายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารจะต้องเข้าใจในขอบข่ายงานบริหารโรงเรียนได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ขอบข่ายของการบริหารโรงเรียนไว้ ดังนี้

ภิญโญ สาร (2526 : 385-386) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จต้องมีความสามารถ 7 ด้าน คือ

1. การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การกระตุ้น และแนะนำครูเป็นรายบุคคล ให้ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การบริหารงานบุคคล ได้แก่ ความสามารถจัดระเบียบ บรรจุแต่งตั้ง กำหนดหน้าที่ พัฒนาบุคคล และมุ่งส่งเสริมสร้างขวัญ
3. การบริหารกิจการนักเรียน ส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
4. ความสัมพันธ์กับชุมชน สามารถสื่อความเข้าใจกับบุคคลในชุมชน
5. การบริหารงานธุรการ สามารถจัดการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ทรัพย์สินต่าง ๆ ของโรงเรียน
6. การบริหารกิจการที่เกี่ยวกับการบริหารต่าง ๆ
7. การวัดและประเมินผลในด้านการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 4) ได้ให้ข้อบ่งชี้และแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับงาน 6 ด้าน ตามภาระกิจของผู้บริหาร คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงินและพัสดุ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์กับชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32) ได้กำหนด ข้อบ่งชี้และภารกิจของการบริหารสถานศึกษาออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การบริหารวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผล การเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ได้แก่ การจัดทำและเสนอขอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์

3. การบริหารงานบุคคล เป็นภารกิจที่สำคัญ เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ

4. การบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นบรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้แก่ การดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาระบบและเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศ การประสาน และพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร

และบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงาน การจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุน และประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน งานบริการสาธารณะ งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

Kimbrough และ Nunnery (1988 : 164–165) แบ่งงานบริหารโรงเรียน เป็น 8 ประการ คือ

1. การพัฒนาองค์กรและรักษาองค์กร
2. งานบริการหลักสูตรและการสอน
3. งานบริหารงบประมาณ
4. งานธุรการ
5. งานบริหารบุคคล
6. งานกิจการนักเรียน
7. งานสร้างสภาวะผู้นำในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
8. งานด้านการประเมินผลการวิจัย และสร้างความเชื่อถือจากประชาชน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารงานในโรงเรียน จากแนวคิดของบุคคลต่าง ๆ จะมีความหมายที่สอดคล้องกัน ประกอบด้วย งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน ที่จะทำให้การจัดการโรงเรียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายในการที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และมีคุณสมบัติอันพึงประสงค์

3. มาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543ก : 1) กล่าวว่า โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้า เทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลง และความท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของคน ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักฟังตนเองและ

สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543ข : 2-3) กล่าวไว้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในไว้ 6 มาตรา 8 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งหลักสำคัญของการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิด หรือทำให้บุคลากรเสียหาย โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เราต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน และการประกันคุณภาพ เป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย (2545 : 31) กล่าวไว้ว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผล และติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโรงเรียน โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษานั้น และการประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผล และติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้

บรรลุป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 ดังนี้

มาตรฐานการศึกษามีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนมี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ และมีความสุข ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม ตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเอง ต่อสังคม ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

2. มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการมี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน โดยโรงเรียนต้องจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย จัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข จัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครู และบุคลากรอย่างเพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3. มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัยมี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่และชุมชน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์ที่กำหนด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาโรงเรียนให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยนั้น โรงเรียนต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายในการดำเนินงาน มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน มีการประเมินตนเอง เพื่อตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบอยู่ตลอดเวลา โดยทุกคนมีส่วนร่วม ซึ่งอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุน ส่งเสริมและมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนจะต้องจัดให้มีบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน ดังนั้นโรงเรียนที่พัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา จึงเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมมากกว่าโรงเรียนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาไปสู่มาตรฐานการศึกษา

การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

1. ความหมายของการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

ได้มีผู้ให้ความหมายคำว่า การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไว้ ดังนี้
 สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2526 : 281) กล่าวว่า การบริหารงานอาคารสถานที่และบริเวณ หมายถึง การจัดทำเนิการเกี่ยวกับอาคารสถานที่และบริเวณที่ใช้ในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้

กิติมา ปรีดีดิถก (2532 : 197) กล่าวว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การรู้จักจัดหา การรู้จักใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการควบคุมดูแลรักษา และรู้จักส่งเสริม ทะนุบำรุงอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้คงสภาพดี และสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533ก : 117) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ คือ การที่ผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่เท่าที่มีอยู่ จัดการดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และการดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ที่จะได้ผลเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของทุก ๆ ฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

บุญช่วย จินดาประพันธ์ (2536 : 119) กล่าวว่า การบริหารอาคารสถานที่เป็นการควบคุมดูแล การประสานงาน การบริการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่ให้ดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้มีประสิทธิภาพ และพึงพอใจด้วยกันทุกฝ่าย

ศิริ เจริญวัย (2541 : 18) กล่าวว่า การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษาร่วมมือร่วมใจกันควบคุมดูแลและพัฒนาเกี่ยวกับอาคารสิ่งปลูกสร้าง บริเวณ และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา โดยใช้วัสดุอุปกรณ์และเงินค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพื่อให้อาคารสถานที่ มีความเป็นระเบียบ สวยงาม ร่มรื่น น่าอยู่ มั่นคง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 26) กล่าวว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ดำเนินงานอาคารสถานที่ ร่วมกับบุคลากรภายในโรงเรียน ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและเรียกชื่อต่างกันไปบ้าง บางท่านก็ใช้การบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม บางท่านก็ใช้การบริหารงานอาคารสถานที่ และบางท่านก็ใช้การบริหารงานอาคารสถานที่และบริเวณ แต่จะใช้ความหมายใดก็รวมความทั้งอาคาร สถานที่ บริเวณ ซึ่งทั้ง 3 อย่างนี้ เป็นสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เพื่อให้อาคารเรียน อาคารประกอบ สิ่งปลูกสร้าง บริเวณและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน มีความเป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม ร่มรื่น ถูกสุขลักษณะ มั่นคง ปลอดภัย เอื้อต่อ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

2. ความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ดี ช่วยทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความจงรักภักดี และความภาคภูมิใจต่อสถาบัน ซึ่งจะมีผลไปถึงความพยายามที่จะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้กับตนเอง และสถาบัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533ข : 175) กล่าวว่า ครูไม่ใช่ตัวจักรสำคัญที่จะสร้างความเติบโตทุกด้าน ให้แก่นักเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน นอกจากจะเป็นที่พักอาศัยที่มั่นคงแข็งแรง คุ่มแดด คุ่มฝนและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้แล้ว ยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเจริญงอกงามทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมของนักเรียน อาคารสถานที่เป็นที่พบปะสังสรรค์ระหว่างครู นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชนทั่วไป เป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู และทุกคนในโรงเรียน และยังเป็นแหล่งเก็บอุปกรณ์การศึกษา ครุภัณฑ์ เพื่อการเรียนการสอน เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษาแก่คนทั่วไปความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่ มีดังนี้

1. เป็นการเตรียมอาคารสถานที่ไว้รองรับความคิดทางการศึกษา การออกแบบจึงต้องเหมาะสม และยืดหยุ่น เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ อยู่เสมอ บริเวณพื้นที่ของโรงเรียนจะต้องยืดหยุ่น เพื่อเตรียมการขยายตัว และจัดบริเวณให้เหมาะสม
2. เป็นการช่วยในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างรวดเร็ว แน่นนอน เนื่องจากการกำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนการทำงาน และระบบควบคุมงานชัดเจน
3. เป็นการเตรียมพร้อมที่จะรับงบประมาณเพื่อการปรับปรุงและก่อสร้าง
4. เป็นข้อมูลว่าปัจจุบันโรงเรียนมีอาคารเรียน อาคารประกอบที่หลัง มีเนื้อที่ที่จะใช้ก่อสร้างอาคารเพิ่มเติมอีกจำนวนเท่าใด ในเนื้อที่ดังกล่าวจะขยายก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ให้เต็มรูปแบบและโครงการ รวมทั้งจะต้องใช้จ่ายงบประมาณเท่าใด
5. เป็นข้อมูลให้ทราบว่าในแต่ละท้องถิ่นต้องการอาคารสถานที่ทางการศึกษา ในลักษณะที่ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของท้องถิ่น อาชีพ ทรัพยากรและความสามารถที่จะตอบสนองได้
6. เป็นการช่วยให้โรงเรียนสวยงาม สะอาด มีสภาพแวดล้อมที่ดี เนื่องจากมีหลักการบริหารที่ดี และมีครู อาจารย์ คณงานภารโรง นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกัน
7. เป็นการช่วยให้การใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน มีประสิทธิภาพ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร และรูปแบบจัดการศึกษาซึ่งเกิดขึ้นเสมอ และสามารถใช้ได้ดีที่สุดในระยะยาว

8. เป็นการอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอนหรือให้การศึกษา คือ สร้างความเจริญงอกงามทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียน ทั้งยังมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยมของครู และนักเรียนตลอดจนบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน

9. เป็นการช่วยทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ อันจะเป็นหนทางในการสร้างชื่อเสียง เกียรติยศ ให้กับตนเอง และสถานศึกษาของตน

10. ทำให้นักเรียนเกิดความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การบริหารงานอาคารสถานที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก อาคารสถานที่ที่เป็นแหล่งให้การศึกษา หล่อหลอมให้เป็นคนดี เป็นแหล่งเตรียมความคิดใหม่ ๆ ให้แก่นักเรียน ดังนั้นการบริหารงานอาคารสถานที่ ผู้บริหารจึงควรบริหารให้รอบคอบ เก็บรวบรวมข้อมูลให้แน่ชัด และบริหารให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยแท้จริง เพื่อเด็กจะได้เจริญเติบโต เป็นพลเมืองดี มีประสิทธิภาพ เป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป

ศิริ เจริญวัย (2541 : 20) ได้สรุปความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่ไว้ดังนี้

1. เป็นการดำเนินการที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่งานด้านวิชาการอันเป็นงานหลักหรือหัวใจของสถานศึกษา เช่น จัดสถานที่เรียน จัดทำห้องสื่อการศึกษาและการจัดซ่อมแซมอาคารเรียน

2. เป็นการจัดและบริหารด้านการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้เป็นไปด้วยความราบรื่น สะดวกและปลอดภัย เช่น จัดทำที่เก็บรักษาวัสดุครุภัณฑ์ จัดสร้างหอประชุม และการจัดทำทางระบายน้ำ

3. เป็นการเตรียมพร้อมที่จะรองรับความคิดและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางการจัดการศึกษา เช่น การเพิ่มหรือลดจำนวนนักเรียน การเปลี่ยนแปลงขนาดของชุมชน และความต้องการอาชีพของประชาชน

4. เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีมีประโยชน์ต่อการกลมเกลอนิสัยและเสริมสร้างความรู้สึกนึกคิดอันดีงามให้เกิดขึ้นในตัวเด็กนักเรียน เพราะได้รับประสบการณ์อันถือเป็นแบบอย่างที่ดีได้ เช่น การรักษาความสะอาด การปลูกและบำรุงรักษาไม้ดอกไม้ประดับและการจัดสร้างอาคารให้ถูกทิศทางลม

5. เป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรในสถานศึกษาพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเกิดความรักความหวงแหนสถานศึกษา เพราะทุกคนได้รับความสะดวกสบายทุกอย่างเหมือนอยู่บ้านของตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 28) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่ไว้ดังนี้

1. เป็นที่ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง
2. เป็นที่เก็บวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานต่างๆของโรงเรียน
3. เป็นที่ประกอบกิจกรรมนอกห้องเรียนของนักเรียนและกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการเรียนการสอน
4. เป็นที่ประกอบกิจกรรมดำเนินงานบริหารโรงเรียนทุกงาน
5. มีส่วนในการกล่อมเกลาลักษณะนิสัยของนักเรียน
6. มีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

จากความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเป็นงานที่สนับสนุน ส่งเสริมงานด้านวิชาการ ช่วยในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างรวดเร็ว ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ สร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากร เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อให้นักเรียนและชุมชน เสริมสร้างความเจริญงอกงาม ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม

3. ประเภทของอาคารสถานที่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 28) กล่าวว่าไว้ว่า อาคารสถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. อาคารเรียน ซึ่งรวมถึงห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้องพัสดุ ห้องพยาบาล ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องพัสดุ
  2. อาคารประกอบหรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ เช่น อาคารอเนกประสงค์ โรงฝึกงาน โรงอาหาร ห้องส้วม เรือนเพาะชำ รั้ว ถึงประปา
  3. บริเวณโรงเรียน เช่น สนาม ถนน ที่พักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ
- สวัสดิ์ สายประสิทธิ์, มงคล สำอางค์กุล และสมบุญ วัฒนวรพงศ์ (ม.ป.ป. : 363) ได้แยกการพิจารณาอาคารสถานที่ เป็น 3 ประเภท คือ

1. อาคารเรียนและห้องเรียน
2. อาคารประกอบ
3. บริเวณและสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าอาคารสถานที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ อาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ บริเวณโรงเรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยแท้จริง

4. กระบวนการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

กระบวนการบริหารเป็นแนวทางหรือขั้นตอนเพื่อดำเนินงานซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำมาใช้ประกอบเป็นเครื่องมือ หรือเป็นแนวทาง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอันจะนำไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ของหน่วยงาน ในการบริหารอาคารสถานที่นั้นผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องมีความรู้ในเรื่องกระบวนการบริหารทั่ว ๆ ไปแล้ว ต้องสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับเรื่องของอาคารสถานที่อีกด้วย โดยยึดเนื้อหาหรือขอบข่ายของงานด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (อุทัย เดชตานนท์. 2546 : 76)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2541ก : 19) ได้กำหนดกระบวนการบริหารอาคารสถานที่ โดยมีขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับอาคารสถานที่ส่วนใหญ่เป็นการวางแผนกำหนด สถานที่ตั้งของอาคารภายในพื้นที่ที่เรียกว่าการวางผังแม่บท การกำหนดความต้องการอาคารให้สอดคล้องกับความเจริญเติบโตของหน่วยงาน และการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักเรียนและบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานในสถานที่นั้น
2. การกำหนดความต้องการอาคาร ได้แก่ การกำหนดจำนวน ประเภท รูปแบบ และพื้นที่ของอาคารให้สอดคล้องกับภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เจริญขึ้น
3. การก่อสร้างอาคาร เป็นขั้นตอนที่ผู้รับผิดชอบจะต้องรับผิดชอบในการดูแลการควบคุมการก่อสร้างในฐานะเจ้าของสถานที่ที่จะต้องใช้อาคารที่ได้มา ให้เป็นไปตามรูปแบบและข้อมูลรายละเอียดที่กำหนด
4. การวางแผนการใช้อาคาร เป็นขั้นตอนที่จะต้องมีการใช้อาคารให้คุ้มค่าให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการจัดตารางการใช้ การประเมินการใช้อาคาร
5. การใช้ การบำรุงรักษา การซ่อมแซมอาคาร เป็นการดำเนินการใช้อาคารสถานที่ให้ตรงตามแผนและวัตถุประสงค์ บำรุงรักษาและซ่อมแซมเมื่อถึงวาระ
6. การรื้อถอน ในกรณีที่อาคารชำรุดเพราะสร้างมานาน ผู้บริหารจะต้องดำเนินการรื้อถอนอย่างถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของราชการ ผู้บริหารควรมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 29-33) กล่าวว่า การบริหารงานอาคารสถานที่จะมีประสิทธิภาพได้โดยการดำเนินงานตามขั้นตอนทั้ง 4 ของกระบวนการบริหาร คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล เช่นเดียวกับการบริหารงานอื่น ๆ ทุกงาน กระบวนการบริหารงานอาคารสถานที่ มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในขั้นนี้ผู้บริหารต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยที่สุดจะต้องประกอบไปด้วยข้อมูล 3 ประเภทนี้ คือ

1. สภาพปัจจุบันของอาคารสถานที่และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เช่น จำนวนอาคาร สิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่แล้ว พื้นที่บริเวณโรงเรียน สภาพพื้นที่ จำนวนนักเรียน จำนวนบุคลากร
2. แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเพิ่ม หรือลดของจำนวนนักเรียน งบประมาณที่คาดว่าจะได้รับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องพื้นที่โรงเรียน
3. ปัญหาและข้อจำกัด ซึ่งจะได้จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เช่น ข้อจำกัดของพื้นที่ ข้อจำกัดของบุคลากร ข้อจำกัดของงบประมาณ หรือปัญหาอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินงาน

เมื่อได้ข้อมูลและปัญหาแล้ว ก็นำมาวิเคราะห์โดยให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม เพื่อสรุปเป็นความต้องการของโรงเรียนที่จะแก้ปัญหาหรือพัฒนาด้านอาคารสถานที่ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 2 วางแผน เมื่อรู้ความต้องการด้านอาคารสถานที่ว่าจะแก้ปัญหา หรือพัฒนาอย่างไร จากการปฏิบัติในขั้นตอนที่ 1 แล้วก็ดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 คือ จัดให้มีการวางแผนและเขียนโครงการ เพื่อแก้ปัญหา เพื่อพัฒนา หรือเพื่อบรรลุความต้องการด้านอาคารสถานที่นั้น ๆ ในการวางแผนด้านอาคารสถานที่ ผู้บริหารต้องคำนึงถึง สิ่งต่อไปนี้

1. ให้บุคลากรในโรงเรียนและในชุมชน มีส่วนในการใช้ประโยชน์ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านอาคารสถานที่ ได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการวางแผนด้านอาคารสถานที่
2. ในการวางแผนด้านอาคารสถานที่ จะต้องมุ่งให้อาคารสถานที่นั้น ๆ สามารถใช้ประโยชน์ได้หลาย ๆ ทาง หากจะเป็นแบบอเนกประสงค์ ก็จะทำให้การพัฒนาอาคารสถานที่นั้น ๆ ได้ผลคุ้มค่ากับการลงทุน
3. ให้เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ให้มากที่สุด นั่นคือ ให้ประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรงและส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน และกลมกล่อมลักษณะนิสัยให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรโดยทางอ้อม

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการตามแผน ผู้บริหารโรงเรียนต้องกำกับติดตามและควบคุมดูแล ให้การดำเนินการตามแผน ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ในขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ที่จะดำเนินไปโดยราบรื่น และมีประสิทธิภาพพอสมควรหากผู้บริหารยึดแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

1. ปลูกฝังให้บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ
2. ให้นักเรียนมีส่วนรับผิดชอบต่อการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ ซึ่งจะช่วย

ปลูกฝังนิสัยการทำงานและเกิดความภาคภูมิใจในโรงเรียนของตนเอง

3. ปลูกฝังให้ชุมชนตระหนักว่าโรงเรียนเป็นสมบัติของชุมชน และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่เท่าที่จะเป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลด้านอาคารสถานที่ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบว่า การดำเนินงานเป็นไปตามแผน ดำเนินไปด้วยดีเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขในระหว่างการทำงาน และเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาวางแผนดำเนินงานในปีถัดไป การประเมินผลด้านอาคารสถานที่ต้องทำเป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนงาน โดยใช้เทคนิควิธีการสำคัญ ๆ ดังนี้

1. การทำตารางกำหนดเวลาการประเมินผลไว้อย่างชัดเจนในแต่ละโครงการ
2. ทำตารางกำหนดการใช้อาคารสถานที่และบันทึกผล
3. มีการตรวจตราดูแลอย่างสม่ำเสมอ
4. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การบริหารงานอาคารสถานที่จะมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายได้นั้น ต้องมีการดำเนินงานตามขั้นตอนของกระบวนการบริหารอาคารสถานที่ ดังนี้ มีการเตรียมการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผน และจัดทำแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล

5. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานอาคารสถานที่

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537ข : 339) กล่าวถึง ขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ดังนี้

1. จัดสำนักงานให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการเรียนการสอน
2. จัดบรรยากาศในอาคารเรียนและอาคารประกอบ
3. จัดบรรยากาศในบริเวณโรงเรียน
4. วางแผนการใช้ประโยชน์ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการในอาคารเรียน โรงฝึกงาน

โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา

5. จัดบำรุงรักษา ซ่อมแซมและพัฒนาอาคารสถานที่
6. จัดเวร-ยามรักษาความปลอดภัยของโรงเรียน
7. แต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบอาคารสถานที่และทรัพย์สินของโรงเรียน
8. สำรวจ จัดหา ควบคุมดูแล ซ่อมแซมและขออนุญาตหรือถอนอาคาร
9. ดำเนินการเกี่ยวกับการก่อสร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารสถานที่ ในสถาน

ศึกษาตามระเบียบราชการ

10. จัดทำแผนผังบริเวณและปรับปรุงซ่อมแซมต่อเติม
11. ดำเนินการจัดและและตรวจสอบแบบรูปรายการก่อสร้าง

12. ดำเนินการควบคุมงานก่อสร้างของโรงเรียน
13. วิเคราะห์เกณฑ์ ขนาดเนื้อที่ อาคารให้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร
14. ควบคุม ดูแลความปลอดภัย และการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าของเครื่องใช้ในโรงเรียน พร้อมทั้งเรื่องการประหยัด การเสื่อมคุณภาพ
15. ตรวจสอบและรายงานเสนอและการแก้ไขปัญหาในการก่อสร้าง
16. ประเมินการซ่อมแซมอาคาร หรือทำการปรับปรุงโครงสร้างที่ไม่ปลอดภัย
17. สำรวจและทดสอบเก็บข้อมูลหาสาเหตุ ปัญหาของอาคารสถานที่ เพื่อทำแผนการปรับปรุงและพัฒนา

18. ควบคุมและป้องกันการถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของโรงเรียน
ศิริ เจริญวัย (2541 : 27) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการดำเนินงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประเด็นสำคัญอยู่ 7 ประการ คือ

1. การเตรียมการดำเนินงานอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเตรียมการก่อนที่จะมีการดำเนินงาน โดยประสานงานให้มีการประชุม เพื่อทำความเข้าใจในการจัดทำแผนงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นและกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เตรียมตัวและเตรียมรวบรวมข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นในการวางแผนไว้ มอบหมายให้บุคลากรในหน่วยงานสำรวจบันทึกข้อมูลในอดีต ประเมินสภาพปัจจุบัน และประมาณการแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต ประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ ให้เหมาะสมกับจำนวนงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

2. การวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ เป็นงานที่ทำด้วยความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ และความอดทนของผู้บริหาร เพราะการวางแผนดำเนินงานจะต้องใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลในการเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กับสิ่งที่คาดหวังจะได้รับในอนาคต โดยเลือกวิธีปฏิบัติที่เป็นไปได้หลาย ๆ ทาง มีหลักปฏิบัติดังนี้ สร้างความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ต้องการดำเนินการให้สำเร็จ และกิจกรรมทางการศึกษาที่จะช่วยให้จุดมุ่งหมายของการศึกษาเกิดสัมฤทธิ์ผล จัดให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน ศึกษาทางด้าน การออกแบบและสร้างอาคารสถานที่ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของวิศวกร ตั้งเกณฑ์และกระบวนการในการประเมินผลหลังการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และจัดให้มีคณะกรรมการทำเอกสารการวางแผน

3. การจัดสร้างอาคารสถานที่ ผู้บริหารมีแนวปฏิบัติ ดังนี้ จัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับอาคารสถานที่ และของงบประมาณ จัดให้สถาปนิกออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ควบคุมการก่อสร้างให้ถูกต้องตามแบบแปลนเป็นไปตามระเบียบ และกฎหมาย ดำเนินการรื้อถอนอาคารสถานที่และสิ่งปลูกสร้างให้ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมาย ระดม

ทรัพยากร โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการแก้ปัญหาการขาดแคลน ด้านอาคารสถานที่ จัดให้มีการตกแต่งอาคารสถานที่ให้เป็นระเบียบ สวยงาม และร่มรื่น น่าอยู่ และจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ ประจำอาคารสถานที่ให้เพียงพอกับความจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. การใช้อาคารสถานที่ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาสร้างขึ้น มาเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาเป็นหลัก และใช้เพื่อกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นเรื่องรอง ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ ผู้บริหารจะต้องวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้ รอบคอบและเกิดประโยชน์ในการใช้สอยให้มากที่สุด

5. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีภาระหน้าที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้ จัดให้มีการตรวจสภาพและซ่อมแซมอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่ชำรุดให้มีสภาพดี อยู่เสมอ กำหนดบทบาทหน้าที่ และมอบหมายให้บุคลากรรับผิดชอบ ส่งเสริมและปลูกฝัง จิตสำนึกให้นักเรียนรู้สึกรับผิดชอบต่อการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในสถาน ศึกษาให้มีความปลอดภัย และสะอาดสวยงาม ประชุมชี้แจงแนะนำ วิธีการบำรุงรักษาอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง

6. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีภาระหน้าที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้ กำหนดให้บุคลากรทำหน้าที่เวรยามดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จัดทำระเบียบการใช้ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมตรวจตราการใช้อาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ พิจารณาและตรวจสอบกิจกรรมที่มี ผู้มาขอใช้อาคารสถานที่ ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม

7. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีภาระหน้าที่ต้อง ปฏิบัติ ดังนี้ จัดให้มีคณะกรรมการจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย เป็นผู้รับผิดชอบประเมินผล กำหนด ช่วงเวลาในการประเมินเป็นระยะ ๆ ใช้เทคนิควิธีการประเมินผลแบบต่าง ๆ ประกอบกัน การนำเสนอผลการประเมินผลให้ทุกฝ่ายทราบอย่างเปิดเผย สนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษามี ส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 29-30) กล่าวว่าใน การบริหารงานอาคารสถานที่ ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานตามขอบข่าย งานอาคารสถานที่ ดังต่อไปนี้

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่ ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.1 ขอบประมาณจัดสร้างอาคารสถานที่

1.2 ควบคุมการก่อสร้างอาคารให้ถูกต้อง และเป็นไปตามระเบียบ และกฎหมาย

ที่เกี่ยวข้อง

1.3 ดำเนินการเกี่ยวกับการรื้อถอนอาคารให้ถูกต้องตามระเบียบ และกฎหมาย

ที่เกี่ยวข้อง

- 1.4 จัดการเกี่ยวกับที่ดินของโรงเรียนให้ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยที่ราชพัสดุ
- 1.5 ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนแก้ปัญหาคารขาดแคลนอาคารสถานที่
ในกรณีที่ยังประมาณจากทางราชการมีไม่เพียงพอ

1.6 จัดให้มีการตกแต่งอาคารสถานที่ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม

2. การใช้อาคารสถานที่ ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

- 2.1 ดำเนินการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า โดยให้
บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม

2.2 จัดให้มีแผนผังบริเวณโรงเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน และห้องพิเศษ

2.3 จัดให้มีการทำตารางแสดงการใช้อาคารสถานที่

2.4 ให้บริการด้านอาคารสถานที่แก่ชุมชนในกิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้อง

3. งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

3.1 ตรวจสอบสภาพของอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ

3.2 จัดให้มีการซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่ชำรุด

3.3 จัดให้มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอาคารสถานที่ของบุคลากร

3.4 ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่

4. งานควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

- 4.1 จัดเวรยามดูแลอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความ
ปลอดภัย

4.2 ตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่าง
บุคลากร

4.3 ดำเนินการตามระเบียบที่เกี่ยวข้องเมื่อมีผู้ใช้อาคารสถานที่

4.4 ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลอาคารสถานที่

5. งานประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

5.1 ประเมินผลการดำเนินงานอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ

5.2 ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

5.3 ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการรักษาอาคารสถานที่

เท่าที่นักเรียนจะสามารถมีส่วนร่วมได้

5.4 ใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ ในการประเมินผลการดำเนินงานอาคารสถานที่ เช่น
รับฟังความคิดเห็นจากชุมชน

จากที่กล่าวมาทั้งสิ้น สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหาร
งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมนั้น จะเริ่มตั้งแต่การวางแผนการจัดสร้างอาคารสถานที่

การวางแผนการใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งศาสตร์ทางการบริหาร เช่น กระบวนการ ทักษะเข้ามาบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อจะสนองความต้องการในการบริหารงานจัดการการเรียนรู้ของโรงเรียน ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6. นโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยภูมิ เป็นหน่วยงานส่วนกลางขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของชาติส่วนหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ โดยจัดการศึกษา 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปี เพื่อให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการที่จะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา

2. ระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้เด็กวัยการศึกษาภาคบังคับทุกคนได้เรียนจนจบหลักสูตร มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและทักษะอาชีพ เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ที่กำหนดให้รัฐจัดบริการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และถือเป็นการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 17 โดยให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. 2542 : 1-19) มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียน ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน และรองรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศภายในโรงเรียนให้มีความสันติและเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดสื่ออุปกรณ์

การเรียนและปัจจัยอื่นแก่นักเรียนและครู เพื่อพัฒนาไปสู่มาตรฐาน และสนับสนุนการจัดสร้าง แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

2. สนับสนุนให้มีการดูแล ปกป้องคุ้มครองนักเรียนตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กพึงได้รับ เพื่อให้ปลอดภัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และห่างไกลจากสิ่งเสพติด โดยการปรับปรุงซ่อมแซม อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ ให้มีความมั่นคง แข็งแรง เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็ก ในการใช้ชีวิตประจำวันในโรงเรียน จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ และมีความปลอดภัย พัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมของ โรงเรียนให้เข้าสู่มาตรฐานสากล

การที่จะทำให้อโยบายในการจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้นั้น จะต้องมีการจัดทำแผนงาน/โครงการรองรับ เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็น รูปธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ มีโครงการที่เกี่ยวกับอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม คือ โครงการพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา โครงการ สิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าตามกระแสพระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

โครงการพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา และโครงการสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าตามกระแสพระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีที่มาจากปัญหา สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในประเทศไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแนวโน้มของการถูกทำลายเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ปัญหา ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ สาเหตุคือ การขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดเจตคติและ ค่านิยมที่ถูกต้องต่อสิ่งแวดล้อม และจากกระแสพระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่มีต่อคณะรัฐบาลและประชาชนที่เข้าเฝ้าถวายพระพรเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2544 เวลา 16.30 น. ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต มีใจความสำคัญประการหนึ่ง เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งในเรื่องเกี่ยวกับการรักษาความ สะอาด การจัดการขยะ การอนุรักษ์ทรัพยากร และการอนุรักษ์ป่าชายเลน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ และพัฒนา สิ่งแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการจัดการศึกษา และถือเป็นภารกิจที่จะให้โรงเรียนประถม ศึกษาร่วมมือกันแก้ปัญหาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม พร้อมกับน้อมนำกระแสพระราชดำรัสใน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาดำเนินการจัดกิจกรรมโรงเรียนที่จัดสิ่งแวดล้อม ดีเด่น และโรงเรียนสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าฯ ตามพระราชเสาวนีย์ในพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยให้การศึกษาเป็นกระบวนการปลูกฝังให้นักเรียนและประชาชนมีความ ตระหนักรู้ มีจิตสำนึกและมีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ การป้องกัน แก้ปัญหา และการพัฒนาสิ่ง แวดล้อมในโรงเรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในชีวิตประจำวันและเหมาะสม

กับสภาพท้องถิ่นมีหลักเกณฑ์ในการประเมิน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. 2546 : 1-5) ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ อาคารเรียน อาคารประกอบ บริเวณโรงเรียนสะอาด ร่มรื่น สวยงามเป็นระเบียบ มีความปลอดภัย มีการจัดสุขาภิบาลถูกสุขลักษณะ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

7. สถานศึกษาเป้าหมายในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน

สถานศึกษาเป้าหมายในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่ผ่านการคัดเลือกจากอำเภอต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ว่า จะต้องเป็นสถานศึกษาที่มีศักยภาพ มีความพร้อมในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีบรรยากาศ ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมศึกษา หรือสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าฯ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. 2544 : 1-3)

ขอบข่ายการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

งานการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2533 : 52) กล่าวว่า ในการบริหารนั้นเราสามารถมองได้ใน 2 ลักษณะ คือ การมองการบริหารในฐานะที่เป็นงาน หรือภารกิจ (Task) และการบริหารการศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการ

ในการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นจะต้องมีวิธีการหรือการดำเนินการ โดยใช้หลักการบริหารด้านต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิคในการบริหารด้วย ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้บริหารทั่ว ๆ ไปต้องดำเนินการ เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การประสานงาน การประเมินผล เป็นต้น สำหรับเรื่องการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคิดถึงเรื่องภารกิจที่จะต้องกระทำ ซึ่งในเรื่องนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องทราบถึงงานหรือขอบข่ายของงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม แล้วจึงบริหาร ซึ่งเป็นการปฏิบัติหรือดำเนินการ

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมดียิ่งขึ้น จึงขอเสนอขอบข่ายงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ผู้วิจัยจะใช้ขอบข่ายงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมนี้ มาเป็นงานหลักในการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

บุญช่วย จินดาประพันธ์ (2536 : 107) ได้ให้ขอบข่ายงานอาคารสถานที่ ดังนี้

1. งานออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง ได้แก่ การออกแบบครุภัณฑ์ และสิ่งก่อสร้าง การควบคุมการจ้างเหมาให้เป็นไปตามรูปรายการ
2. งานก่อสร้างและซ่อมแซม ได้แก่ การก่อสร้างและปรับปรุงซ่อมแซม การซ่อมแซม สิ่งชำรุดและทดแทนวัสดุที่หมดสภาพ
3. การบริการไฟฟ้าและโทรศัพท์ ได้แก่ การจัดและควบคุมบริการไฟฟ้า และ โทรศัพท์
4. การรักษาความสะอาดและพัฒนาบริเวณ ได้แก่ การเก็บกวาดขยะ การกำจัดขยะ การตัดหญ้าและตกแต่งสนามเด็กเล่น การตัดแต่งต้นไม้ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การรดน้ำต้นไม้ การพัฒนาสระน้ำ คูคลอง เพื่อประโยชน์ในการเกษตรและเพื่อความสวยงาม การพัฒนาถนน ทางเท้า และทางระบายน้ำ
5. งานรักษาความปลอดภัย ได้แก่ การจัดยามเฝ้าประตูแลอาคาร ควบคุมการเข้าออก และยามรักษาการณ์ดูแลความปลอดภัยยามค่ำคืน การจัดทำและซ่อมแซมรั้ว ประตู ให้มั่นคง การป้องกันอัคคีภัย
6. การควบคุมการใช้อาคารสถานที่ ได้แก่ ดำเนินการจัดสรรการใช้อาคารสถานที่ การทำโปรแกรมการใช้อาคารสถานที่ที่ไม่อยู่ในตารางการรับผิดชอบของหน่วยงานใด วางแผน การใช้อาคารให้เกิดประโยชน์การใช้สอยมากที่สุด
7. งานประเมินผลการใช้อาคาร ได้แก่ การหาข้อมูลเพื่อที่จะใช้ในการพัฒนาและปรับปรุง มีการประเมินผลทุกปีเพื่อจะได้ข้อมูลและความต้องการในการใช้อาคาร และปัญหา การใช้อาคาร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 28–29) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายของงานอาคารสถานที่ไว้ 5 อย่าง ดังต่อไปนี้

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่ รวมถึง การวางผังบริเวณที่ตั้งอาคาร การควบคุม การก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบ ให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน ตลอดจน การรื้อถอนอาคารสถานที่
2. การใช้อาคารสถานที่ หมายถึง การกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิด ประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด ต่อการเรียนการสอนโดยตรง ต่อการเกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ของนักเรียน และต่อชุมชน
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การประดับตกแต่ง และซ่อมแซมอาคารสถานที่ ให้คงสภาพเดิม หรือเพิ่มเติมเพื่อใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด และต้องสะอาด เรียบร้อย สวยงาม น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน

4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ คือ การควบคุมดูแลโดยทั่วไป เป็นการกำกับ ติดตามผลการใช้ การบำรุงรักษา การตกแต่ง รวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เป็นการดำเนินการประเมินการใช้เพื่อ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทาง การดำเนินการด้านนี้ให้เหมาะสม เพื่อประโยชน์สูงสุด และเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีถัดไป

จากรายละเอียดของขอบข่ายงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมข้างต้นสามารถจำแนก เป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่

กิติมา ปรีดีดีล (2532 : 200) กล่าวว่า ในการจัดการเกี่ยวกับ อาคารสถานที่ ของโรงเรียนตั้งแต่ขั้นเริ่มแรก ผู้บริหารควรจะได้พิจารณาถึงหลักต่าง ๆ โดยทั่วไป ดังนี้

1. พิจารณาถึงความต้องการใช้อาคารว่าเป็นแบบโรงเรียนประถมศึกษา หรือ มัธยมศึกษา จุฬนักเรียนเท่าไร เด็กเล็กควรเป็นอาคารชั้นเดียว เด็กโตอาจเป็นอาคารสองชั้น หรือสามชั้นก็ได้
2. พิจารณาถึงหลักสถาปัตยกรรมให้ทนทาน ใช้ประโยชน์ได้ดี สวยงาม ถูกสุขลักษณะ เช่น การถ่ายเทอากาศ แสงสว่าง ทิศทางลมตามฤดูกาล ความร้อนหนาว ทางเข้าออกและแผนผังน้ำ ไฟ ควรทำไว้ แล้วไม่ควรมาแก้ไขต่อเติมภายหลัง
3. พิจารณาถึงครุภัณฑ์ที่จะวางกระดานดำ โต๊ะ ตู้ อย่างไรจึงจะได้สัดส่วนเกิดประโยชน์ สมแก่ค่าของเงินที่ลงทุนได้
4. พิจารณาถึงแผนผังของลักษณะรูปห้องต่าง ๆ เช่น ห้องเรียนก็ห้อง ห้องสมุด ห้องพักรู ห้องครูใหญ่ ห้องธุรการ ห้องพยาบาล โรงพละ โรงอาหาร ห้องประชุมและห้องสุขา ให้ถูกขนาดและความต้องการ
5. พิจารณาถึงความปลอดภัย เช่น บันได รั้ว ประตู หน้าต่าง ระเบียงและทางเดิน ไปยังห้องต่าง ๆ
6. พิจารณาถึงวัสดุในการก่อสร้างมีความคงทน และราคาเขา เช่น เป็นของผลิตขึ้นในท้องถิ่นหรือไม่ สีทาห้องจะกลมกลืนและสะท้อนแสงอย่างไร ประเภทโต๊ะ เก้าอี้ ควรมีตามลักษณะของห้องเรียนและขนาดของเด็ก
7. การก่อสร้าง ปกติผู้บริหารเป็นกรรมการตรวจการก่อสร้าง จึงควรมีความรู้ ติดตามงาน อาจต้องเปลี่ยนรายการก่อสร้างหรือรับเหมา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537ก : 21-22) กล่าวว่า การจัดสร้างอาคาร สถานที่นั้น รวมถึงการวางผังบริเวณที่ตั้งอาคาร การควบคุม การตกแต่ง จัดระเบียบและการ รื้อถอนอาคารสถานที่ ตั้งแต่การเลือกที่ตั้งโรงเรียนควรอยู่ในชุมชน มีการคมนาคมสะดวก

ลักษณะพื้นที่ควรเป็นที่ราบน้ำไม่ท่วม และตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี การจัดบริเวณโรงเรียนควรคำนึงถึงความปลอดภัย ตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้สวยงาม ร่มรื่น เพื่อความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม และใช้เป็นที่พักผ่อนของนักเรียน การออกแบบอาคารจะต้องออกแบบไว้เพื่อประโยชน์ใช้สอยอย่างคุ้มค่า และเพื่อเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ศิริ เจริญวัย (2541 : 28–29) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดสร้างอาคารสถานที่ ไว้ดังนี้

1. จัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ที่สถานศึกษาต้องการ และดำเนินการของงบประมาณต่อหน่วยเหนือ
2. จัดให้สถาปนิกออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา
3. ควบคุมการก่อสร้างให้ถูกต้องตามแบบแปลน เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
4. ดำเนินการเกี่ยวกับการรื้อถอนอาคารสถานที่ และสิ่งปลูกสร้างให้ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
5. หาวิธีแก้ปัญหาการขาดแคลนด้านอาคารสถานที่ในกรณีที่ยังบสนับสนุนจากทางราชการมีไม่เพียงพอ โดยร่วมมือกับบุคลากรในสถานศึกษาและผู้นำชุมชน
6. จัดให้มีการตกแต่งอาคารสถานที่ให้เป็นระเบียบ สวยงาม และร่มรื่นน่าอยู่
7. จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ ประจำอาคารสถานที่ให้เพียงพอกับความจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การจัดสร้างอาคารสถานที่ หมายถึงการจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการวางแผนบริเวณที่ตั้งอาคาร การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ และการดำเนินการของงบประมาณ การควบคุมการก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน การรื้อถอนอาคารสถานที่ และสิ่งปลูกสร้างให้ถูกต้องตามระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้ดำเนินไปด้วยความสะดวกราบรื่น

2. การใช้อาคารสถานที่

อาคารสถานที่ที่สร้างขึ้นมานั้นมีราคาแพงมาก การใช้จึงต้องให้คุ้มกับการลงทุนก่อสร้าง การปล่อยให้ส่วนใดส่วนหนึ่งของอาคารไว้โดยไม่ใช้หรือใช้อย่างไม่คุ้มค่า จึงเป็นการปล่อยให้ทรัพยากรต้องสูญเสียไปโดยไร้ประโยชน์ ผู้บริหารจึงมีความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลการใช้อาคาร และพื้นที่ในอาคารนั้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2526 : 311) ได้ให้หลักและแนวการใช้สถานที่และบริเวณ ดังนี้

1. เลือกใช้อาคารสถานที่ให้มีส่วนสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอน เช่น สอนวิชาพลศึกษาควรรใช้โรงพลศึกษา
2. ใช้สถานที่ให้เหมาะสมกับสภาพของงานโดยแบ่งแยกสถานที่ของงานแต่ละอย่างโดยเฉพาะ เช่น จัดให้มีโรงเกษตร โรงฝึกงาน
3. มีการบำรุงรักษาสถานที่และบริเวณให้สะอาดและใช้การได้อยู่เสมอ
4. มีการปรับปรุงอาคาร บริเวณโรงเรียน เช่น ทำสนามกีฬา สร้างรั้ว ปลุกต้นไม้ ตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ ให้ร่มรื่นอยู่เสมอ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2533ข : 131) กล่าวว่า ใช้อาคารสถานที่เป็นการกำหนดแผนการใช้อาคารสถานที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอยต่อการเรียนการสอน โดยตรงต่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนและต่อชุมชน ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้รอบคอบ และเกิดประโยชน์ในการใช้สอยให้มากที่สุด ดังนี้

1. การปฐมนิเทศการใช้อาคารสถานที่แก่ ครู นักเรียน และคณาจารย์ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องแนะนำว่าแต่ละปีมีความมุ่งหมายหรือเห็นไปทางใด เช่น ชั้นเรียนต่าง ๆ ทำไม่จึงต้องไปอยู่ในอาคารนั้น ห้องพิเศษต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จะได้ประโยชน์จากการใช้อย่างไร ทางที่ดีให้ผู้เข้าได้มีส่วนช่วยวางแผนปฐมนิเทศ ควรจะให้กว้างขวางลึกซึ้งหรืออาจถึงขั้นจัดอบรมเพื่อปฏิบัติการได้

2. วางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้คุ้มค่า เช่น การรับนักเรียนเข้าเรียนในภาคปกติให้พอเหมาะโดยไม่ให้มากเกินไป ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร และยังจะเป็นการทำให้อาคารสถานที่ใช้งานมากเกินไปและไม่ควรจะรับน้อยเกินไปจะเป็นการใช้อาคารสถานที่ไม่คุ้ม

3. การวางแผนใช้อาคารสถานที่ร่วมกับชุมชน โรงเรียนกับชุมชน โดยปกติแยกกันไม่ออกจะต้องพึ่งพาอาศัยกันอยู่ตลอดเวลา

ห้องเรียน ให้ใช้เป็นที่ประชุมหรืออบรมให้ความรู้และวิทยาการเพื่อความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

สนามโรงเรียน ให้ใช้เป็นที่เล่นหรือแข่งขันกีฬา เป็นที่จัดตลาดนัดเพื่อชุมชนได้นำสินค้าต่าง ๆ มาจำหน่าย หรือเป็นสถานที่ฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน

โรงฝึกงาน ให้เปิดเป็นสถานที่ให้ความรู้ฝึกอาชีพ หรือให้ประชาชนได้เข้าใช้

ห้องประชุม ใช้เป็นที่ประชุมหรือบรรยายให้ความรู้ต่าง ๆ ใช้เป็นที่ประกอบพิธี เช่น พิธีมงคลสมรส ตั้งองค์กฐิน ผ้าป่า

ศิริ เจริญวัย (2541 : 29) ให้แนวทางในการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไว้ว่า อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาเป็นหลักและใช้เพื่อกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารจะต้องวางแผนการใช้อาคาร

สถานที่ให้รอบคอบและเกิดประโยชน์ในการใช้สอยให้มากที่สุด ดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ได้แก่ คณะกรรมการการศึกษา คณะครู และที่ปรึกษาทางวิชาการ
2. จัดให้มีแผนผังอาคารสถานที่และบริเวณ แผนผังอาคารเรียนและห้องเรียนให้ชัดเจน

3. จัดทำเอกสารคำแนะนำการใช้อาคารสถานที่แจกจ่ายให้บุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบ

4. ปฐมนิเทศการใช้อาคารสถานที่ เป็นการชี้แจง แนะนำแก่เจ้าหน้าที่ ครู และนักศึกษา ได้เข้าใจและรู้จักวิธีการใช้อาคารสถานที่ก่อนลงมือใช้จริง ๆ

5. จัดตารางแสดงการใช้อาคารสถานที่ในรอบสัปดาห์

6. กำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบ ดูแลอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมแต่ละแห่ง

ไว้แน่ชัด

7. การจัดใช้อาคารสถานที่ เป็นการจัดให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ได้เข้าไปจัดกิจกรรมในอาคารสถานที่ที่ได้วางแผนการใช้เอาไว้ ซึ่งจะประกอบด้วยส่วนที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง และส่วนที่ใช้เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

8. จัดให้บริการแก่ชุมชน ในการจัดกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา

เมธี ปิลันทนานนท์ (2528 : 13) ได้เสนอแนวทางการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียน โดยการกำหนดตารางการใช้ประโยชน์ จะทำให้สามารถใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้ประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกิดความสะดวกในเรื่องโปรแกรมการเรียนการสอนของโรงเรียน โปรแกรมกิจกรรมนักเรียนของโรงเรียน และประชาชนที่จะใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน ซึ่งมีแนวทางการใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ ดังนี้

1. ห้องเรียน นับเป็นสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอน เด็กจะใช้เวลาส่วนมากอยู่ในห้องเรียนมากกว่าห้องอื่นๆ ห้องเรียนควรมีขนาดกว้างใหญ่พอกับความต้องการของเด็ก ตามปกติแล้วห้องเรียนโดยทั่วไปไม่ควรบรรจุนักเรียนเกิน 35 คน

2. ห้องวิทยาศาสตร์ ต้องจัดให้ยืดหยุ่นในการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องวิทยาศาสตร์ให้มาก แม้แต่ตู้เก็บอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ก็ต้องคำนึงถึงประโยชน์ และไม่กินเนื้อที่ ต้องคำนึงถึงความสะดวกในการใช้ประโยชน์อื่น ๆ

3. โรงพลศึกษา การจัดต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้ได้ทั้งชาย หญิง และเด็กพิการได้ด้วย บางแห่งจัดบริการให้ประชาชนในชุมชนมาใช้ประโยชน์

4. ห้องศิลปศึกษาควรจัดไว้ชั้นล่างสุด เพราะนอกจากสะดวกในการจัดการเรียนการสอนภาคปกติแล้ว ยังทำให้เกิดความสะดวกในการใช้กับการศึกษาพิเศษบางอย่างที่ใช้

อาคารเรียนของโรงเรียน การฝึกปฏิบัติงานศิลปะบางชนิด ไม่จำเป็นต้องใช้เนื้อที่ในอาคารแต่อาจใช้ระเบียงอาคารหรือพื้นที่ระเบียงอาคารได้

5. หอประชุม ต้องออกแบบหอประชุมเพื่อประโยชน์การใช้สอยได้หลาย ๆ อย่าง ต้องให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ อย่างน้อยที่สุดต้องให้สามารถใช้ในการประชุมนักเรียน การบรรยาย การแสดงดนตรี

6. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับครู หรือห้องพักครู หรือห้องทำงานตรวจการบ้าน หรือห้องเตรียมสอนของครู ควรจัดให้อยู่ใกล้กับศูนย์บริการวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือการสอน และศูนย์นี้ก็จัดตั้งอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณที่มีการเรียนการสอนด้วย

7. ห้องพยาบาล ควรมีห้องขนาดใหญ่ บรรจุเตียงเพียงพอ มีที่ให้พยาบาลตั้งโต๊ะทำงาน ที่เก็บเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ทุกชนิด

สนอง เครื่องมาก (2537 : 1) กล่าวว่า การใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ในด้านอื่น นอกเหนือจากการเรียนการสอน โรงเรียนอาจอนุญาตให้บุคคล หรือคณะบุคคลภายนอกเข้ามาใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนได้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา พ.ศ. 2526 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ดังนี้

1. การขออนุญาตใช้ ผู้ประสงค์จะขอใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษาใด ให้ยื่นคำขอต่อหัวหน้าสถานศึกษานั้นตามแบบที่กำหนดไว้

2. เงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้ การขอใช้อาคารสถานที่อนุญาตให้ใช้ได้เป็นการชั่วคราวเท่านั้น และต้องอยู่ในเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

2.1 ไม่ใช้อาคารสถานที่กระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย

2.2 ไม่ใช้อาคารสถานที่เพื่อหาเสียงเลือกตั้งและดำเนินกิจการทางการเมือง ยกเว้นสถานศึกษาระดับวิทยาลัยที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี โดยดำเนินการให้เป็นธรรมและเสมอภาคทุกพรรค ไม่กระทบต่อการเรียนการสอน

2.3 ไม่ใช้อาคารสถานที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน

2.4 ไม่ใช้อาคารสถานที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้ตามคำขอใช้อาคารสถานที่

2.5 บุคคลที่เข้ามาในสถานศึกษา ต้องปฏิบัติให้ชอบด้วยวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีตลอดจนเชื่อฟังหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสถานที่นั้น ทั้งนี้หัวหน้าสถานศึกษาอนุญาตได้ครั้งละไม่เกิน 7 วันระหว่างการใช้อาคารสถานที่

ถ้าเสียหายชำรุด ต้องซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิม พร้อมกันนั้นผู้ใช้อาคารสถานที่ต้องชำระค่าบำรุง ดังนี้ ค่าน้ำ ค่าไฟตามความสิ้นเปลือง ค่าบำรุงสถานที่และอุปกรณ์ ค่าตอบแทนคนงานภารโรงและค่าบำรุงอื่น ๆ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การใช้อาคารสถานที่ เป็นการดำเนินการของผู้บริหาร โรงเรียนในการจัดทำแผนการใช้อาคารเรียน อาคารประกอบ บริเวณโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน และชุมชน กำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม แต่ละแห่งจัดให้มีแผนผังโรงเรียน แผนผังอาคารเรียนและห้องเรียน จัดให้มีตารางการใช้อาคารเรียน อาคารประกอบ จัดทำเอกสารแนะนำการใช้อาคารสถานที่ จัดให้บริการแก่ชุมชนเข้ามาใช้บริการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยสูงสุด ต่อการเรียนการสอน ต่อการเรียนรู้ในและนอกห้องเรียน และต่อชุมชน

3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่

การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ของสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่พยายามธำรงรักษา สภาพเดิมของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ ให้คงสภาพเดิมเอาไว้ให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้ใช้เกิดความสะดวกสบาย และพอใจ สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ดี และประหยัดค่าใช้จ่าย ตลอดจนบุคคลทั่วไปเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในสถานศึกษา ซึ่งการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ อาจจะมี ขอบข่ายแตกต่างกันในหลายลักษณะ และอาศัยปัจจัยประกอบหลายประการ ดังนั้นงานด้านนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องให้ความเอาใจใส่อย่างจริงจัง และวางแผนปฏิบัติงานไว้อย่าง เหมาะสมเป็นประจำปีจึงจะสามารถปฏิบัติภารกิจให้บรรลุผล

บุญช่วย จินดาประพันธ์ (2536 : 113-14) ได้เสนอแนวทางการวางแผนการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องดำเนินการให้ครอบคลุมและคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการบำรุงรักษา การดำเนินงานเริ่มแรกของการวางแผนงานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ก็คือ การตั้งคณะกรรมการ ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จะทำหน้าที่ในการวางแผน การนำแผนไปใช้ และการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน

2. การเสนอขอของบประมาณหมวดค่าใช้จ่ายและการจัดสรรเงินงบประมาณค่าใช้จ่ายเป็นค่าบำรุงรักษา และค่าซ่อมแซมต้องจัดทำทุกปี ให้อ้างถึงความจำเป็นต่าง ๆ ที่ควรจ่าย ประกอบไปในงบประมาณที่ขอด้วยจะเป็นการดีมาก เพื่อให้แลเห็นเด่นชัดว่าอยู่ในสภาพทรุดโทรมแล้ว

3. ผู้ใช้และชุมชนที่เกี่ยวข้อง ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ผู้บริหาร คณาธิการโรงเรียน และผู้ปกครอง บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ยืนยันว่า มีการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และช่วยสนับสนุนงานบำรุงรักษาในแต่ละวันด้วย

4. การสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบ การรู้สึก สำนึกถึง ความจำเป็นในการบำรุงรักษาและความรับผิดชอบในการตรวจตราดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แล้วรายงานเกี่ยวกับความบกพร่องเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งจำเป็น ผู้บริหารควรจะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ใช้อาคารสถานที่ เช่น นักเรียนอาจจะช่วยรายงานให้ทราบว่า ห้องน้ำห้องส้วมชำรุดใช้ไม่ได้

หรือครูอาจารย์ อาจจะได้รับผิดชอบในการรายงานความเสียหายที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เช่น กระจกหน้าต่างแตก ขาโต๊ะเก้าอี้หัก และหลังคารั่ว

5. การบำรุงรักษาความสะอาด อาคารต่าง ๆ ควรได้รับการบำรุงรักษาและเช็ดถูให้สะอาด บริเวณพื้นที่ควรจะได้รับการปิดกวดและเก็บขยะมูลฝอยให้ดูสบายตาแก่ผู้พบเห็น รวมทั้งตัดหญ้าที่รกรุงรังให้ดูเรียบร้อย

6. การบำรุงรักษาความร่มรื่นสวยงาม สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่นักเรียนนักศึกษาใช้ชีวิตอยู่เป็นเวลานานรองลงมาจากบ้าน ผู้บริหารจึงควรจัดดำเนินการให้เกิดความร่มรื่นสวยงาม และใช้เป็นที่พักผ่อนของนักเรียน อาคารเรียนควรจัดทาสีให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสดชื่น บริเวณทั่วไปควรจัดปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น หรือจัดปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้เกิดความสวยงาม เพื่อทำให้เกิดความประทับใจแก่ครู นักเรียนและผู้มาเยี่ยมโรงเรียน

7. ข่าวสารที่ถูกต้องและครอบคลุม การวางแผนและการนำแผนไปใช้จะต้องอาศัย ข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งข่าวสารข้อมูลนี้ ควรจะนำเสนอในลักษณะที่เป็นระบบ เพื่อที่จะได้ปรับให้ทันสมัยได้โดยง่าย

8. การบำรุงรักษาความปลอดภัย การรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับอาคารสถานที่นั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเรื่องที่ส่งผลต่อผู้ใช้ และสภาพความคงทนของอาคารสถานที่ ด้วยโดยเฉพะการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับอาคารควรมีการตรวจสภาพสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ถ้าพบว่าชำรุด หรือมีสภาพไม่ดีก็ซ่อมแซมให้มีสภาพใช้งานได้ดีเหมือนเดิม หรือเคลื่อนย้ายไปเก็บไว้ที่อื่นก่อนจะเป็นอันตรายต่อผู้ใช้

9. การบำรุงรักษาระบบสุขาภิบาล อาคารสถานที่ที่มีระบบสุขาภิบาลดีย่อมจะก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหมั่นตรวจตราห้องน้ำห้องส้วม จัดให้มีการตรวจสอบระบบการระบายน้ำเสีย จัดตรวจตรา และซ่อมแซมเตาเผาขยะ จัดการขุดลอกบ่อเก็บกักน้ำให้มีสภาพเดิมอยู่เสมอ

10. การจัดหาหรือแบ่งภาระงานให้ดูแลซ่อมบำรุงและรักษาความสะอาดให้เพียงพอ ควรจัดครูให้รับผิดชอบอาคารสถานที่

11. การตรวจสอบสภาพ การตรวจสอบสภาพสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของสถานศึกษาควรจะต้องปฏิบัติปีละ 2 ครั้ง เพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการบำรุงรักษาที่ชัดเจน นอกจากนี้ รายละเอียดจากการตรวจสอบสภาพ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดสรรเงินในการซ่อมแซม และบำรุงรักษาได้ถูกต้องเหมาะสม

12. รายงานสิ่งชำรุดเสียหาย สิ่งอำนวยความสะดวกของสถานศึกษาที่ชำรุดเสียหาย ซึ่งทราบจากการตรวจสภาพ ควรจะทำการเป็นตารางการกำหนดการการซ่อมแซมไว้อย่างชัดเจน

13. การจัดลำดับความสำคัญ เนื่องจากงบประมาณสำหรับซ่อมแซมและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ที่ชำรุดเสียหายทุกอย่างพร้อมกัน ย่อมไม่เพียงพอแน่นอน ดังนั้นการจัด

ลำดับในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเอาไว้เป็นแนวปฏิบัติ จึงเป็นเรื่องจำเป็น

14. แผนปฏิบัติงาน แผนปฏิบัติงานนี้ทำขึ้นเพื่อเป็นสิ่งประกันว่า การบำรุงรักษาอาคารสถานที่จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพราะการวางแผนไว้เหมาะสมจะทำให้การบริหารงานบำรุงรักษาเกิดความเสียหายน้อยลง

15. การปฏิบัติตามแผน ในการปฏิบัติงานตามแผนงานบำรุงรักษาที่กำหนดไว้นั้น จะต้องมีการแบ่งความรับผิดชอบและมอบหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำแผนไปปฏิบัติแล้วให้มีระบบการติดตามความก้าวหน้าของงาน โดยการจัดประชุม การรายงาน และการบันทึกผลการปฏิบัติงานด้วย

16. การประเมินผล งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ของสถานศึกษาควรจะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปี ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงประสิทธิภาพของงาน และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

17. บันทึกผลงาน ผลการปฏิบัติงานบำรุงรักษาอาคารสถานที่นั้น ผู้บริหารจะต้องเก็บบันทึกไว้โดยละเอียด เพราะจะเป็นแหล่งสารสนเทศในการตรวจสอบ การวางแผน การกำหนดค่าใช้จ่ายการปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลงานได้เป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2541ข : 411) ได้สรุปงานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ไว้ดังนี้

1. เพื่อรักษาสภาพอาคารและสิ่งประกอบอาคารให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ เหมาะสมต่อการใช้สอยตามสภาพอายุของการใช้งาน

2. ป้องกันความเสียหายเล็กน้อยที่เกิดขึ้นในอาคาร เพื่อไม่ให้จุดเล็ก ๆ นั้น ลุกกลามเป็นความเสียหายมากขึ้น

3. เปลี่ยนชิ้นส่วนประกอบอาคารตามอายุ เพื่อการประหยัดงบประมาณในระยะยาว และป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับผู้ใช้อาคาร

4. เก็บข้อมูล ข้อบกพร่อง จากการออกแบบและการใช้วัสดุก่อสร้างเพื่อประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบในการก่อสร้างครั้งต่อไป

ศิริ เจริญวัย (2541 : 30) กล่าวว่า อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมจะอยู่ในสภาพดี และมีความมั่นคงปลอดภัยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้นานก็ขึ้นอยู่กับ การบำรุงรักษาให้ ถูกหลักและการเอาใจใส่ดูแลของผู้รับผิดชอบเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษา มีภาระหน้าที่ ต้องปฏิบัติ ดังนี้

1. จัดให้มีการตรวจสอบสภาพของอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ พร้อมให้บันทึกการตรวจสอบไว้เป็นระยะ ๆ

2. จัดให้มีการซ่อมแซมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ชำรุดให้มีสภาพดีอยู่เสมอ พร้อมให้บันทึกประวัติการซ่อมไว้ด้วย

3. กำหนดบทบาทหน้าที่ในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และมอบหมายให้บุคลากรรับผิดชอบแต่ละจุดไว้แน่ชัด

4. ส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนรู้สึกรับผิดชอบต่อการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีความปลอดภัยและสะอาดสวยงามอยู่เสมอ

5. จัดประชุมชี้แจงแนะนำวิธีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง ให้แก่บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ เมื่อมีการใช้อาคารสถานที่แห่งใหม่

การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั้นถ้าพิจารณาตามลักษณะและช่วงเวลาของการดำเนินงานแล้วสามารถจะจัดกลุ่มเป็น 5 ประเภทดังต่อไปนี้

1. การบำรุงรักษาล่วงหน้า เป็นการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ตั้งแต่การออกแบบและการก่อสร้าง คือ ตอนออกแบบสถาปนิกจะคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาให้น้อย และการก่อสร้างก็จะพยายามตัดการบำรุงรักษาอันไม่จำเป็นออกไป

2. การบำรุงรักษาปกติ เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมถึงการใช้อำนวยความสะดวกให้เหมาะสมและการดูแลสิ่งเหล่านั้นเป็นประจำทุกวัน เช่น การเก็บกวาดทำความสะอาด การกำจัดขยะ การปัดฝุ่น การตรวจตราประตูหน้าต่าง และการขันที่จับประตูให้แน่น เป็นต้น

3. การป้องกัน เป็นการหาทางทำให้อาคารสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้รับการบำรุงรักษาช้าลงกว่าปกติ เช่น การทาสีกันสนิม บนสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำด้วยเหล็กจะทำให้สิ่งของนั้น ๆ ใช้งานได้นานกว่าปกติ เป็นต้น

4. การแก้ไข เป็นการแก้ไขสิ่งที่ชำรุดเสียหายตั้งแต่เริ่มแรกที่สำรวจตรวจพบ ซึ่งจะเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมาในภายหลัง ถ้าตรวจพบว่าราวบันไดโยกใกล้พังก็เริ่มซ่อม หรือเปลี่ยนใหม่ มิฉะนั้นนักเรียนอาจจะตกบันไดได้รับอันตรายได้

5. การบำรุงรักษาฉุกเฉิน เป็นการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ในภาวะเร่งด่วน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของผู้ใช้ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายใหญ่โตอันอาจจะเกิดตามมาภายหลัง ได้แก่ หลังคาอาคารเรียนถูกลมพัดพังขณะฝนตก การบำรุงรักษาด่วน ก็คือ หาแผ่นกระดานมาบังรูรั่วไว้ก่อน จนกว่าจะหาวัสดุมาซ่อมแซมให้เหมือนเดิม เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ หมายถึง การพยายามธำรงรักษาสภาพเดิมของอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้คงสภาพเดิมเอาไว้ เพื่อให้เกิดความสะอาด สบาย ความพอใจ ให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ดี ประหยัดค่าใช้จ่าย และบุคคลทั่วไปเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในโรงเรียน ซึ่งเป็นภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการจัดให้มีแผนงานบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จัดให้มีการตรวจสอบสภาพอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ น่าดู น่าอยู่ จัดให้มีการซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ สนามกีฬา ถนน ที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนหย่อม แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ให้อยู่ใน

สภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย กำหนดหน้าที่และมอบหมายให้บุคลากรในการบำรุงรักษา อาคารสถานที่ในแต่ละจุดไว้ชัดเจน จัดหางบประมาณมาเป็นค่าบำรุงรักษา และซ่อมแซม อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอ ส่งเสริมให้บุคลากรในทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม

4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่

การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ เป็นการกำกับติดตามผลการใช้ การบำรุงรักษา การตกแต่งรวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537ก : 22) กล่าวว่า การควบคุมอาคารสถานที่ ผู้บริหารจะต้องตรวจตรา ควบคุมดูแลด้วยตนเองว่า อาคารสถานที่อยู่ในสภาพใด และควรจะ ดำเนินการขั้นใดต่อไป โดยคำนึงถึงเรื่องการตกแต่ง อุณหภูมิ และการถ่ายเทอากาศ เสียงที่ดัง รบกวนบริเวณโรงเรียน และการจัดครู คนงาน และนักเรียนร่วมกันรับผิดชอบ

สนอง เครือมาก (2537 : 241-244) กล่าวว่า iva การควบคุมดูแลอาคารสถานที่เป็นการ ควบคุมดูแลโดยทั่วไปให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และแบบแผนของทางราชการที่ เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการรักษาความปลอดภัย การป้องกันและระงับอัคคีภัย เกี่ยวกับสถานที่ ราชการตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2531 ซึ่งกำหนด ไว้ว่า การรักษาความปลอดภัย หมายถึง บรรดามาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อพิทักษ์รักษา คุ้มครอง ป้องกัน ให้ความปลอดภัยแก่สถานที่ราชการ และทรัพย์สินของทางราชการ ให้พ้นจากการ จารกรรม การโจรกรรม การก่อวินาศกรรม การบ่อนทำลาย อัคคีภัยและเหตุอื่น ๆ ที่เป็นภัยอัน อันตราย มีมาตรการดำเนินการดังนี้

1. ให้มีเวรรักษาความปลอดภัย หรือยามรักษาการณ์ปฏิบัติหน้าที่ในวันเปิดทำ การปกติและในวันหยุดราชการ ทั้งกลางวันและกลางคืน โดยให้หัวหน้าหน่วยงานจัดเจ้าหน้าที่ เวรรักษาความปลอดภัย ปฏิบัติหน้าที่ในวันปฏิบัติราชการปกติ ส่วนในวันหยุดราชการและ เวลากลางวันให้ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานโดยเคร่งครัด

2. ห้ามข้าราชการ ลูกจ้างหรือบุคคลภายนอกนอนพักค้างคืนในบริเวณหรือสถานที่ ราชการ เว้นแต่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือยามรักษาการณ์ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่ง ในข้อ 1.

3. ห้ามมิให้บุคคลใดนำทรัพย์สินของทางราชการออกจากสถานที่ราชการ เว้นแต่ ได้รับอนุญาตจากหัวหน้าหน่วยงาน

4. ห้ามมิให้บุคคลใด ๆ เสพของมีนเมา เล่นการพนัน หรือนำสิ่งของมาจำหน่าย ในสถานที่ราชการโดยเด็ดขาด

5. ให้หัวหน้าหน่วยงานจัดลำดับความสำคัญ พร้อมสถานที่เก็บเอกสาร และทรัพย์สินเพื่อการเก็บรักษาให้ปลอดภัยและสะดวกแก่การขนย้ายเมื่อจะมีภัยพิบัติเกิดขึ้น

6. ให้หัวหน้าหน่วยงานควบคุมดูแลการปฏิบัติการ โดยให้ข้าราชการและลูกจ้างเข้ามาปฏิบัติราชการในวันเปิดทำการปกติได้ ตั้งแต่เวลา 07.00–18.00 น. หากมีความจำเป็นพิเศษ จะอยู่ปฏิบัติราชการนอกเหนือจากเวลาดังกล่าว หรือในวันหยุดราชการต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าหน่วยงานก่อน

7. ให้หัวหน้าหน่วยงานจัดให้มีสถานที่สำหรับการติดต่อราชการของบุคคลภายนอก ซึ่งมาติดต่อราชการในหน่วยงานและให้เวรรักษาความปลอดภัยหรือยามรักษาการณ์ตรวจสอบหรือให้แสดงบัตรประจำตัว พร้อมทั้งให้ผู้มาติดต่อราชการลงชื่อและเวลามาและกลับในสมุด มาติดต่อราชการไว้เป็นหลักฐาน

8. หากมีการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม หรือกระทำกิจกรรมอื่นใดในสถานที่ราชการ ให้หัวหน้าหน่วยงานจัดให้มีผู้ควบคุมงานทั้งเวลาและนอกเวลาราชการ ถ้ามีเหตุการณ์ผิดปกติ ให้รายงานให้หัวหน้างานทราบทันที

9. เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการดับเพลิงให้เพียงพอ ได้แก่ เครื่องเคมีดับเพลิง น้ำบันได สายยาง และอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยให้จัดหรือติดตั้งไว้ ณ ที่ที่เห็นได้ง่ายชัดเจน เพื่อสะดวกต่อการใช้ และตรวจสอบอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะใช้การได้เป็นอย่างดี ทุกระยะ 3 เดือน

10. จัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัย เมื่อมีเหตุร้ายหรืออัคคีภัย พร้อมทั้งตรวจสอบระบบไฟฟ้า ระบบประปา เครื่องปรับอากาศและบริเวณที่หล่อแหลมต่ออัคคีภัย ทุกระยะ 3 เดือน รวมทั้งให้ปฏิบัติตามแผนป้องกัน และระงับอัคคีภัย ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ศิริ เจริญวัย (2541 : 30) ได้ให้แนวทางปฏิบัติ ในการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ของผู้บริหารโรงเรียน ดังนี้

1. กำหนดให้บุคลากรทำหน้าที่เวรยาม ดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ

2. จัดทำระเบียบ ขอบบังคับว่าด้วยการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไว้แน่ชัด โดยให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ มีส่วนร่วม

3. ตรวจตราการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้

4. พิจารณากลับกรองและตรวจสอบกิจกรรมที่มีผู้มาขอใช้อาคารสถานที่นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมทางการศึกษา

5. ส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ หมายถึง การกำกับ ติดตามผลการใช้ การบำรุงรักษา การตกแต่ง การควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดให้บุคลากรทำหน้าที่ดูแลอาคารสถานที่ ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ การใช้อาคารสถานที่ ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกัน จัดทำระเบียบข้อบังคับการใช้อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน โดยบุคลากรในโรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการตามระเบียบ ที่เกี่ยวข้องเมื่อมีผู้มาขอใช้อาคารสถานที่ ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแล อาคารสถานที่ จัดให้มีอุปกรณ์ในการดับเพลิง ได้แก่ เครื่องเคมีดับเพลิง ทราบดีดับเพลิง จัดไว้ใน ที่ที่จะนำไปใช้ได้สะดวกและมีการตรวจสอบทุกสามเดือน จัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัย จัดให้มีการตรวจสอบระบบไฟฟ้าประปา และบริเวณที่ปล่อยแหลมต่ออัคคีภัยทุกสามเดือน เพื่อให้มี การใช้งานอาคารสถานที่ให้ถูกต้องคุ้มค่าและให้ทุกฝ่ายได้ใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง

5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

เมื่ออาคารสถานศึกษาได้ใช้งานมานานแล้วตามเวลาอันควรจะต้องมีการศึกษา ข้อดีข้อเสียของการใช้งานว่า แนวคิดของการวางแผน การออกแบบอาคารเรียน อาคารประกอบ เหล่านี้ส่งผลดีหรือควรมีข้อสังเกตเพื่อการพัฒนาอย่างไรบ้าง หรือเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่จะนำไป ใช้ในโอกาสที่จะสร้างโรงเรียนใหม่ต่อไป วิธีการประเมินขึ้นอยู่กับความต้องการวัดผลเกี่ยวกับ เนื้อหาที่ต้องการประเมิน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2528 : 689) ได้สรุปความสำคัญของการประเมิน ผลอาคารสถานที่ไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อใช้ข้อมูลวางแผนด้านอาคารสถานที่ โดยปกติโรงเรียนจะกำหนดเป้าหมาย หรือผังแม่บทของอาคารสถานที่ไว้ การประเมินสภาพปัจจุบันจะทำให้ผู้บริหารทราบว่าในขณะที่ ทำการประเมินนั้น ยังห่างไกลจากสภาพที่ต้องการเท่าใด เมื่อทราบความแตกต่างระหว่าง สภาพที่พึงประสงค์กับสภาพปัจจุบันแล้วจะได้นำข้อมูลนั้นไปใช้ในการวางแผนความต้องการที่ แท้จริงของโรงเรียนได้
2. เพื่อช่วยเป็นข้อมูลการตัดสินใจในการลงทุนของผู้บริหาร การประเมินงาน อาคารสถานที่จะทำให้ผู้บริหารทราบว่า อาคารที่ตนมีอยู่นั้นใช้คุ้มค่าหรือไม่ ถ้าหากจะลงทุน เพิ่มขึ้นจะเหมาะสมเพียงใด ทำให้ผู้บริหารตัดสินใจที่จะสร้างหรือไม่สร้างอาคารเพิ่มขึ้นมาได้อีก
3. เพื่อให้ทราบข้อมูลด้านคุณภาพของอาคารที่มีอยู่จะทำให้ผู้บริหารทราบถึง สภาพของอาคารในด้านคุณภาพ ว่าเป็นอย่างไร เหมาะสมที่จะใช้งานประเภทใดได้บ้าง
4. เพื่อขอจัดข้อผิดพลาดในเรื่องเวลาและค่าใช้จ่าย
5. เพื่อให้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ก่อนที่จะสายเกินไป
6. เพื่อที่จะทราบผลกระทบของการปฏิบัติงานว่า ผลดีผลเสียต่อโครงการอื่นหรือไม่

7. เพื่อประโยชน์ต่อการทำโครงการต่อเนื่องกัน
  8. เพื่อป้องกันการผิดพลาด
  9. เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
- การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เป็นกระบวนการนำเอาผลงานมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานของงาน แล้วจึงประเมินค่า หรือตีคุณค่าสิ่งนั้นว่าเหมาะสมหรือไม่ ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในการประเมินผลซึ่งต้องใช้เครื่องมือต่าง ๆ ทั้งนี้แล้วแต่ประเภทของการประเมิน ในการบริหารอาคารสถานที่ก็มีแบบประเมินที่ต้องยึดหลักสำคัญหลายประการด้วยกัน เพื่อที่จะได้ให้ผลออกมาเที่ยงตรง ยุติธรรม และเชื่อมั่นได้สูง เพื่อใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการตัดสินใจในการบริหารของผู้บริหารต่อไป

กิติมา ปรีดีดีลก (2532 : 227) กล่าวว่า การประเมินผลการบริหารอาคารสถานที่ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับเรื่อง ความเพียงพอ ความเหมาะสม ความปลอดภัย สุขลักษณะ ระยะเวลา การติดต่อใช้สอย การยืดหยุ่นได้ ประสิทธิภาพ การประหยัด การขยายตัว รูปร่าง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอาคารสถานที่ได้ตรงกับ จุดมุ่งหมายต่อไป มีแนวปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

บุญช่วย จินดาประพันธ์ (2536 : 164-169) กล่าวว่า ในการบริหารงานทุกหน่วยงาน จำเป็นต้องมีการประเมินผลงาน เพื่อที่จะได้รู้ว่าการบริหารงานนั้นได้ผลเป็นอย่างไร ถ้าได้ผลดี ก็เป็นกำลังใจที่จะบริหารงานให้ดียิ่งขึ้น ถ้าออกมาผลไม่ดีก็ต้องหาสาเหตุ เพื่อแก้ไขปรับปรุง ให้การบริหารงานดียิ่งขึ้น การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลให้เห็นประสิทธิภาพ และคุณภาพของการทำงาน ในการทำงานที่เป็นระบบทุกขั้นตอนของการบริหารต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยตลอด จึงจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหาร จึงต้องวางแผนการประเมินผลการใช้อาคาร เพื่อสำรวจดูว่าการใช้ทั่ว ๆ ไป มีความสะดวกสบาย ราบรื่นมากน้อยเพียงใด อาคารเรียนได้ใช้ตามเป้าหมายหรือไม่ มีความบกพร่องหรือความก้าวหน้า ในจุดหมายทางการศึกษาหรือไม่อย่างไร ซึ่งการประเมินผลอาคารจึงมีผลต่อการที่จะได้ข้อมูลมาช่วยแก้ปัญหาในการใช้อาคารในอนาคตได้ผลดียิ่งขึ้น การประเมินผลการใช้อาคารเรียนไม่มีวิธีที่แน่ชัดขึ้นอยู่กับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือสิ่งที่เราจะตรวจสอบแง่มุมต่าง ๆ ที่ต้องการจะตรวจสอบซึ่งมีบุคคลหลายกลุ่มซึ่งการประเมินผลการใช้อาคารเรียนจะเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปริมาณ เช่น อัตราครูต่อนักเรียน พื้นที่ในห้องเรียน ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คน อายุการใช้งานของอาคาร ระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้าง ข้อมูลเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อใช้ในการคาดคะเนค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารเรียน ในอนาคตดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ศิริ เจริญวัย (2541 : 23) ได้ให้แนวปฏิบัติในการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. จัดมอบหมายให้มีคณะกรรมการจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย เป็นผู้รับผิดชอบประเมิน
  2. กำหนดช่วงเวลาในการประเมินเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ และกำหนดขอบข่ายของการประเมินให้ครอบคลุมทุก ๆ ประเด็น
  3. ใช้เทคนิควิธีการประเมินผลแบบต่าง ๆ ประกอบกัน เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ความคิดเห็น เป็นต้น
  4. การนำเสนอผลการประเมินให้ทุกฝ่ายทราบอย่างเปิดเผย และขอรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้น
  5. ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- พัทธ์ สุจำนงค์ (2529 : 280-297) ได้ให้เกณฑ์การประเมินเกี่ยวกับอาคารสถานที่เพื่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ให้เหมาะสมกับการวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ ของปีถัดไป ดังนี้

1. ทำเลที่ตั้งโรงเรียน ควรตั้งอยู่ในที่ราบน้ำท่วมไม่ถึง ไม่ชื้นแฉะเป็นหลุมเป็นบ่อ ควรมีต้นไม้เพื่อให้ร่มเงาจะได้ไม่ร้อนจัดในฤดูร้อน โรงเรียนประถมศึกษาควรมีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ และโรงเรียนมัธยมควรมีเนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ โรงเรียนอนุบาลจะต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 2 ไร่ หรือ 1,600 ตารางเมตร โรงเรียนประถมศึกษาจะต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 4 ไร่ หรือ 3,200 ตารางเมตร ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ ที่ตั้งโรงเรียนควรอยู่ในทำเลที่เป็นย่านกลางของชุมชนไม่ควรห่างชุมชนเกิน 5 กิโลเมตร มีการคมนาคมไปมาได้สะดวก ระยะที่เด็กเดินทางไปกลับระหว่างบ้านและโรงเรียนไม่เกิน 4 กิโลเมตร นอกจากนี้โรงเรียนไม่ควรตั้งใกล้ถนน หรือทางรถไฟ เพราะนอกจากเสียงจะรบกวนแล้ว ยังอาจเกิดอันตรายแก่เด็กได้โดยง่าย ไม่ควรตั้งใกล้โรงงาน โรงมหรสพ และสิ่งอบายมุขต่าง ๆ อันเป็นต้นเหตุทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพต่ำลง โรงเรียนควรอยู่ห่างจากสิ่งสกปรกโสโครก แหล่งที่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนอันเป็นผลเสียแก่สุขภาพของครูและนักเรียน บริเวณรอบ ๆ พื้นที่ของโรงเรียนควรมีรั้วป้องกัน ไม่ให้เด็กออกไปนอกบริเวณโรงเรียน และป้องกันสิ่งอื่น ๆ มารบกวน เพื่อป้องกันภัยต่าง ๆ ที่จะป็นอันตรายต่อนักเรียน

2. อาคารเรียน ลักษณะอาคารเรียนเป็นสิ่งสำคัญกว่าอาคารอื่น เพราะต้องใช้ประจำทุกวัน อาคารเรียนทุกหลัง ควรปลูกสร้างหันหน้าไปทางทิศเหนือหรือทิศใต้ เพื่อหันด้านข้างเข้ารับแสงแดดในตอนสาย และตอนบ่ายอาคารเรียน ควรอยู่ห่างจากถนนหนทางหรือทางรถไฟไม่น้อยกว่า 20 เมตร อาคารทั้งหมดไม่ควรกินเนื้อที่เกิน 1 ใน 5 ของเนื้อที่ทั้งหมด รูปร่าง

ของอาคารเรียนควรออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนของเด็ก และสภาพท้องถิ่นอีกด้วย โรงเรียนประถมศึกษาไม่ควรสร้างเกิน 2 ชั้น และโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ควรสร้างเกิน 3 ชั้น ในอาคารเรียนนอกจากมีห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่แล้ว ยังอาจจะใช้เป็นห้องอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ขนาดพื้นที่โรงเรียนประถมศึกษาใช้พื้นที่ซึ่งเป็นห้องเรียน 150 ตารางเมตร โรงเรียนมัธยมศึกษา ใช้พื้นที่ซึ่งเป็นห้องเรียน 200 ตารางเมตร นอกจากนี้แล้วจะต้องคิดเพิ่มเติมสำหรับพื้นที่ระเบียง รวมทั้งพื้นที่ห้องอื่น ๆ อีก เช่น ห้องประชุมประมาณ 50–70 ตารางเมตร ห้องพักรูประมาณ 4–5 ตารางเมตรต่อครู 1 คน ห้องสมุดประมาณ 10 ตารางเมตร ขนาดของห้องเรียนไม่ควรบรรจุนักเรียนเกิน 35 คน นักเรียนประถมศึกษาควรคิดเนื้อที่ภายในห้องเรียนคนละประมาณ 1.50 เมตร และนักเรียนมัธยมควรคิดเนื้อที่ภายในห้องเรียนประมาณ 2.00 เมตร โดยนักเรียนแต่ละคนมีอัตราเฉลี่ยปริมาตรภายในห้องเรียน ประมาณ 5–8 เมตร ลักษณะห้องเรียนควรเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านยาวควรวางตามแนวยาวของโรงเรียนเสมอ สำหรับความกว้างยาวของห้องเรียนที่นิยมกันทั่วไป ได้แก่ ห้องเรียนขนาดเล็กมาก 6 x 8 ตารางเมตร สูง 3.50 เมตร ห้องเรียนขนาดเล็ก 6 x 9 ตารางเมตร สูง 3.50 เมตร ห้องเรียนขนาดกลาง 7 x 9 ตารางเมตร สูง 3.50 เมตร และห้องเรียนขนาดใหญ่ 8 x 10 ตารางเมตร สูง 3.50 เมตร

พื้นของอาคารเรียนควรให้สูงกว่าระดับน้ำหรือพื้นดินไม่น้อยกว่า 1.00 เมตรถ้าเป็นพื้นเสมอดินควรทำเป็นพื้นซีเมนต์ หรือคอนกรีต ฝ้าผนังควรมีลักษณะเกลี้ยง ไม่มีลวดลาย สะดวกต่อการทำความสะอาด ฝ้าผนังกันระหว่างห้องควรทึบเพื่อป้องกันเสียงรบกวนขณะสอน ฝ้าด้านอื่น ๆ ควรมีช่องระบายลมด้วย วัสดุที่ใช้ทำฝ้าผนังควรจะเป็นไม้ คอนกรีตหรือวัสดุอื่นก็ได้ แต่ไม่ควรเป็นสังกะสีเพราะจะทำให้ร้อน บันไดขึ้น-ลงอาคารไม่ควรแคบกว่า 1.20 เมตร ช่วงระหว่างบันไดควรสูงประมาณ 12–15 เซนติเมตร ตัวบันไดไม่ควรจะให้ลาดชันเกินไปและควรมีราวเกาะด้วย ถ้าอาคารเรียนยาวติดต่อกันมากกว่า 4 ห้องเรียน หรือยาว 36 เมตรขึ้นไป ควรทำบันไดขึ้นลงมากกว่า 2 แห่ง อาคารเรียนควรมีเพดานเพื่อป้องกันฝุ่นและความร้อนจากหลังคา อาจทำด้วยไม้ ไม้อัด กระดาษอัด กระเบื้องแผ่นเรียบหรือเสื้อลำแพนแล้วแต่กรณี หลังคาควรสร้างลาดไปไม่น้อยกว่า 30 องศาจากแนวระดับ มีกันสาดยื่นออกไป 1.50–2.00 เมตร วัสดุที่ใช้มุงต้องกันแดดกันฝนได้ดี นอกจากนี้ต้องมีระเบียง ทางเดินและประตูหน้าต่างให้พอเหมาะแก่ห้องเรียน สำหรับประตูควรมีอย่างน้อย 2 ประตู ต่อห้อง และควรกว้าง 1.10 เมตร สูง 2.10 เมตร ส่วนหน้าต่างควรมี 80 เซนติเมตร สูง 1.10 เมตร ขอบล่างของหน้าต่างสูงจากพื้น 1.00 เมตร มีลักษณะเปิดออกข้างนอก สามารถควบคุม แสงสว่างได้ พื้นที่ของประตูหน้าต่างควรมีไม่น้อยกว่า 1/4 ของพื้นที่ฝ้าห้อง

3. อาคารประกอบต่าง ๆ เป็นอาคารที่จำเป็นรองจากอาคารเรียน เช่น โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา ส้วม โรงฝึกงาน เรือนเพาะชำ การที่โรงเรียนจะมีอาคารประกอบก็อาคารนั้น ขึ้นอยู่กับหลักสูตรและความจำเป็น หรือความต้องการของโรงเรียน โรงอาหารเป็น

อาคารประกอบที่สำคัญหลังหนึ่ง เพราะนักเรียนจะใช้สถานที่นี้รับประทานอาหาร จะต้องถูกสุขลักษณะ มีความสะอาด มีที่ล้างมือ ที่ต้มน้ำ ที่ทิ้งขยะมูลฝอย มีโต๊ะเก้าอี้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โต๊ะตัวหนึ่งควรกว้าง 60 เซนติเมตรต่อนักเรียน 1 คน ส่วนม้านั่งอาจมีพนักพิงหรือไม่ก็ได้ โรงครัวควรสร้างแยกจากเรือนนอน และอาคารเรียนควรสร้างแบบโปร่งมีการระบายอากาศได้ดี ภายในโรงครัวมีโต๊ะเก้าอี้สำหรับทำอาหาร ควรมีอ่างล้างมือ ล้างชาม มีตู้เย็น หรือที่เก็บอาหารต่าง ๆ มีถังเก็บขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ อาคารอีกส่วนหนึ่งที่ดีถือว่าเป็นส่วนสำคัญคือ ส้วม ทำเลที่สร้างต้องห่างจากแหล่งน้ำ 30 เมตร มีที่เก็บอุจจาระมิดชิด ไม่ส่งกลิ่นรบกวน มีอ่างล้างมือใกล้ ๆ ในชั้นประถมศึกษาให้นักเรียนชาย 100 คนแรกให้มี 3 ที่นั่ง และเพิ่ม 1 ที่นั่งต่อจำนวนนักเรียน 50 คน นักเรียนหญิง 100 คนแรกให้มี 4 ที่นั่ง และเพิ่ม 1 ที่นั่งต่อนักเรียน 33 คน

4. แสงสว่างในห้องเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งกับการเรียน ภายในห้องจะต้องมีแสงสว่างเพียงพอ และมีการกระจายแสงสว่างอย่างทั่วถึง พื้นที่ของประตู หน้าต่าง รวมทั้งช่องระบายลมที่แสงสว่างเข้ามาได้ควรเป็น $1/6-1/4$ ของพื้นที่ของห้องนั้น ๆ ตามปกติแสงสว่างในห้องเรียนควรมีความเข้มของแสงสว่าง ประมาณ 30-50 ฟุตแรงเทียน โดยแสงที่ส่องมาสม่ำเสมอ ไม่มีแสงกระพริบ และส่วนใหญ่ส่องทางด้านซ้ายมือ และค่อนข้างหน้านักเรียน นอกจากนี้จะต้องพิจารณาถึงสภาพของส่วนต่าง ๆ ของห้องที่สะท้อนแสง บางห้องมีแสงสว่างมากเกินไปจะต้องใช้มู่ลี่หรือม่านหรือแผงกันแสงไว้บ้างแล้วแต่สภาพของห้องเรียน นอกจากนี้การทาสีก็มีส่วนสัมพันธ์กับแสงสว่างควรทาสีที่ช่วยให้แสงสว่างในห้องเรียนมาก ๆ และควรเป็นสีอ่อนไม่เป็นเงา เช่น สีเทาอ่อน สีขาวนวล สีครีมอ่อน สีไข่ไก่ สีที่ทาผนังกับเพดาน ควรเป็นคนละสี และเลือกสีให้ตัดพอเหมาะกัน ประตูหน้าต่างและบริเวณฝาห่างจากพื้น 1 เมตร ควรทาสีเข้มเพื่อป้องกันความสกปรก

5. การระบายอากาศ ช่องลม ประตู หน้าต่าง ช่วยในการระบายอากาศได้ดี อุณหภูมิในห้องที่พอเหมาะประมาณ 75-80 องศาฟาเรนไฮต์ มีความชื้นชื้นประมาณ 35-65% มีการเคลื่อนไหวของอากาศตลอดเวลา แต่ไม่ควรแรงเกิน 20-50 ฟุตต่อนาที สภาพอากาศที่เข้า-ออกไม่ควรมีกลิ่น มีฝุ่นละออง เขม่าควัน ฝ้าอันมีโทษต่อร่างกาย ถ้าการระบายอากาศภายในห้องไม่ดี อากาศร้อนก็อาจใช้พัดลมช่วยในการทำให้อากาศหมุนเวียนได้

6. น้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำ โรงเรียนในส่วนภูมิภาคจะใช้น้ำดื่มจากน้ำฝน ถ้าใช้น้ำบ่อ น้ำคลองหรือน้ำบาดาล ก็ควรจะต้องทำความสะอาดปราศจากเชื้อโรคเสียก่อน ควรให้นักเรียนมีแก้วน้ำส่วนตัวทุกคน น้ำใช้ ได้แก่ น้ำที่จัดไว้สำหรับใช้ ล้างมือ ล้างเท้า ล้างภาชนะต่าง ๆ ควรจัดให้มีอย่างสำหรับ ล้างมือ ล้างหน้า ซึ่งมีท่อน้ำดี และท่อน้ำทิ้ง การระบายน้ำของโรงเรียนก็มีความจำเป็นเช่นกัน ควรมีรางระบายน้ำเสียที่มาจากอ่างล้างมือ ห้องอาบน้ำ โรงอาหาร โรงครัว เป็นต้น

7. อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ภายในห้องเรียนจะต้องมีอุปกรณ์ และเครื่องมือ เครื่องใช้ช้อยู่มาก บรรดาสิ่งของเหล่านี้จำเป็นต้องจัดและระวางให้ถูกสุขลักษณะ ให้อยู่ในสภาพ เรียบร้อย และปลอดภัยอยู่เสมอ สิ่งของและอุปกรณ์เหล่านี้คือ กระดานดำส่วนมากจะทาสีเขียวแก่ โต๊ะครูเป็นที่เก็บสิ่งของวางสมุดหนังสือ และอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ชั้นวางหนังสือสำหรับ ค้นคว้าของครูและนักเรียน โต๊ะกิจกรรมไว้สำหรับแสดงผลงานหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้ นักเรียนดู เช่น การจัดมุมวิชาต่าง ๆ ชั้นวางของใช้ส่วนตัวนักเรียน เช่น แก้วน้ำ แปรงสีฟัน ผ้าเช็ดตัว เป็นต้น ชั้นวางรองเท้า ตู้อุปกรณ์ ป้ายนิเทศ แปรงลบกระดานดำ อุปกรณ์สำหรับทำ ความสะอาด เป็นต้น

8. โต๊ะเรียนและม้านั่ง ต้องมีขนาดพอดีกับสัดส่วนร่างกายของเด็กมีความแข็งแรง และปลอดภัยในการใช้ ฝาโต๊ะอาจเป็นแบบราบหรือเอียงลาด ความลาดไม่เกิน 15 องศา ส่วน ม้านั่งมีความกว้าง ประมาณ 2/3 ของความยาวข้อเข่าถึงตะโพก หรือท่อนขาส่วนบนของผู้นั่ง เวลานั่งต้องให้ขาท่อนบน และขาท่อนล่างตั้งฉากกันฝ่าเท้าวางราบกับพื้นได้พอดี พนักพิงไม่ ควรสูงมากนัก โต๊ะม้านั่งเมื่อประกอบกันแล้วผู้หนึ่งเขียนหนังสือได้สบายไม่อึดอัด

9. สนามกีฬา สนามกีฬาที่ดีควรราบเรียบสม่ำเสมอ สะอาดเรียบร้อย สวยงาม และร่มรื่น ควรมีหญ้าขึ้นเขียวชอุ่ม อากาศถ่ายเทได้ดี แสงแดดส่องทั่วบริเวณสนามกีฬา ควรตั้ง บริเวณด้านหน้าโรงเรียน เกณฑ์เฉลี่ยเนื้อที่สนาม 3 ตารางเมตร ต่อ นักเรียน 1 คน ส่วนเด็กโต ควรมีขนาดใหญ่มีเกณฑ์เฉลี่ยพื้นที่สนาม 5-9 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน

10. การกำจัดขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอยในโรงเรียนส่วนมาก ได้แก่ เศษกระดาษ วัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ รวมทั้งเศษอาหารกลางวัน ในห้องเรียนทุกห้องควรมีตะกร้าผางไว้สำหรับ ใส่เศษกระดาษ และขยะมูลฝอยแห้ง รวมทั้งเศษอาหารกลางวัน ควรมีที่ใส่เศษอาหาร และ ขยะมูลฝอยเปียก เมื่อเททิ้งทุกครั้งควรเอาดินทรายกลบหนา 20 เซนติเมตร

11. การรักษาสุขลักษณะมีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ ความปลอดภัย ความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย

เมธี ปิลันธนานนท์ (2528 : 175-181) ได้เสนอแนะรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบ ในการประเมินผลการบริหารงานอาคารสถานที่ ไว้ดังนี้

1. ความเพียงพอ (Adequacy) ได้พิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

1.1 มีเนื้อที่เพียงพอกับนักเรียนหรือไม่ พิจารณาเนื้อที่สำหรับการกีฬา สถานที่ บริเวณพักผ่อนหย่อนใจ สนามและที่จอดรถ

1.2 ทางเดินไปยังอาคารต่าง ๆ

1.3 มีที่จอดรถเพียงพอหรือไม่

1.4 บริเวณกีฬาเพียงพอกับจำนวนนักเรียนหรือไม่

1.5 กว้างเพียงพอหรือไม่

- 1.6 มีอุปกรณ์ในการสอนเพียงพอหรือไม่
  - 1.7 ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ กว้างเพียงพอหรือไม่
  - 1.8 มีอุปกรณ์ใช้ในการเรียนการสอนเพียงพอหรือไม่
  - 1.9 มีห้องเรียนเพียงพอหรือไม่
  - 1.10 มีป้ายนิเทศเพียงพอหรือไม่
  - 1.11 กระดาน ชอล์ก เพียงพอหรือไม่
  - 1.12 ที่เก็บอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้
  - 1.13 ที่ทำงานฝ่ายธุรการ ห้องเก็บของ ห้องประชุมและห้องพิมพ์ ฯลฯ
  - 1.14 ห้องเก็บของสำหรับซ่อม บำรุงรักษา ห้องน้ำ ห้องเรียน
  - 1.15 ประตูกว้างเพียงพอที่จะเคลื่อนย้ายโต๊ะและอุปกรณ์ขนาดใหญ่
  - 1.16 อาคารประกอบด้วยวัสดุป้องกันจากปลวก ฝนและความชื้น
2. ความเหมาะสม (Suitability) หมายถึง ความเหมาะสมในการเลือกที่ตั้งของโรงเรียน ลักษณะของพื้นที่ การจัดห้องต่าง ๆ เป็นต้น
- 2.1 สนามกีฬามีการระบายน้ำที่ดี ฝนตกน้ำไม่ท่วม
  - 2.2 ลักษณะดินปลูกต้นไม้หรือหญ้าได้ดี
  - 2.3 สนามกีฬาใช้ได้ทุกระดับการศึกษา
  - 2.4 ลักษณะดินสามารถรับน้ำหนักอาคารได้ดีพอควร (ไม่เป็นดินเลนที่อ่อน)
  - 2.5 ทางเท้าและที่จอดรถ น้ำไม่ท่วม
  - 2.6 ห้องเรียนสามารถจัดแยกเป็นกลุ่มย่อยได้
  - 2.7 สามารถจัดกิจกรรมได้ง่ายเมื่อมีการดัดแปลง
  - 2.8 โต๊ะและม้านั่งสามารถย้ายได้ง่ายและเก็บง่าย
  - 2.9 มีอ่างล้างมือและที่ใส่ผ้าอนามัย
  - 2.10 สามารถใช้อุปกรณ์ในการเรียนการสอน ที่เก็บไว้ได้อย่างสะดวก ปลอดภัย
  - 2.11 มีอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอนเพื่อใช้ทางด้านโสตทัศนศึกษา
  - 2.12 ผงชอล์กก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือไม่
  - 2.13 ชนิดของกระดาน ชอล์ก และความสูง สะท้อนแสงหรือไม่
  - 2.14 การจัดห้องวิทยาศาสตร์เหมาะสมหรือไม่เพียงใด
  - 2.15 การจัดห้องศิลปะเหมาะสมหรือไม่
  - 2.16 การจัดห้องคหกรรมศาสตร์เหมาะสมเพียงใด
  - 2.17 การจัดโรงฝึกงานเหมาะสมหรือไม่
  - 2.18 การจัดห้องดนตรีเหมาะสมหรือไม่
  - 2.19 การจัดห้องธุรการเหมาะสมหรือไม่

- 2.20 การจัดห้องสมุดเหมาะสมหรือไม่
- 2.21 การจัดห้องพลศึกษาเหมาะสมหรือไม่
- 2.22 การจัดห้องประชุมเหมาะสมหรือไม่
- 3. ความปลอดภัย (Safety) หมายถึงการป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุหรืออันตราย

ต่าง ๆ

- 3.1 อยู่ในบริเวณที่มีการจราจรคับคั่งหรือไม่
- 3.2 อยู่ใกล้สนามบินหรือไม่
- 3.3 ได้รับอากาศเป็นพิษจากโรงงานหรือไม่
- 3.4 มีรั้วป้องกันหรือไม่
- 3.5 พื้นสนามกีฬาดีหรือไม่
- 3.6 สนามที่เล่นกีฬาแยกต่างหากจากกันเพื่อให้สับสนและชนกันได้
- 3.7 อุปกรณ์ในสนามกีฬาได้รับการบำรุงรักษาเพียงพอ
- 3.8 สถานที่ตั้งปลอดภัยจากการข้ามถนน
- 3.9 มีจุดบอดหรือมุมบอดของยวดยาน
- 3.10 มีการป้องกันมิให้นักเรียนเป็นอันตรายจากไฟฟ้า แก๊ส ฯลฯ
- 3.11 มีประตูอย่างน้อย 2 ประตู ต่อ 1 ห้อง
- 3.12 มีระบบป้องกันอัคคีภัยหรือไม่
- 3.13 อาคารมีความมั่นคงปลอดภัย
- 3.14 การตกแต่งภายในห้องมีสิ่งเป็นเชื้อเพลิงหรือไม่
- 3.15 บันไดปลอดภัยและกันไฟได้เพียงพอ
- 3.16 พื้นมีลักษณะไม่ลื่น
- 3.17 ทางเดินหน้าห้องและบันไดสามารถระบายนักเรียนออกไปได้อย่างรวดเร็ว
- 3.18 ทางเดินหน้าห้องไม่มีส่วนใดยื่นออกมากีดขวางทางเดิน
- 3.19 อาคารสร้างด้วยวัสดุกันไฟหรือเป็นอาคารชั้นเดียว
- 3.20 ประตูควรใช้อุปกรณ์ที่ถอดได้ง่าย
- 3.21 ป้ายบอกทางลง ทางออกและทางหนีไฟ ชัดเจนหรือไม่
- 4. สุขลักษณะ (Healthfulness) ควรพิจารณาส่งเสริมในด้านสุขภาพอนามัยเป็น

หลัก

- 4.1 ตั้งในเขตที่ปราศจากกลิ่น สิ่งสกปรก เสียง และแก๊สพิษ
- 4.2 สิ่งแวดล้อมห่างไกลจากโรงเรียน หรือสิ่งอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียง
- 4.3 ที่ดื่มน้ำเพียงพอและสะอาด
- 4.4 มีทางเดินที่มีหลังคาคลุมเวลาฝนตก

- 4.5 การใช้แสงห้องเรียน ทางเดินเพียงพอ
- 4.6 เก้าอี้ โต๊ะเหมาะกับความสุขของนักเรียน
- 4.7 การถ่ายเทอากาศดีหรือไม่
- 4.8 มีที่ดื่มน้ำตามที่ต่าง ๆ ทั่วโรงเรียน
- 4.9 สุขภัณฑ์เพียงพอหรือไม่
- 4.10 มีการปรับปรุงระบบน้ำเป็นประจำทุกปี
- 4.11 มีการปรับปรุงระบบไฟฟ้าเป็นประจำทุกปี
- 4.12 มีอุปกรณ์ทำความสะอาดเพียงพอ
5. ระยะทางจากบ้านไปโรงเรียน (Accessibility) หมายถึง ระยะทางจากบ้านมาโรงเรียน หรือจากจุดต่าง ๆ ที่อยู่ภายในโรงเรียน
  - 5.1 โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่จะรับนักเรียนเพิ่มได้หรือไม่
  - 5.2 การเดินทางของนักเรียนใกล้หรือไกลที่อยู่อาศัย
  - 5.3 ถนนหนทาง ทางเข้าดีหรือไม่
  - 5.4 สนามกีฬา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจอยู่ใกล้หรือไกลจากอาคารเรียน
  - 5.5 ทางรถและทางคนเดินมีขนาดกว้างเพียงพอ
  - 5.6 การเดินท่อน้ำใช้ ท่อระบายน้ำเพียงพอหรือไม่
  - 5.7 ที่เก็บของและอุปกรณ์อยู่ในที่ที่นำมาใช้ได้สะดวก
  - 5.8 ที่ดื่ม น้ำ ห้องน้ำ ส้วม เข้าถึงได้ง่าย
6. การยืดหยุ่นได้ (Flexibility) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ผนัง อุปกรณ์ให้ใช้กิจกรรมได้หลายอย่าง
  - 6.1 บริเวณพักผ่อนหย่อนใจสามารถใช้เพื่อกิจกรรมอย่างอื่น เช่น สนามกีฬาหลายประเภท
  - 6.2 บริเวณที่ใช้ในการเรียนของนักศึกษาภาคค่ำของประชาชนแยกต่างหากจากบริเวณที่ไม่ใช่หรือไม่
  - 6.3 สามารถจัดห้องให้ใช้ได้หลายอย่าง
  - 6.4 วัสดุที่ สามารถแยกบริเวณต่าง ๆ ได้ภายในห้อง โดยไม่กีดขวางการดูแล
  - 6.5 โต๊ะ เก้าอี้ ชั้น ย้ายได้ง่าย น้ำหนักเบา
  - 6.6 การใช้แสงไฟฟ้า สวิตช์ ปลั๊ก ท่อต่าง ๆ เครื่องปรับอากาศ ให้ดัดแปลงโดยใช้เงินน้อย
  - 6.7 หน้าต่างที่ใช้เมื่อย้ายฝาผนังแล้ว ไม่มีปัญหาเรื่องโครงสร้าง
7. ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การใช้พื้นที่อาคารอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ได้ผลเต็มที่

- 7.1 การวางผังพื้นที่ใช้ได้เต็มที่ ไม่มีบริเวณสูญเปล่า หรือถูกแยกออกเป็นชั้นเล็กชั้นน้อย
- 7.2 ใช้การบำรุงรักษาบริเวณน้อย
- 7.3 มีทางน้ำให้การรดน้ำต้นไม้ ตลอดจนส่วนต่าง ๆ ได้ผล
- 7.4 มีทางเท้าที่สะดวกและไม่ก่อให้เกิดการลัดสนาม
- 7.5 ระยะทางจากอาคารไปยังสนามเด็กเล่น ไม่ควรมีถนนหรือที่จอดรถ ที่เด็กต้องเดินผ่าน
- 7.6 การวางผังเป็นกลุ่มแต่สามารถเดินไปมาได้โดยไม่แออัด
- 7.7 อย่าให้มีทางคับแคบเดินไม่สะดวก
- 7.8 พื้นทางเดินหน้าห้องต้องสะอาดและทนทาน
- 7.9 สามารถไปติดต่อห้องต่าง ๆ โดยง่าย (มีป้ายบอก)
- 7.10 มีโทรศัพท์เพียงพอได้ผล
- 7.11 ไม่มีเสียงรบกวนจากวัสดุที่ใช้ เช่น พื้นพัตลม
- 7.12 ที่ตั้งของห้องเก็บของอุปกรณ์ตั้งในที่ที่เหมาะสม
- 7.13 อาคารรักษาความสะอาดได้ง่าย
- 7.14 อุปกรณ์ที่ติดตั้งในอาคารมีปัญหาเรื่องรั่ว แตก ชำรุดเสียหายต้องซ่อมแซมเป็นประจำ
8. การประหยัด (Economy) พิจารณาในเรื่องต่อไปนี้
- 8.1 การบำรุงรักษาบริเวณใช้เงินน้อย
- 8.2 การจัดสนามเด็กเล่นใช้ร่วมกันได้
- 8.3 การใช้แสงธรรมชาติมากที่สุด
- 8.4 การประหยัดไฟฟ้า
- 8.5 การประหยัดน้ำ
- 8.6 ใช้งบปรับปรุงดูแลสิ่งของต่าง ๆ และตัวอาคารน้อย
- 8.7 ควรใช้สิ่งของที่เหมือนกัน และตรวจตราซ่อมแซมง่าย
- 8.8 มีบริเวณที่ไม่ใช่น้อยที่สุด หรือใช้เนื้อที่ทุกส่วนได้อย่างเต็มที่
9. การขยายตัว (Expansibility) การขยายตัวของบริเวณและอาคาร โดยมีการออกแบบที่เหมาะสม ขยายตัวได้ง่าย และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อย
- 9.1 เนื้อที่ใช้กิจกรรมได้หลายอย่างและขยายได้ง่าย
- 9.2 ขยายหรือต่อเติมตึกได้ง่าย
- 9.3 ที่ตั้งของโรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ถึงแม้จะขยายอาคารออกไปอีกหลายอาคารก็ตาม

- 9.4 อาคารในข้อ 3 ควรจะเพียงพอจนนักเรียนได้ 20–30 %
- 9.5 มีการเตรียมไฟฟ้า ประปา สำหรับอาคารที่จะสร้างในอนาคต
- 9.6 การออกแบบอาคารทำให้ขยายตัวอาคารออกไปได้ง่าย ไม่เปลืองค่าใช้จ่าย
- 9.7 การขยายอาคารออกไป ต้องไม่ทำให้ทางเดินตัน
- 9.8 การขยายอาคารออกไปย่อมไม่ทำให้อาคารเดิมอ่อนแอลงตรงรอยต่อ
10. รูปร่าง (Appearance) หมายถึง การวางบริเวณ โรงเรียน อาคาร และการตกแต่งภายใน ภายนอก รวมทั้งการบำรุงรักษาอาคารและสถานที่ให้สวยงาม สะอาดอยู่เสมอ
  - 10.1 บริเวณโรงเรียนเป็นที่ชื่นชมแก่ผู้พบเห็น
  - 10.2 การวางตัวอาคาร การจัดสวน
  - 10.3 สนามหญ้าเรียบ และรักษาได้ดี
  - 10.4 ห้องเรียนหน้าต่าง และเบ็กบานแจ่มใส
  - 10.5 ตัวอาคารเหมาะสมกับที่ดิน
  - 10.6 อาคารสะอาด เรียบร้อย และไม่มีการตกแต่งลวดลายมากมาย
  - 10.7 การต่อเติมอาคารออกไปกลมกลืนกับของเดิมหรือไม่
  - 10.8 รักษาอาคาร และซ่อมอาคารอย่างดีหรือไม่
  - 10.9 การใช้สี เหมาะสมเพียงใด
  - 10.10 การตกแต่งภายในห้องเหมาะสมเพียงใด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินผล หมายถึง การดำเนินการจัดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน จัดทำแบบสรุปผลการใช้อาคารสถานที่ จัดให้มีการนำเสนอผลการประเมินให้ทุกฝ่ายได้รับทราบ ซึ่งจะช่วยให้เห็นข้อผิดพลาดซึ่งเป็นอุปสรรคหรือความไม่สะดวกในการจัดการศึกษา แล้วนำผลที่ได้มาใช้ในการวางแผน การตัดสินใจปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จรรย์ ศิลาพันธ์ (2536) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 6 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานบุคคล การบริหารอาคารสถานที่ การบริหารงานกิจการนักเรียนและการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนโดยจำแนกตาม

ประสบการณ์ทำงาน และขนาดโรงเรียน เกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุปัญหาการบริหารงาน โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 299 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในเรื่องการบริหารงานอาคารสถานที่ เกี่ยวกับการจัดสรร และการของบประมาณบำรุงรักษา ซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่เป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาได้แก่ การจัดสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบ เพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษา และการจัดการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ความเพียงพอระหว่างปริมาณครู นักเรียนกับบริเวณอาคารสถานที่ เพราะสภาพที่ตั้งส่วนมากอยู่ในวัด อาคารเรียนไม่สอดคล้องกับจำนวนนักเรียน ส่วนสาเหตุของปัญหาที่สำคัญเกิดจาก โรงเรียนไม่มีความเหมาะสมในการให้บริการชุมชน โรงเรียนมีจำนวนนักเรียนมากกว่าจำนวนห้องเรียน ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผน และการดำเนินการจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียนไม่เหมาะสมกับโรงเรียน ขาดการประสานงานในการสร้างอาคารสถานที่ ทำให้ไม่ได้อาคารสถานที่ที่เหมาะสม

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น วัดดูประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลการปฏิบัติงานตามภารกิจ 6 ด้าน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและผลการปฏิบัติงาน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 371 คน ผลการวิจัยพบว่า งานอาคารสถานที่ที่มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ด้านส่งเสริมให้ครูจัดห้องเรียน และสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน กับด้านกำกับและควบคุมให้มีการอยู่เวรและรักษาอาคารสถานที่ และทรัพย์สินของทางราชการนั้น โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีผลการปฏิบัติงานน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ปัญหาในการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ด้านส่งเสริมให้ครูจัดห้องเรียนและสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน กับด้านกำกับดูแลและซ่อมแซมอาคารต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี และปลอดภัยอยู่เสมอ โรงเรียนทั้งสามขนาดมีปัญหาแตกต่างกัน และด้านกำกับและควบคุมให้มีการอยู่เวรและรักษาอาคารสถานที่และทรัพย์สินของทางราชการนั้น โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

นัฐพงษ์ พันธุ์บท (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานด้านอาคารสถานที่และบุคลากรในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี วัดดูประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานด้านอาคารสถานที่และบุคลากรของโรงเรียนที่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษาและเพื่อต้องการทราบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ศึกษาพิเศษอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 509 คน ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัจจุบันของอาคารสถานที่ของโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาทุกโรงเรียนมีไฟฟ้าใช้และโรงเรียนส่วนใหญ่มีถังซีเมนต์เก็บกักน้ำฝน มีห้องปฏิบัติการทางภาษา มีการซ่อมแซมบำรุงครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอนให้พร้อมที่จะใช้งานอยู่เสมอ มีห้องวิทยาศาสตร์ มีข้อมูลเรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้ในปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์จากสนามกีฬาอย่างเหมาะสม และมีการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอการปฏิบัติงานด้านสภาพบรรยากาศในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมากโดยเฉพาะเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาด รมรื่น ให้มีความปลอดภัย บุคลากรและนักเรียนมีความรู้สึกเป็นสุขและพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ ปัญหา น้ำดื่ม น้ำใช้ ไม่เพียงพอ ห้องปฏิบัติการไม่เพียงพอ การปรับปรุงสถานที่ของโรงเรียนควรให้ครู ภารโรงและนักเรียนร่วมกันทำ

สุวรรณ รุทธนาสุรักษ์ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารเวลาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารเวลาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามภารกิจการบริหารการศึกษาทั้ง 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบการบริหารเวลาตามภารกิจการบริหารการศึกษาทั้ง 6 งาน โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ประสิทธิภาพทางการบริหาร คุณวุฒิทางการศึกษา และเขตที่ตั้งของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเวลาด้านงานอาคารสถานที่นั้น ผู้บริหารมีการบริหารเวลาอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อการประชุมชี้แจงข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานอาคารสถานที่และข้อการประสานงานครู-อาจารย์ บุคคลภายนอก มีการบริหารเวลาอยู่ในระดับปานกลาง และผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการบริหารเวลาด้านงานอาคารสถานที่ไม่แตกต่างกัน

สุเดช พงศธร (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ ตามโครงการปฏิรูปการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาและเพื่อศึกษา ข้อเสนอแนะและแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 570 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาด้านบริเวณโรงเรียน ด้านอาคารเรียน ด้านอาคารประกอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ จัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาด รมรื่น สวยงาม นำอยู่ นำเรียน ให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานอาคารสถานที่ ให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาอาคารสถานที่ ให้ชุมชนมีส่วนร่วม

ในการช่วยเหลือสนับสนุนงบประมาณด้านอาคารสถานที่และให้มีการจัดสรรงบประมาณการปรับปรุงอาคารเรียนให้เป็นปัจจุบันทุกปี

สุรพล นุชงอน (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานอาคารสถานที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่เกี่ยวกับการวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมบริเวณโรงเรียน การใช้และการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และการบริหารอาคารเรียนและอาคารประกอบ และการรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่ และเพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานอาคารสถานที่ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 105 คน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ในโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมบริเวณโรงเรียนการบริหารอาคารเรียนอาคารประกอบและการรักษาความปลอดภัย การใช้และการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังดำเนินการบริหารงานอาคารสถานที่ได้ผลไม่ครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างและการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ไม่พอเพียง ขาดบุคลากรดูแลรักษาอาคารสถานที่ สภาพพื้นที่มีจำกัดไม่สามารถขยายหรือปรับปรุงได้ จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้นทำให้อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ

พันธ์ศักดิ์ นิมพานิช (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีพื้นที่จำกัดในกรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนในด้านการจัดสร้าง การใช้ การบำรุงรักษา การควบคุมดูแลและการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ และเพื่อศึกษาปัญหาในปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับการบริหารอาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 101 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนนั้น มีการดำเนินการตามกระบวนการ คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 89.70 มีการจัดสร้างให้มีอาคารสถานที่ได้ครบถ้วนตามภารกิจ ร้อยละ 79.38 มีการใช้ตามสภาพของโรงเรียน ร้อยละ 83.50 มีการบำรุงรักษาอย่างดี ร้อยละ 96.61 มีการจัดบุคลากรทำหน้าที่เวรยาม ด้านการประเมินผลการใช้ พบว่าโรงเรียนไม่มีอาคารพลศึกษา 51 โรงเรียน ส่วนปัญหาในปัจจุบันปรากฏว่า ร้อยละ 72.16 มีการวางตัวอาคารไม่เหมาะสม ร้อยละ 76.29 ขนาดของห้องเรียนไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 1.44 เห็นว่าสิ่งที่ควรดำเนินการ คือ หมุนเวียนเวลาใช้พื้นที่ของนักเรียน และร้อยละ 72.33 เห็นว่าควรแบ่งเขตอาคารเรียน อาคารประกอบไว้เป็นสัดส่วนโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมด้านความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ

สมศรี ศักดิ์รุ่งพงศากุล (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

และเพื่อศึกษาปัญหาในการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 145 คน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการและความพร้อมในการจัดสิ่งแวดล้อม จัดทำแผนงานหรือโครงการจัดสิ่งแวดล้อม มีการทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนและอาคารเรียน มีการปลูกต้นไม้ ด้านการสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมกิจกรรมที่จัดมาก ได้แก่ การบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชน เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และการรักษาความสะอาด สำหรับเรื่องปัญหาในการจัดสิ่งแวดล้อมนั้น พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านงบประมาณ น้ำท่วมขัง การขาดแคลนบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อม

ปิยะดา แสนสุข (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินการบริหารตามมาตรฐาน การบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ วัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานตาม มาตรฐานการบริหารโรงเรียน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามมาตรฐานการ บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 357 คน ผลการวิจัย พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมใน ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ ปลอดภัย การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม ทางวิชาการ การบริการแนะแนว บริการสุขภาพ โภชนาการ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการ เรียนรู้ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Yates (1969) ได้ศึกษาความยืดหยุ่นของการพัฒนาอาคารสถานที่และการใช้ ประโยชน์จากอาคารสถานที่ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ โรงเรียนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษา รวม 20 โรงเรียน ซึ่งเคยได้รับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการวางแผน ก่อสร้าง อาคารเรียนจากมหาวิทยาลัยเทนเนสซี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนรู้จักยืดหยุ่นในการใช้ ประโยชน์จากอาคารสถานที่อย่างรวดเร็ว เช่น รู้จักจัดห้องให้กว้างโดยแบ่งห้องด้วยกระดานดำ ตู้ หรือเครื่องตกแต่งอื่น ๆ ที่เคลื่อนย้ายได้ง่าย รู้จักยืดหยุ่นในการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ มากขึ้น บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษามีแนวโน้มรู้จักยืดหยุ่นในการใช้ประโยชน์จากอาคาร สถานที่มากกว่าบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา และจำนวน 9 โรงเรียน ใน 20 โรงเรียนมีการ ยืดหยุ่นในการใช้อาคารสถานที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับระยะแรก ๆ

Taylor (1976) ได้วิจัยเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนมัธยมเวอร์จิเนีย 15 โรงเรียน กับโรงเรียนนานาชาติที่มีชื่อเสียง จำนวน 3 โรงเรียน เกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำแนะนำในการ จัดอาคารสถานที่ พบว่า คำแนะนำที่โรงเรียนทั้งสองกลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตาม คือ ให้โรงเรียน จัดให้มีที่ว่างสำหรับนักเรียน โรงเรียนออกแบบโดยแยกห้องที่ใช้เสียงดัง เช่น ห้องดนตรีไว้ต่าง

หากมีให้รบกวนห้องอื่น โรงเรียนมีโรงพลศึกษาเป็นเอกเทศ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามาร่วมใช้อาคารสถานที่ และโรงเรียนจัดหาวัสดุหน้าหนักเบาหรือถอดเก็บได้มาใช้กันห้อง เรียน ส่วนคำแนะนำข้ออื่นปฏิบัติ ดังนี้ โรงเรียนจัดห้องแนะแนวไว้ใกล้ย่านวิชาการ และจัดห้อง ทดลองวิทยาศาสตร์เป็นเอกเทศ มีโรงเรียนมัธยมเวอร์จิเนีย 8 โรงเรียน และโรงเรียนนานาชาติ 1 โรงเรียน ปฏิบัติตาม ให้จัดห้องประชุมไว้ในย่านหนังสือ มีโรงเรียนมัธยมเวอร์จิเนีย 9 โรงเรียน และโรงเรียนนานาชาติ 1 โรงเรียน ปฏิบัติตาม ให้แยกส่วนที่ใช้เสียงดังออกจากย่านศิลปะมี โรงเรียนมัธยมเวอร์จิเนีย 2 โรงเรียน และโรงเรียนนานาชาติ 2 โรงเรียน ปฏิบัติตาม จัดศูนย์ อุปกรณ์การเรียนไว้ในย่านวิชาการ มีโรงเรียนมัธยมเวอร์จิเนีย 13 โรงเรียน และโรงเรียนนา นาชาติ 2 โรงเรียน ปฏิบัติตาม จัดอาคารบริหารไว้ใกล้ทางเข้าโรงเรียน มีโรงเรียนนานาชาติ 1 โรงเรียนเท่านั้น ที่ไม่ปฏิบัติตาม และออกแบบโรงอาหารให้เป็นอาคารอเนกประสงค์มีโรงเรียน มัธยมเวอร์จิเนีย 11 โรงเรียน และโรงเรียนนานาชาติ 3 โรงเรียน ปฏิบัติตาม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่าการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญยิ่งและมีขอบเขตในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ดังนี้ การจัดสร้างอาคารสถานที่ มีการวางตัวอาคารไม่เหมาะสม ขนาดของห้องไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ห้องปฏิบัติการ มีไม่เพียงพอ การใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ต้องมีความยืดหยุ่นในการใช้อาคารสถานที่ ต้องมี ที่ว่างในการให้นักเรียนได้พักผ่อนและประกอบกิจกรรม การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ได้รับ งบประมาณในการบำรุงรักษาซ่อมแซมไม่เพียงพอ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ขาดบุคลากร ในการดูแลอาคารสถานที่ ให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลอาคารสถานที่ ชุมชนมี ส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณด้านอาคารสถานที่ การประเมินผลอาคารสถานที่ ปรากฏว่า ยังดำเนินงานได้ผลไม่ครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา การบริหารเวลาด้านอาคาร สถานที่ ผู้บริหารมีการชี้แจงข้อมูลข่าวสาร และประสานงานกับครู อาจารย์ บุคคลภายนอกพอ ประมาณ และการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีการจัดทำแผนงานการจัดสิ่งแวดล้อมการทำ ความสะอาดบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน มีการปลูกต้นไม้มีการจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย แต่มีปัญหาด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ไม่เพียงพอ ขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่รับผิดชอบ ซึ่ง แนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ยังไม่มีผู้ทำการวิจัย สำหรับการวิจัย ครั้งนี้ ได้ศึกษาโดยเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนเป้าหมายในการพัฒนาไปสู่มาตรฐานกับโรงเรียน ประถมศึกษาทั่วไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องมีการปรับปรุง พัฒนา ตื่นตัว ตามแนวทาง ปฏิรูปการศึกษา และศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ประถมศึกษาที่มีการบริหารจัดการงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมดีเด่น โดยวิธีการสัมภาษณ์ เพื่อที่จะได้ทราบปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาจริง ๆ ที่ชัดเจน เป็น รูปธรรมในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นข้อมูลสารสนเทศในการนำไป

บริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ ให้ส่งเสริมและเอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของครูและนักเรียน ทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สมควรที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจในการดำเนินการจัดการให้มากยิ่งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา โดยมีวิธีและขั้นตอนการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 723 คน จำแนกเป็น สถานศึกษาขนาดเล็ก 302 คน สถานศึกษาขนาดกลาง 288 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ 133 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 39-40) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 289 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

2.1.1 จังหวัดชัยภูมิ มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3 เขต ในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ครอบคลุมสถานศึกษาในอำเภอต่าง ๆ ดังนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภักดีชุมพล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้แก่ อำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ อำเภอบ้านแท่น อำเภอคอนสาร และอำเภอเกษตรสมบูรณ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ได้แก่ อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอจัตุรัส อำเภอเทพสถิต อำเภอเนินสง่า อำเภอหนองบัวระเหว และกิ่งอำเภอซับใหญ่

2.1.2 สุ่มตัวอย่างอำเภอในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ให้ได้ตัวแทน เขตพื้นที่การศึกษาระดับ 3 อำเภอ

2.1.3 แบ่งสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในอำเภอที่สุ่มได้ ของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่สถานศึกษาทั่วไป และสถานศึกษาเป้าหมาย และแบ่งตามขนาดของโรงเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 120 คน) ขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน) และขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป)

2.1.4 สถานศึกษาระดับประถมศึกษาเป้าหมายในอำเภอที่สุ่มได้ ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2.1.5 สุ่มตัวอย่างสถานศึกษาระดับประถมศึกษาทั่วไปในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จากแต่ละอำเภอ ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยคิดเป็นสัดส่วน 100 : 58 โรงเรียน ได้รายละเอียดกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอ ประเภท และขนาดสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยภูมิ	อำเภอ	ขนาดสถานศึกษา	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
			สถานศึกษาทั่วไป	สถานศึกษาเป้าหมาย	สถานศึกษาทั่วไป	สถานศึกษาเป้าหมาย
เขต 1	เมือง	เล็ก	46	8	26	8
		กลาง	27	11	16	11
		ใหญ่	11	1	7	1
	รวม		84	20	49	20
บ้านเขว้า	เล็ก	21	0	12	0	
	กลาง	9	4	5	4	
	ใหญ่	2	3	1	3	
รวม		32	7	18	7	
ภักดีชุมพล	เล็ก	6	1	4	1	
	กลาง	7	3	4	3	
	ใหญ่	3	1	2	1	
รวม		16	5	10	5	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษา ชัยภูมิ	อำเภอ	ขนาด สถานศึกษา	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
			สถาน ศึกษา ทั่วไป	สถาน ศึกษา เป้าหมาย	สถาน ศึกษา ทั่วไป	สถาน ศึกษา เป้าหมาย
			เขต 2	แก้งคร้อ	เล็ก	23
		กลาง	20	5	11	5
		ใหญ่	4	5	2	5
	รวม		47	11	26	11
	คอนสาร	เล็ก	15	0	9	0
		กลาง	17	4	10	4
		ใหญ่	3	3	2	3
	รวม		35	7	21	7
	เกษตร สมบูรณ์	เล็ก	14	0	8	0
		กลาง	28	5	16	5
		ใหญ่	12	5	8	5
	รวม		54	10	32	10
เขต 3	จัตุรัส	เล็ก	23	0	13	0
		กลาง	13	5	8	5
		ใหญ่	5	3	3	3
	รวม		41	8	24	8
	เนินสง่า	เล็ก	7	1	4	1
		กลาง	6	0	3	0
		ใหญ่	1	2	1	2
	รวม		14	3	8	3
	เทพสถิต	เล็ก	16	1	9	1
		กลาง	14	4	8	4
		ใหญ่	6	4	4	4
	รวม		36	9	21	9
	รวมทั้งสิ้น		359	80	209	80

2.2 กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการศึกษานโยบายการแก้ปัญหา การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาสิ่งแวดล้อมดีเด่นและสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าฯ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาสิ่งแวดล้อมดีเด่นและโรงเรียนสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าฯ จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอและปีการศึกษา

สำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาชัยภูมิ	อำเภอ	สถานศึกษา	ปีการศึกษาที่ได้รับรางวัล			
			2543	2544	2545	2546
เขต 1	เมือง	สุนทรวัฒนา	-	-	1	1
เขต 2	เกษตรสมบูรณ์	บ้านหนอง โพนงาม	-	-	1	-
เขต 3	เนินสง่า	บ้านหนองตอ	1	-	-	-
	เทพสถิต	ชัยมงคลวิทยา	-	1	-	-
	ชัยใหญ่	ชัยใหญ่	-	-	1	-
	รวม		1	1	3	1

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ฉบับ คือ ส่วนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ตำแหน่งปัจจุบัน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 อันดับ จำนวน 38 ข้อ โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ

แบบสอบถาม ข้อ 1-9 ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่

แบบสอบถาม ข้อ 10-17 ด้านการใช้อาคารสถานที่

แบบสอบถาม ข้อ 18-26 ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่

แบบสอบถาม ข้อ 27-34 ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่

แบบสอบถาม ข้อ 35-38 ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended)

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านอาคารสถานที่ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แนวทางการแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านอาคารสถานที่ในด้านต่าง ๆ

5 ด้าน คือ

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่
2. การใช้อาคารสถานที่
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่
4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่
5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

2. วิธีการสร้างแบบสอบถาม

2.1 วิธีการสร้างแบบสอบถามฉบับที่ 1

2.1.1 ศึกษาเกณฑ์ประเมิน สถานศึกษาโครงการสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าฯ พ.ศ. 2546 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ เอกสาร วารสาร ตำราต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดและทัศนะของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านที่ได้กล่าวถึงตัวแปรตามกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการสรุปเป็นนิยามศัพท์ของตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้

2.1.2 กำหนดขอบข่ายของคำถาม โดยวิเคราะห์ประเด็นย่อยจากนิยามศัพท์ของตัวแปรแต่ละตัว แล้วดำเนินการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจากประเด็นการวิเคราะห์

2.1.3 นำแบบสอบถามเพื่อการวิจัยที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและพิจารณา

2.1.4 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถามเพื่อการวิจัยตามข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.1.5 นำแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบพิจารณา และให้ความเห็นในความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

2.1.6 ดำเนินการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามความเห็นผู้เชี่ยวชาญ และนำผลเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

2.1.7 นำแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 116 คน แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อการวิจัยมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของ Cronbach โดยดำเนินการวิเคราะห์แยกเป็นรายด้านและรวมทั้งฉบับ ซึ่งได้ค่าเชื่อมั่นดังแสดงในตารางที่ 3

2.1.8 ดำเนินการปรับปรุงและตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยอีกครั้ง ก่อนจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยต่อไป

ตารางที่ 3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

รายการแบบสอบถาม	ค่าความเชื่อมั่น	
	สภาพ	ปัญหา
1. โดยรวมทั้งฉบับ	0.9519	0.9653
2. แบบสอบถามตอนที่ 2 สภาพและปัญหา การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม		
2.1 การจัดสร้างอาคารสถานที่	0.8684	0.9113
2.2 การใช้อาคารสถานที่	0.8083	0.9422
2.3 การบำรุงรักษาอาคารสถานที่	0.8688	0.9102
2.4 การควบคุมดูแลอาคารสถานที่	0.8399	0.9270
2.5 การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่	0.8213	0.9519

2.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 2

2.2.1 ศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จากการวิจัย

2.2.2 ตั้งเกณฑ์ในการที่จะนำสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ มาสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

2.2.2.1 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ที่ได้ค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง-น้อย มาพิจารณา เพราะมีการปฏิบัติอยู่ในขั้นที่ไม่น่าพอใจ

2.2.2.2 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ที่ได้ค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง-มาก มาพิจารณา เพราะมีปัญหาอยู่ในขั้นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

2.2.2.3 นำรายละเอียด ที่ได้จากสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่มาพิจารณาว่ามีรายละเอียดอยู่ในด้านใดบ้าง แล้วนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและพิจารณา

2.2.4 ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะและตรวจสอบความเรียบร้อยถูกต้องอีกครั้ง ก่อนจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับจริง เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครราชสีมา ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 เขต 2 และเขต 3

2. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจาก ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 เขต 2 และเขต 3 ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อการวิจัยไปยังผู้บริหารโรงเรียน พร้อมแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา

ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามและได้แนบซองเปล่าติดแสตมป์จำหน่ายของที่อยู่ของผู้วิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์

4. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ส่งกลับคืนทางไปรษณีย์และผู้วิจัยตามเก็บแบบสอบถามที่เหลือด้วยตนเองอีกครั้งใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2547 ถึงวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 รวมเป็นเวลา 30 วัน

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล สถานศึกษาสิ่งแวดล้อมดีเด่นด้วยตนเองทั้ง 5 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองตอ ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนชัยมงคลวิทยา ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนบ้านหนองโพรงงาม ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนบ้านชัยใหญ่ ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนสุนทรวัฒนา ปีการศึกษา 2545 และ 2546 โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ถึงวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2547 รวมเป็นเวลา 15 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS for Windows (Statistics package for social sciences for Windows) โดยกำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความเรียบร้อย ความถูกต้องสมบูรณ์ในทุกคำตอบ แล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้องไว้
2. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้คำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) จำแนกตามสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นรายด้านและโดยภาพรวมแล้วนำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 100) แล้วแปลความหมายได้ดังนี้

3.1 สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

4.51–5.00	หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
3.51–4.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
2.51–3.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
1.51–2.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

3.2 ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

4.51–5.00 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีปัญหามาก

2.51–3.50 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีปัญหาน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

4. เปรียบเทียบ สภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ตามประเภทของสถานศึกษา โดยใช้การทดสอบค่า t (t -test) และตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธีทดสอบของ Scheffe

5. การแจกแจงความถี่และจัดเรียงลำดับจากความถี่มากไปหาความถี่น้อยเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่นๆ ตามทัศนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

6. วิเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย และสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 289 ฉบับ จากจำนวน 289 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 มาดำเนินการวิเคราะห์ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 3 ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

ตอนที่ 7 แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 289 คน สามารถจำแนกสถานภาพตามตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา และประเภทของสถานศึกษา ผลปรากฏดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าความถี่ ร้อยละ จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

สถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
1.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา	188	65.10
1.2 อาจารย์ใหญ่	59	20.40
1.3 ครูใหญ่	42	14.50
2. ขนาดของสถานศึกษา		
2.1 ขนาดใหญ่	57	19.70
2.2 ขนาดกลาง	122	42.20
2.3 ขนาดเล็ก	110	38.10
3. ประเภทของสถานศึกษา		
3.1 สถานศึกษาทั่วไป	214	74.00
3.2 สถานศึกษาเป้าหมาย	75	26.00
รวม	289	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง ร้อยละ 42.20 รองลงมาคือสถานศึกษาขนาดเล็ก ร้อยละ 38.10 และส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษาทั่วไป ร้อยละ 74.00 และสถานศึกษาเป้าหมาย ร้อยละ 26.00

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหาร

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

การวิเคราะห์สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดในตารางที่ 5-10 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. จัดทำขอมูลรายละเอียด ด้านอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง เป็นปัจจุบัน	3.96	0.82	มาก
2. วางผังแม่บทเกี่ยวกับอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง ได้อย่างเหมาะสม	3.81	0.93	มาก
3. จัดหางบประมาณเพื่อดำเนินการในการสร้างอาคาร และส่วนประกอบคือวัสดุ ครุภัณฑ์	3.64	1.07	มาก
4. จัดหางบประมาณเพื่อดำเนินการ เกี่ยวกับสถานที่ แหล่งเรียนรู้ และ สิ่งปลูกสร้างให้เป็นระเบียบสวยงาม	3.69	1.05	มาก
5. ควบคุมการก่อสร้างอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง ให้มั่นคงปลอดภัยและถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ	4.03	1.05	มาก
6. จัดการรื้อถอนอาคารที่เก่าและชำรุดโดยดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการ	2.99	0.57	ปานกลาง
7. จัดสร้างที่พักผ่อน หย่อนใจ โดยคำนึงถึงความสวยงามและนักเรียนสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ได้	3.81	0.97	มาก
8. จัดให้มีถึงขยะอย่างเพียงพอ เพื่อให้โรงเรียนมีความสะอาด สวยงาม	4.04	0.95	มาก
9. มีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ	3.86	0.93	มาก
รวม	3.76	0.63	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัด ชัยภูมิ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ จัดให้มีถังขยะอย่างเพียงพอเพื่อให้โรงเรียนมีความสะอาด สวยงาม ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.95) รองลงมาคือ ควบคุมการก่อสร้างอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้างให้มั่นคง ปลอดภัยและ ถูกต้อง ตามระเบียบของทางราชการ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.05) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดการรื้อถอนอาคารที่เก่าและชำรุด โดยดำเนินการตาม ระเบียบข้อบังคับของทางราชการ ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 1.57)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อมด้านการใช้อาคารสถานที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการใช้อาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
10. คณะครู นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา	3.93	0.95	มาก
11. แต่งตั้งบุคลากรดูแลรับผิดชอบอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้างแต่ละแห่ง	4.19	0.95	มาก
12. จัดทำแผนผังสถานศึกษา แผนผังอาคารเรียนและ ห้องเรียน ติดไว้ในที่เปิดเผย เห็นได้ชัดเจน	3.99	1.11	มาก
13. คณะครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำตาราง การใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง	3.47	1.00	ปานกลาง
14. จัดทำเอกสาร ป้ายนิเทศแนะนำการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา	3.51	1.02	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้านการใช้อาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ที่ปฏิบัติ
15. สถานศึกษาให้บริการชุมชนได้ใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา จัดกิจกรรมทุกครั้งที่ได้รับการร้องขอ	4.47	0.87	มาก
16. ชักซ้อมหรือทำความเข้าใจกับคณะครู นักการ ภารโรง นักเรียนและชุมชน ในเรื่องการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ให้ถูกต้อง ถูกวิธี ในเรื่องความปลอดภัย	4.03	0.93	มาก
17. ชักซ้อมหรือทำความเข้าใจกับคณะครู นักการ ภารโรง นักเรียนและชุมชนในเรื่องการดับเพลิง	3.18	1.21	ปานกลาง
รวม	3.85	0.72	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้
อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม
มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่
มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาให้บริการชุมชน
ได้ใช้อาคารแหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา จัดกิจกรรมทุกครั้งที่ได้รับการ
ร้องขอ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.87) รองลงมาคือแต่งตั้งบุคลากรดูแลรับผิดชอบอาคาร แหล่ง
เรียนรู้และสิ่งปลูกสร้างแต่ละแห่ง ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.95) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และ
อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ชักซ้อมหรือทำความเข้าใจกับคณะครู นักการภารโรง นักเรียน
และชุมชนในเรื่อง การดับเพลิง ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 1.21)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
18. มีการจัดทำแผนการบำรุงรักษาอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา	3.84	0.94	มาก
19. มีการตรวจสอบสภาพอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ให้สะอาด น่าดู น่าอยู่ น่าเรียนและปลอดภัย	4.30	0.78	มาก
20. จัดให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการรักษาความ สะอาด ตกแต่งอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา	4.53	0.74	มากที่สุด
21. จัดให้มีการบำรุงรักษาซ่อมแซมอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างให้อยู่ใสภาพที่ใช้งานได้ อย่างปลอดภัย	4.26	0.82	มาก
22. จัดให้มีการบำรุงรักษา ซ่อมแซม สนามกีฬา ถนน ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย	4.24	0.84	มาก
23. จัดให้มีการบำรุงรักษาที่พักผ่อน หย่อนใจ แหล่งเรียนรู้ ให้สวยงาม และใช้งานได้อย่าง ปลอดภัย	4.04	0.86	มาก
24. มีบุคลากรรับผิดชอบงานบำรุงรักษาอาคาร แหล่ง เรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้างที่ในแต่ละแห่งอย่างชัดเจน	4.15	0.88	มาก
25. จัดหางบประมาณมาใช้ในการบำรุงรักษา และ ซ่อมแซม อาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง โดยการมีส่วนร่วมของคณะครูและชุมชน	3.89	0.90	มาก
26. ส่งเสริมให้คณะครู นักการภารโรง นักเรียนและ ชุมชน มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการบำรุง รักษาอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง	4.18	0.80	มาก
รวม	4.16	0.62	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ จัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด ตกแต่งอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.74) รองลงมา คือ มีการตรวจสอบสภาพอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ให้สะอาด น่าดู น่าอยู่ น่าเรียนและปลอดภัย ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.78) และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการจัดทำแผนการบำรุงรักษาอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.94)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
27. มีการจัดเวรยาม ดูแลรักษาอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ	4.60	0.78	มากที่สุด
28. คณะครู นักการภารโรง นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม ดูแลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ให้สะอาดร่มรื่นสวยงามและปลอดภัย	4.24	0.83	มาก
29. คณะครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการ จัดทำระเบียบข้อบังคับ การใช้อาคารแหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา	3.72	1.01	มาก
30. ดำเนินการตามระเบียบที่เกี่ยวข้องเมื่อมีผู้มาใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา	4.07	0.95	มาก

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
31. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการ ดูแลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ให้สวยงามและปลอดภัย	4.30	0.88	มาก
32. ดำเนินการในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยจาก อัคคีภัย โดยจัดให้มีอุปกรณ์การดับเพลิง เช่น เครื่องเคมีดับเพลิง หรือทรายไว้ในที่ที่จะนำไปใช้ ได้สะดวก และมีการตรวจสอบตามระยะเวลา ที่กำหนด	3.06	1.28	ปานกลาง
33. จัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัย และประชาสัมพันธ์ ให้คณะครู นักเรียน นักการภารโรงและชุมชน ได้รับทราบ	2.66	1.30	ปานกลาง
34. จัดให้มีการตรวจสอบระบบไฟฟ้า ระบบประปา เพื่อความปลอดภัย ตามระยะเวลาที่กำหนด	3.79	1.03	มาก
รวม	3.80	0.66	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การจัดเวรยามดูแลรักษาอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.78) รองลงมา คือ ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษาให้สวยงาม และปลอดภัย ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.88) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัยและประชาสัมพันธ์ให้คณะครู นักเรียน นักการภารโรงและชุมชนได้รับทราบ ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 1.30)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
35. คณะครู นักเรียน นักการภารโรง และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา	3.53	0.98	มาก
36. มีการจัดทำแบบสรุปการใช้อาคารแหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษาทุกปีการศึกษา	3.38	1.06	ปานกลาง
37. จัดให้มีการนำเสนอผลการประเมินการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา ต่อคณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนได้รับทราบ	3.36	1.01	ปานกลาง
38. นำผลการประเมินผลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง มาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่	3.48	1.04	ปานกลาง
รวม	3.44	0.92	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คณะครู นักเรียน นักการภารโรง และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.98) รองลงมา คือ นำผลการประเมินผลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.04) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ จัดให้มีการนำเสนอผลการประเมินการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา ต่อคณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนได้รับทราบ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 1.01)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่
และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา
จังหวัดชัยภูมิ

สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การปฏิบัติ
1. ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่	3.76	0.63	มาก
2. ด้านการใช้อาคารสถานที่	3.85	0.72	มาก
3. ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่	4.16	0.62	มาก
4. ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่	3.80	0.66	มาก
5. ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่	3.44	0.92	ปานกลาง
รวม	3.80	0.62	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.62) รองลงมาคือ ด้านการใช้อาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.72) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.92)

ตอนที่ 3 ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

การวิเคราะห์ระดับปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมาย ค่าคะแนนเฉลี่ยโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ได้ผลการวิเคราะห์ ดังรายละเอียด ในตารางที่ 11-16 ต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ของปัญหา
1. จัดทำข้อมูลรายละเอียด ด้านอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง เป็นปัจจุบัน	2.17	0.99	น้อย
2. วางผังแม่บทเกี่ยวกับอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง ได้อย่างเหมาะสม	2.44	1.16	น้อย
3. จัดหางบประมาณเพื่อดำเนินการในการสร้างอาคาร และส่วนประกอบคือวัสดุ ครุภัณฑ์	3.29	1.35	ปานกลาง
4. จัดหางบประมาณเพื่อดำเนินการ เกี่ยวกับสถานที่ แหล่งเรียนรู้ และ สิ่งปลูกสร้างให้เป็นระเบียบสวยงาม	3.22	1.36	ปานกลาง
5. ควบคุมการก่อสร้างอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง ให้มั่นคงปลอดภัยและถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ	2.28	1.17	น้อย
6. จัดการรื้อถอนอาคารที่เก่าและชำรุดโดยดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการ	2.11	1.31	น้อย

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ของปัญหา
7. จัดสร้างที่พักผ่อน หย่อนใจ โดยคำนึงถึงความ สวยงามและนักเรียนสามารถใช้ประโยชน์ในการ เรียนรู้ได้	2.58	1.20	ปานกลาง
8. จัดให้มีถังขยะอย่างเพียงพอ เพื่อให้โรงเรียนมี ความสะอาด สวยงาม	2.33	1.21	น้อย
9. มีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ	2.46	1.18	น้อย
รวม	2.54	0.86	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 พบว่า ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ จัดหางบประมาณ เพื่อดำเนินการในการสร้างอาคารและส่วนประกอบ คือ วัสดุ ครุภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.35) รองลงมาคือจัดหางบประมาณเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่ แหล่งเรียนรู้และสิ่งปลูกสร้างให้เป็นระเบียบสวยงาม ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 1.36) และประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ จัดการรื้อถอนอาคารที่เก่าและชำรุด โดยดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการ ($\bar{X} = 2.11$, S.D. = 1.31)

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการใช้อาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับของปัญหา
10. คณะครู นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา	2.09	0.95	น้อย
11. แต่งตั้งบุคลากรดูแลรับผิดชอบอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้างแต่ละแห่ง	1.99	0.88	น้อย
12. จัดทำแผนผังสถานศึกษา แผนผังอาคารเรียนและห้องเรียน ติดไว้ในที่เปิดเผย เห็นได้ชัดเจน	1.96	0.98	น้อย
13. คณะครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ ตารางการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง	2.11	0.88	น้อย
14. จัดทำเอกสาร ป้ายนิเทศแนะนำการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา	2.15	0.90	น้อย
15. สถานศึกษาให้บริการชุมชนได้ใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา จัดกิจกรรมทุกครั้งที่ได้รับการร้องขอ	1.87	0.96	น้อย
16. ซักซ้อมหรือทำความเข้าใจกับคณะครู นักการภารโรง นักเรียนและชุมชน ในเรื่องการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ให้ถูกต้อง ถูกวิธี ในเรื่องความปลอดภัย	2.06	0.96	น้อย
17. ซักซ้อมหรือทำความเข้าใจกับคณะครู นักการภารโรง นักเรียนและชุมชนในเรื่องการดับเพลิง	2.07	1.05	น้อย
รวม	2.04	0.74	น้อย

จากตารางที่ 12 พบว่า ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้ อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.04$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ใน ระดับน้อยเช่นเดียวกัน โดยประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ จัดทำเอกสาร ป้ายนิเทศ แนะนำการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.15$, S.D. = 0.90) รองลงมา คือ คณะครู และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ ตารางการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้และสิ่งปลูกสร้าง ($\bar{X} = 2.11$, S.D. = 0.95) และประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาให้บริการชุมชนได้ใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถาน ศึกษาจัดกิจกรรมทุกครั้งที่ได้รับการร้องขอ ($\bar{X} = 1.76$, S.D. = 1.98)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ของปัญหา
18. มีการจัดทำแผนการบำรุงรักษาอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา	2.12	1.05	น้อย
19. มีการตรวจสอบสภาพอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ให้สะอาด น่าดู น่าอยู่ น่าเรียนและปลอดภัย	2.17	1.12	น้อย
20. จัดให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการรักษาความ สะอาด ตกแต่งอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา	2.13	1.08	น้อย
21. จัดให้มีการบำรุงรักษาซ่อมแซมอาคารแหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างให้อยู่ใสภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย	2.30	1.21	น้อย
22. จัดให้มีการบำรุงรักษา ซ่อมแซม สนามกีฬา ถนน ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย	2.31	1.19	น้อย
23. จัดให้มีการบำรุงรักษาที่พักผ่อน หย่อนใจ แหล่ง เรียนรู้ ให้สวยงาม และใช้งานได้อย่างปลอดภัย	2.28	1.13	น้อย

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ของปัญหา
24. มีบุคลากรรับผิดชอบงานบำรุงรักษาอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้างที่ในแต่ละแห่งอย่างชัดเจน	2.15	1.06	น้อย
25. จัดหางบประมาณมาใช้ในการบำรุงรักษา และซ่อมแซม อาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง โดยการมีส่วนร่วมของคณะครูและชุมชน	2.57	1.19	ปานกลาง
26. ส่งเสริมให้คณะครู นักการภารโรง นักเรียนและชุมชน มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง	2.30	1.08	น้อย
รวม	2.26	0.93	น้อย

จากตารางที่ 13 พบว่า ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.26$, S.D. = 0.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดหางบประมาณมาใช้ในการบำรุงรักษาและซ่อมแซมอาคาร แหล่งเรียนรู้และสิ่งปลูกสร้าง โดยการมีส่วนร่วมของคณะครูและชุมชน ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 1.19) รองลงมาคือจัดให้มีการบำรุงรักษาซ่อมแซม ถนน ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 1.19) และประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีการจัดทำแผนการบำรุงรักษาอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.12$, S.D. = 1.05)

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับของปัญหา
27. มีการจัดเวรยาม ดูแลรักษาอาคารสถานที่ ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ	2.18	1.16	น้อย
28. คณะครู นักการภารโรง นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม ดูแลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณโรงเรียน ให้สะอาด ร่มรื่น สวยงามและปลอดภัย	2.19	1.10	น้อย
29. คณะครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการ จัดทำระเบียบข้อบังคับ การใช้อาคารแหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณโรงเรียน	2.24	1.03	น้อย
30. ดำเนินการตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีผู้มาขอใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา	2.11	1.02	น้อย
31. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการ ดูแลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ให้สวยงามและปลอดภัย	2.22	1.02	น้อย
32. ดำเนินการในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัย โดยจัดให้มีอุปกรณ์การดับเพลิง เช่น เครื่องเคมีดับเพลิงหรือทรายไว้ในที่ที่จะนำไปใช้ได้สะดวกและมีการตรวจสอบตามระยะเวลาที่กำหนด	2.57	1.20	ปานกลาง
33. จัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัย และประชาสัมพันธ์ ให้คณะครู นักเรียน นักการภารโรงและชุมชน ได้รับทราบ	2.67	1.28	ปานกลาง

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ของปัญหา
34. จัดให้มีการตรวจสอบระบบไฟฟ้า ระบบประปา เพื่อความปลอดภัย ตามระยะเวลาที่กำหนด	2.36	1.12	น้อย
รวม	2.32	0.89	น้อย

จากตารางที่ 14 พบว่า ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.32$, S.D. = 0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหอยู่ในระดับน้อย โดยประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัยและประชาสัมพันธ์ให้คณะครู นักเรียน นักการภารโรง และชุมชนได้รับทราบ ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 1.28) รองลงมา คือ ดำเนินการในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัย โดยจัดให้มีอุปกรณ์การดับเพลิง เช่น เครื่องเคมีดับเพลิงหรือทราย ไว้ในที่ที่จะนำไปใช้ได้สะดวกและมีการตรวจสอบตามระยะเวลาที่กำหนด ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 1.20) และประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ดำเนินการตามระเบียบที่เกี่ยวข้องเมื่อมีผู้มาขอใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.11$, S.D. = 1.02)

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับของปัญหา
35. คณะครู นักเรียน นักการภารโรง และชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษา	2.20	1.02	น้อย
36. มีการจัดทำแบบสรุปการใช้อาคารแหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษาทุกปีการศึกษา	2.26	1.05	น้อย
37. จัดให้มีการนำเสนอผลการประเมินการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา ต่อคณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน และชุมชนได้รับทราบ	2.20	1.01	น้อย
38. นำผลการประเมินผลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง มาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่	2.23	1.04	น้อย
รวม	2.22	0.95	น้อย

จากตารางที่ 15 พบว่า ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.22$, S.D. = 0.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีปัญหอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน โดยประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ มีการจัดทำแบบสรุปการใช้อาคารแหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษาทุกปีการศึกษา ($\bar{X} = 2.26$, S.D. = 1.05) รองลงมา คือ นำผลการประเมินผลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง มาใช้ในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ ($\bar{X} = 2.23$, S.D. = 1.04) และประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ คณะครู นักเรียน นักการภารโรง และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.20$, S.D. = 1.02)

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับของปัญหา
1. ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่	2.54	0.86	ปานกลาง
2. ด้านการใช้อาคารสถานที่	2.04	0.74	น้อย
3. ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่	2.26	0.93	น้อย
4. ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่	2.32	0.89	น้อย
5. ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่	2.22	0.85	น้อย
รวม	2.28	0.76	น้อย

จากตารางที่ 16 พบว่า ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมมีปัญหายุ่งในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.28$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าส่วนใหญ่มีปัญหายุ่งในระดับน้อย โดยประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.86) รองลงมา คือ ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 2.32$, S.D. = 0.89) และประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการใช้อาคารสถานที่ ($\bar{X} = 2.04$, S.D. = 0.89)

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และจำแนกตามประเภทของสถานศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ได้ผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียด ในตารางที่ 17-19 ต่อไปนี้

ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตาม
 ขนาดสถานศึกษา

สภาพการบริหารงานอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านการจัดสร้างอาคาร สถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	2.860	1.430	3.691*	.026
	ภายในกลุ่ม	286	110.817	0.387		
	รวม	288	113.678			
2. ด้านการใช้อาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	1.561	0.781	1.502	.224
	ภายในกลุ่ม	286	148.610	0.520		
	รวม	288	150.171			
3. ด้านการบำรุงรักษาอาคาร สถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	0.383	0.191	0.490	.613
	ภายในกลุ่ม	286	111.654	0.390		
	รวม	288	112.036			
4. ด้านการควบคุมดูแล อาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	1.246	0.623	1.421	.243
	ภายในกลุ่ม	286	125.329	0.438		
	รวม	288	126.575			
5. ด้านการประเมินผลอาคาร สถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	3.504	1.752	2.086	.126
	ภายในกลุ่ม	286	240.218	0.840		
	รวม	288	243.722			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.077	0.538	1.422	.243
	ภายในกลุ่ม	286	108.320	0.379		
	รวม	288	109.397			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 17 พบว่า โดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคาร
 สถานที่ และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
 ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน พบว่า มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน
 พบว่า ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน
 ด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน สำหรับด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ เมื่อทดสอบความแตกต่าง
 ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe ได้ผลดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม	ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ใหญ่	กลาง	เล็ก
			3.797	3.847	3.630
ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่	ใหญ่	3.797	-	5.051	0.167
	กลาง	3.847	-	-	0.217*
	เล็ก	3.630	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 18 พบว่า ค่าเฉลี่ยสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็กมีการปฏิบัติน้อยกว่าสถานศึกษาขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภทสถานศึกษา

การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม	ทั่วไป		เป้าหมาย		T	p
	n = 214		n = 75			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การจัดสร้างอาคารสถานที่	3.69	0.64	3.95	0.55	-3.286	.001*
2. การใช้อาคารสถานที่	3.83	0.70	3.91	0.78	-0.839	.402
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่	4.10	0.64	4.32	0.56	-2.547	.011*
4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่	3.74	0.64	3.97	0.69	-2.576	.011*
5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่	3.36	0.95	3.67	0.79	-2.799	.006*
รวม	3.74	0.60	3.94	0.64	-2.396	.022*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 19 พบว่าสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่อยู่ในสถานศึกษาทั่วไปและสถานศึกษาเป้าหมาย โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการใช้อาคารสถานที่ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และจำแนกตามประเภทของสถานศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ได้ผลการวิเคราะห์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 20-25 ต่อไปนี้

ตารางที่ 20 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
ของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ปัญหาการบริหารงานอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านการจัดสร้างอาคาร สถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	8.726	4.363	6.062*	.003
	ภายในกลุ่ม	286	205.846	0.720		
	รวม	288	214.571			
2. ด้านการใช้อาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	28.866	14.433	31.873*	.000
	ภายในกลุ่ม	286	129.509	0.453		
	รวม	288	158.375			
3. ด้านการบำรุงรักษา อาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	4.705	2.353	2.726	.067
	ภายในกลุ่ม	286	246.867	0.863		
	รวม	288	251.573			
4. ด้านการควบคุมดูแล อาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	21.854	10.927	15.040*	.000
	ภายในกลุ่ม	286	207.793	0.727		
	รวม	288	229.647			
5. ด้านการประเมินผล การใช้อาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	2	1.109	0.555	0.611	.543
	ภายในกลุ่ม	286	259.446	0.907		
	รวม	288	206.555			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	9.610	4.805	8.823*	.000
	ภายในกลุ่ม	286	155.754	0.545		
	รวม	288	165.364			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 20 พบว่า โดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคาร
สถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน พบว่า มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ และด้านการใช้อาคาร
สถานที่และด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe

ได้ผลดังตารางที่ 21-24

ตารางที่ 21 ผลการเปรียบเทียบรายค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ใหญ่	กลาง	เล็ก
			2.601	2.106	2.296
รวม	ใหญ่	2.601	-	0.495*	0.305*
	กลาง	2.106	-	-	0.190
	เล็ก	2.296	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 21 พบว่า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีปัญหามากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 22 ผลการเปรียบเทียบรายค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ใหญ่	กลาง	เล็ก
			2.768	2.345	2.641
ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่	ใหญ่	2.768	-	0.423*	0.127
	กลาง	2.345	-	-	0.296*
	เล็ก	2.641	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 22 พบว่า ค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ของบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่อยู่สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มีปัญหามากกว่าที่อยู่สถานศึกษาขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 23 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมด้านการใช้อาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม	ขนาด สถานศึกษา	$\bar{X}$	ใหญ่ 2.664	กลาง 1.823	เล็ก 1.947
ด้านการใช้อาคารสถานที่	ใหญ่	2.664	-	0.841*	0.717
	กลาง	1.823	-	-	0.124
	เล็ก	1.947	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 23 พบว่า ค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมด้านการใช้อาคารสถานที่ ของบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่อยู่สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีปัญหามากกว่าที่อยู่สถานศึกษาขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 24 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม	ขนาด สถานศึกษา	$\bar{X}$	ใหญ่ 2.824	กลาง 2.074	เล็ก 2.328
ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่	ใหญ่	2.824	-	0.750*	0.496*
	กลาง	2.074	-	-	0.254
	เล็ก	2.328	-	-	-

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 24 พบว่า ค่าเฉลี่ยปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่อยู่สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีปัญหามากกว่าที่อยู่สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภทสถานศึกษา

การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม	ทั่วไป n = 214		เป้าหมาย n = 75		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
	1. การจัดสร้างอาคารสถานที่	2.06	.87	2.42		
2. การใช้อาคารสถานที่	2.29	.75	1.96	.72	1.087	0.278
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่	2.34	.95	2.17	.88	0.988	0.324
4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่	2.30	.91	2.27	.85	0.573	0.567
5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่	2.24	.97	2.18	.90	0.430	0.667
รวม	2.30	.76	2.20	.75	1.065	0.288

จากตารางที่ 25 พบว่า โดยภาพรวมปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่อยู่สถานศึกษาทั่วไปและสถานศึกษาเป้าหมาย ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ จากคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ (Frequency) และเรียงตามลำดับความถี่มากไปหาน้อย 5 ลำดับแรกในแต่ละด้าน ได้ผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดในตารางที่ 26-30

ตารางที่ 26 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่

ลำดับที่	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	ขาดงบประมาณในการดำเนินงานจัดสร้างอาคารสถานที่	85
2	รัฐควรจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างให้ตามความจำเป็น	24
3	สถานศึกษามีการวางแผนด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนมากที่สุด	23
4	สถานศึกษาจัดหาทุนมาใช้ในการก่อสร้างโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	18
5	สถานศึกษาขาดแคลนอาคารเรียน	15

ตารางที่ 27 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการใช้อาคารสถานที่

ลำดับที่	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	สถานศึกษามีการใช้อาคารที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า	40
2	อาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ	31
3	คณะครู นักเรียน นักการภารโรง และชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้อาคารสถานที่	25
4	สถานศึกษามีแผนในการใช้อาคารสถานที่ และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ	21
5	อาคารเรียน อาคารประกอบชำรุดทรุดโทรม	16

ตารางที่ 28 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่

ลำดับที่	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	ขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่	46
2	สถานศึกษามีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ อย่างปลอดภัย โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	34
3	ควรตั้งงบประมาณในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้เพียงพอ	24
4	อาคารเรียนชำรุดทรุดโทรมเพราะมีอายุการใช้งานยาวนาน	13
5	สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการในการตรวจสอบบำรุงรักษา	9

ตารางที่ 29 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่

ลำดับที่	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	สถานศึกษาแต่งตั้งเวรรักษาการณ์สถานที่ราชการและมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบแต่ละอาคาร	47
2	สถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนและสร้างความตระหนักให้กับคณะครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลรักษา	29
3	ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลรักษาอาคารสถานที่	20
4	สถานศึกษามีการควบคุมและปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ	19
5	ขาดแคลนบุคลากรในการควบคุม ดูแลรักษา	15

ตารางที่ 30 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

ลำดับที่	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน
1	สถานศึกษามีการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	43
2	มีการสรุปผล วิเคราะห์งาน/โครงการ แล้วนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการดำเนินงานอาคารสถานที่	23
3	ผู้บังคับบัญชาควรจัดทำแบบประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ให้กับสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลงานอาคารสถานที่	23
4	สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลทุกสิ้นปีการศึกษา	21
5	สถานศึกษามีการประเมินผลไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบ	21

ตอนที่ 7 แนวทางการแก้ปัญหา การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

การศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เกณฑ์ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. พิจารณาสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางและน้อย ซึ่งพบว่า

1.1 ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ในประเด็นจัดการรื้อถอนอาคารที่เก่าและชำรุดโดยดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ด้านการใช้อาคารสถานที่ ในประเด็นคณะครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำตารางแสดงการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง และในประเด็นชักชวนหรือทำความเข้าใจกับคณะครู นักการภารโรง นักเรียนและชุมชน ในเรื่องการดับเพลิง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ในประเด็นดำเนินการในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัย โดยจัดให้มีอุปกรณ์การดับเพลิง เช่น เครื่องเคมีดับเพลิงหรือทรายไว้ในที่ที่จะนำไปใช้ได้สะดวกและมีการตรวจสอบตามระยะเวลาที่กำหนด และในประเด็นจัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัยและประชาสัมพันธ์ให้คณะครู นักเรียน นักการภารโรงและชุมชนได้รับทราบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ในประเด็นมีการจัดทำแบบสรุปการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษาทุกปีการศึกษา และประเด็นที่จัดให้มีการนำเสนอผลการประเมินการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างและบริเวณสถานศึกษาต่อคณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนได้รับทราบ และในประเด็นนำผลการประเมินผลอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. พิจารณาปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งพบว่า

2.1 ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ในประเด็นจัดหางบประมาณเพื่อดำเนินการในการสร้างอาคารและส่วนประกอบคือวัสดุ ครุภัณฑ์ และในประเด็นจัดหางบประมาณเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้างให้เป็นระเบียบ

สวยงาม และในประเด็นจัดสร้างที่พักผ่อนหย่อนใจโดยคำนึงถึงความสวยงามและนักเรียนสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ได้ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ในประเด็นจัดหางบประมาณมาใช้ในการบำรุงรักษา ดูแลซ่อมแซมอาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้างโดยการมีส่วนร่วมของคณะครู และชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ในประเด็นดำเนินการในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัยโดยจัดให้มีอุปกรณ์การดับเพลิง เช่น เครื่องเคมีดับเพลิงหรือทรายไว้ในที่ที่จะนำไปใช้ได้สะดวก และมีการตรวจสอบตามระยะเวลาที่กำหนด และจัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัยและประชาสัมพันธ์ให้คณะครู นักเรียน นักการภารโรงและชุมชนได้รับทราบ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

3. นำประเด็นสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จากข้อ 1 และข้อ 2 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ครอบคลุมเนื้อหาการรื้อถอนอาคารสถานที่และงบประมาณในการดำเนินการ

3.2 ด้านการใช้อาคารสถานที่ ครอบคลุมเนื้อหาการจัดทำตารางแสดงการใช้อาคาร แหล่งเรียนรู้ และสิ่งปลูกสร้าง โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และการชักชวนหรือทำความเข้าใจกับคณะครู นักการภารโรง นักเรียนและชุมชนในเรื่องการดับเพลิง

3.3 ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ครอบคลุมเนื้อหาการจัดหางบประมาณ

3.4 ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ครอบคลุมเนื้อหาาระบบดับเพลิง และการประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายได้รับทราบ

3.5 ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ครอบคลุมเนื้อหาการจัดทำแบบสรุป การนำเสนอผลการประเมินและการนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุงแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

4. จากหัวข้อรายละเอียดในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม 5 ด้านในข้อ 3 ผู้วิจัยจัดทำแบบสัมภาษณ์ โดยมีคำถามในประเด็นตามเนื้อหาในข้อ 3 ดังนี้

4.1 ท่านเคยประสบปัญหาเหล่านี้หรือไม่

4.2 ถ้าประสบปัญหาเหล่านี้มีวิธีดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไร

4.3 ท่านมีข้อเสนอแนะหรือเทคนิคการบริหารอย่างไร เพื่อให้การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอในภาพรวม มีข้อค้นพบดังนี้

5.1 การดำเนินการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม พบว่า สถานศึกษาดำเนินการโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการจัดทำข้อมูลรายละเอียดอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอมที่สถานศึกษาต้องการ มีการประชุมปรึกษาหารือผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู ผู้นำชุมชน เพื่อร่วมกันหาแนวทางและงบประมาณ ดำเนินการจัดทำแผน โครงการ กิจกรรมเพื่อเสนอขอของงบประมาณ และขอจัดตั้งงบประมาณจากทางราชการในหมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ของบสนับสนุนจากทางราชการ หมวดค่าซ่อมแซม และได้งบประมาณสนับสนุนส่วนใหญ่จากการจัดผ้าป่าการศึกษา จากการบริจาคของชุมชน จากองค์กรส่วนท้องถิ่น จากองค์กรเอกชน จากความร่วมมือของคณะครู นักเรียนที่ชนะเลิศการประกวดนารางวัลที่ได้มาร่วมพัฒนาอาคารที่ใช้จัดกิจกรรม

5.2 การดำเนินการรื้อถอนอาคารเก่าที่ชำรุด พบว่า สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุ และเสนอรายงานผลการตรวจสอบภายใน 30 วันทำการ ดำเนินการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาดำเนินการจำหน่าย โดยวิธีขายทอดตลาด และแปรสภาพ โดยนำอาคารที่ชำรุดมาสร้างเป็นอาคารจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำมาแปรสภาพเป็นอาคารประกอบอาหารกลางวัน

5.3 การดำเนินการใช้อาคารสถานที่ให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมด้วย โดยมีการแต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบอาคาร ส่งเสริม สนับสนุนและประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ครู ชุมชน มาใช้ห้อง หรืออาคารสถานที่ของโรงเรียน นำผลการใช้ห้องหรืออาคารสถานที่ของนักเรียนไปใช้ในการประเมินผลการเรียน จัดทำป้ายตารางแสดงการใช้ห้อง หรืออาคารสถานที่ มีการสรุปผลการใช้ห้อง หรืออาคารสถานที่

5.4 การดำเนินการควบคุมดูแลและป้องกันอัคคีภัย พบว่า สถานศึกษามีการประชุมคณะครู นักเรียน นักการภารโรง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยสถานที่ราชการ แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบดูแลความปลอดภัยเรื่องอัคคีภัย จัดให้มีอุปกรณ์ในการดับเพลิงไว้ในที่ที่จะนำไปใช้ได้สะดวก ชักซ้อมทำความเข้าใจในการใช้อุปกรณ์ดับเพลิง ตรวจสอบอุปกรณ์ดับเพลิงตามระยะเวลาที่กำหนดตรวจสอบระบบไฟฟ้าตามระยะเวลาที่กำหนด จัดทำมาตรการป้องกันอัคคีภัยและรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่และทรัพย์สิน จัดให้มีสัญญาณแจ้งภัย ประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายได้รับทราบโดยใช้เสียงตามสาย หรือวารสาร หรือแผ่นพับ แต่งตั้งเวรยามดูแลความเรียบร้อยหรือความปลอดภัยในเวลากลางวันและกลางคืน จัดให้ครูสตรีดูแลเวรในเวลากลางวัน ครูชายดูแลเวรในเวลากลางคืน บันทึกเหตุการณ์อยู่เวรยามและการรับส่งเวรยามเป็นปัจจุบัน ตรวจเวรยามอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ และบันทึกผลการปฏิบัติหน้าที่ จัดสร้างรั้วรอบบริเวณสถานศึกษา จัดให้มีลูกกรง และประตูเหล็กสำหรับห้องที่มีความสำคัญ จัดให้มีแสงสว่างโดยรอบอาคารเรียนในเวลากลางคืน จัดให้มีการควบคุมงานทั้งในเวลาและนอกเวลาราชการ เมื่อมีการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม

หรือทำกิจกรรมอื่นใดในโรงเรียน สร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลและป้องกันอัคคีภัย

5.5 การดำเนินการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พบว่าสถานศึกษา มีการจัดทำแผนการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน กำหนดระยะเวลาการประเมินไว้อย่างชัดเจน จัดทำตารางกำหนดเวลาการใช้อาคารสถานที่แต่ละแห่ง กำหนดขอบข่ายการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จัดให้มีการใช้เทคนิควิธีการประเมินผลแบบต่าง ๆ ประกอบกัน เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ความคิดเห็น เก็บรวบรวมข้อมูลการใช้อาคารสถานที่ โดยการมีส่วนร่วมของคณะครู นักเรียน นักการภารโรง และชุมชน มีการประเมินก่อนดำเนินโครงการ มีการประเมินระหว่างการปฏิบัติงาน มีการประเมินหลังสิ้นสุดงาน โครงการ จัดทำแบบสรุปผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมสรุปผลการให้บริการด้านการอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ จัดทำรายงานผลการใช้อาคารสถานที่ในแต่ละภาคเรียน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาอุปสรรคและปัญหา (จุดเด่น จุดด้อย) และนำผลที่ได้จากการประเมินมาใช้ในการวางแผนด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตัดสินใจ ปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จัดข้อผิดพลาดในเรื่องเวลาและค่าใช้จ่าย จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด กำหนดกลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหา นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนได้รับทราบ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และเพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ และเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้รายงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 28-38) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 723 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สุ่มโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 289 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ตำแหน่งปัจจุบัน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 อันดับ จำนวน 38 ข้อ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ด้านการใช้อาคารสถานที่ ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended)

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แนวทางการแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ได้แก่ การจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นหน่วยของกลุ่มตัวอย่าง พร้อมด้วยแบบสอบถามเพื่อการวิจัยรายชื่อสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้จากขั้นตอนการสุ่ม และซองเปล่าติดแสตมป์จำหน่ายซองถึงผู้รับเพื่อใช้ในการส่งกลับคืนให้ผู้วิจัยจำนวน 289 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจากการส่งทางไปรษณีย์และการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง จำนวน 289 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมทั้ง 5 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS for Windows (Statistics package for social sciences for Windows) และใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาระดับสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
3. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และตามประเภทของสถานศึกษาโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 289 คนอยู่สถานศึกษาขนาดกลาง ร้อยละ 42.20 รองลงมา คือ อยู่สถานศึกษาขนาดเล็ก ร้อยละ 38.10 และกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา อยู่สถานศึกษาทั่วไป ร้อยละ 74.00 และอยู่สถานศึกษาเป้าหมาย ร้อยละ 26.00

2. สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ รองลงมา คือ ด้านการใช้อาคารสถานที่ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

3. ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 4 ด้าน ระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยพบว่า ประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ รองลงมาคือ ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการใช้อาคารสถานที่

4. การเปรียบเทียบ สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

4.1 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง มีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

4.2 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมจำแนกตามประเภทกัน พบว่า มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ และด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป้าหมายมีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป ส่วนด้านการใช้อาคารสถานที่ไม่แตกต่างกัน

5. การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

5.1 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมจำแนกตามขนาด พบว่า มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า

5.1.1 ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มีปัญหามากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง

5.1.2 ด้านการใช้อาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก

5.1.3 ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง

5.1.4 ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ไม่แตกต่างกัน

5.2 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภท พบว่า มีปัญหาไม่แตกต่างกัน

6. แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

6.1 การดำเนินการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พบว่า สถานศึกษาดำเนินการตามกระบวนการบริหาร โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และขอจัดตั้งงบประมาณจากทางราชการ ซึ่งในสภาพปัจจุบันเงินสนับสนุนส่วนใหญ่จะได้จากชุมชน

6.2 การรื้อถอนอาคารเก่าที่ชำรุด พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุ มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาดำเนินการจำหน่าย มี 2 วิธี คือ โดยวิธีขายทอดตลาด และแปรสภาพ ซึ่งการแปรสภาพมักจะนำอาคารที่ชำรุดมาสร้างเป็นอาคารอื่น ๆ ที่จำเป็น

6.3 การใช้อาคารสถานที่โดยการมีส่วนร่วมนั้น สถานศึกษาจะแต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบอาคาร ส่งเสริม สนับสนุนและประชาสัมพันธ์ ให้ทุกฝ่ายมาใช้ห้องหรืออาคารสถานที่ของโรงเรียน มีการสรุปผลการใช้ห้องและอาคารสถานที่

6.4 การควบคุมดูแลและป้องกันอัคคีภัย พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินการโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ สร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลและป้องกันอัคคีภัย

6.5 การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม พบว่า สถานศึกษา มีการจัดทำแผนการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ดำเนินการตามแผน มีการประเมินผลโดยใช้เทคนิควิธีการประเมินผลแบบต่าง ๆ มาเป็นข้อมูลในการบริหารต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ มีข้อค้นพบและเป็นประเด็นที่สำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการใช้อาคารสถานที่ ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ส่วนด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2537) ที่พบว่า งานอาคารสถานที่มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้านและผลการวิจัยของ วัลลภ วรรณาม (2536) ที่พบว่า การบริหารงานอาคารสถานที่ด้านการดำเนินการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ผู้บริหารมีการปฏิบัติมากที่สุด และด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ผู้บริหารมีการปฏิบัติน้อยที่สุด และผลการวิจัยของพันธ์ศักดิ์ นิรมพานิช (2541) ที่พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมา

จากการปฏิรูปการศึกษาตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ และให้สถานศึกษาจัดการศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กฤษฎางค์ แก้วโสภณ. 2542 : 91-92) และ แผนนโยบายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่ให้สถานศึกษา ในสังกัดจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดสร้างแหล่งเรียนรู้ ในสถานศึกษา ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ให้มั่นคง แข็งแรง เหมาะสม และปลอดภัย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. 2542 : 1-19) ทั้งนี้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติ จึงต้องดำเนินการปรับปรุง พัฒนางานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสาวนิจ ทองมูล (2536) ที่พบว่า สถานศึกษามีการพัฒนาอาคารสถานที่โดยเตรียมทำสวนหย่อม ปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับในบริเวณสถานศึกษา จัดหาแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ ห้องน้ำห้องส้วม และทางระบายน้ำให้ สะอาดเพียงพอและถูกสุขลักษณะ จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชน และเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมร่วมกับสมาคมหรือชมรมต่าง ๆ

2. จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีปัญหายุ่งยากในระดับน้อย โดยด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ส่วนด้านการใช้อาคารสถานที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพล นุชงอน (2541) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้าง และการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรดูแลรักษาอาคารสถานที่ สภาพพื้นที่มีจำกัดไม่สามารถขยายหรือปรับปรุงได้ และผลการวิจัยของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2537) ที่พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ มีปัญหายู่งยากในระดับน้อย ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ สามารถดำเนินงานตามนโยบาย เป้าหมาย และ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ทำให้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมมีน้อย

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางมีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2537) ที่พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีผลการปฏิบัติงานด้านอาคารสถานที่ น้อยกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ และงานวิจัยของ เจษฎา เสาทอง (2536) ที่พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กได้มีการจัดครูและนักเรียนดูแลอาคารสถานที่ ส่วนปัญหาที่พบได้แก่ ขาดแคลนห้องเรียน อาคารเก่าและชำรุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขนาดเล็กมีบุคลากรน้อยแต่ละคนต้องรับผิดชอบงานหลายอย่าง และผู้บริหารสถานศึกษาก็ต้องทำการสอนด้วย ทำให้การปฏิบัติงานอาคารสถานที่น้อยลง และงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อความจำเป็น จึงส่งผลให้การปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเสาวนิจ ทองมูล (2536) ที่พบว่า ปัญหาในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ได้แก่ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เป็นระบบ

4. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภทสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ และด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาเป้าหมายมีการปฏิบัติมากกว่าสถานศึกษาทั่วไป ส่วนด้านการใช้อาคารสถานที่ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุเดช พงศธร (2541) พบว่า สถานศึกษาเป้าหมายปฏิรูปการศึกษาปีการศึกษา 2540 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี มีสภาพทั่วไปของการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาด้านบริเวณโรงเรียน ด้านอาคารเรียน ด้านอาคารประกอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยของทิวา สุริยะ (2540) พบว่า สถานศึกษาดีเด่นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขียงราย มีการดูแลอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงามเป็นระเบียบ มีการกำกับดูแลและควบคุม ให้มีการอยู่เวรยามรักษาอาคารสถานที่ และแต่งตั้งกรรมการควบคุมการก่อสร้าง ตามระเบียบของทางราชการ ให้บุคลากรทุกฝ่าย และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานอาคารสถานที่ ตลอดจนการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียนและมีการใช้อาคารสถานที่ให้คุ้มค่ากับการลงทุน ทั้งนี้

อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาเป้าหมายเป็นสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก จากสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอว่ามีความพร้อมในด้านทรัพยากร บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ สมบูรณ์ที่สุดในแต่ละอำเภอและมีความเป็นไปได้ในการที่จะพัฒนาให้เป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐาน การศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาเป้าหมาย จึงต้องดำเนินการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ (ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบ กฎหมาย. 2545 : 31) ได้แก่ สถานศึกษาต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริม สุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน โดยโรงเรียนต้องจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย จัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข จัดระบบสาธารณสุขปลอดภัย และสถานศึกษามีอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับการวิจัยของนัฐพงษ์ พันธุ์บท (2540) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารงานด้านอาคารสถานที่และบุคลากรในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของอาคารสถานที่ในโรงเรียน ปฏิรูปการศึกษามีไฟฟ้าใช้ มีถังซีเมนต์เก็บกักน้ำฝน มีห้องปฏิบัติการทางภาษา มีการซ่อมแซม บำรุงครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอนให้พร้อมที่จะใช้งานอยู่เสมอ มีห้องวิทยาศาสตร์ มีข้อมูล เรื่องน้ำดื่มน้ำใช้ในปัจจุบัน มีการใช้ประโยชน์จากสนามกีฬาอย่างเหมาะสม และมีการปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารสถานที่ ให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ การปฏิบัติงานด้านสภาพบรรยากาศใน โรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ดีมาก โดยเฉพาะเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาด ร่มรื่น ให้มีความปลอดภัย บุคลากรและนักเรียนมีความรู้สึกเป็นสุข และพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อม ของโรงเรียน

5. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของ ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ สมมุติฐานการวิจัย โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2537) ที่พบว่า ปัญหางานอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในสถานศึกษาที่มี ขนาดต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า

5.1 ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 โดยสถานศึกษาขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางอาจเนื่องมาจาก ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน สภาพแวดล้อมในการบริหารงานและการปฏิบัติงานย่อมมี ความแตกต่างกันโดยธรรมชาติของตัวมันเองไม่ว่าจะ เป็น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการบริหารจัดการ ซึ่งสถานศึกษาขนาดใหญ่มีทรัพยากรในการบริหารมากกว่าจึงได้เปรียบ สถานศึกษาขนาดกลางและยังเป็นที่ยกย่องของบุคคลส่วนใหญ่ว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่ จะต้องเป็นผู้นำ เป็นแบบอย่างในการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะ

งานด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เป็นงานที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนและมีผลต่อผู้มาติดต่อ ตรวจสอบสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ จึงต้องดำเนินการจัดหางบประมาณมาดำเนินการจัดสร้างอาคารแหล่งเรียนรู้ สวนหย่อม ที่พักผ่อนหย่อนใจ ห้องปฏิบัติการ ห้องพิเศษต่าง ๆ ให้พอเพียงต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ปรับปรุงภูมิทัศน์ ปรับปรุงสภาพอาคารสถานที่ให้ปลอดภัย สะอาด สวยงาม น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน พร้อมทั้งจัดวางผังสิ่งที่จะปรับปรุงและก่อสร้างให้เหมาะสม จึงส่งผลให้มีปัญหาตกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาตกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง สอดคล้องกับการวิจัยของทรงเดช แก้วดี (2537) ที่พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาด้านอาคารสถานที่มากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขนาดเล็ก ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่และขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เพราะในการจัดสรรงบประมาณ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง ผู้มีอำนาจจะจัดสรรให้โดยยึดจำนวนนักเรียนเป็นหลัก สถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อยจึงได้รับงบประมาณน้อย ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ ซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังนั้นสถานศึกษาขนาดเล็กจึงต้องจัดหางบประมาณเพิ่มเติมด้วยตนเองในการนำมาปรับปรุงจัดสร้าง แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการศึกษา พร้อมทั้งผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนมีข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่เท่าที่ควร

5.2 ด้านการใช้อาคารสถานที่ พบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีปัญหาตกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนครูนักเรียนเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี และสถานศึกษามีอาคาร แหล่งเรียนรู้ สิ่งปลูกสร้างจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและบุคคลภายนอกมาใช้บริการอาคารสถานที่ของโรงเรียนอีกด้วย จึงทำให้การดำเนินการด้านการใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษาขนาดใหญ่มีปัญหาตกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก สอดคล้องกับการวิจัยของจรรย์ ศิลาพันธ์ (2536) ที่พบว่า สถานศึกษามีปัญหาด้านการใช้อาคารสถานที่ คือ มีจำนวนนักเรียนมากกว่าจำนวนห้องเรียนและอาคารเรียนไม่สมดุลกับจำนวนนักเรียน และผลการวิจัยของสุรพล นุชงอน (2541) ที่พบว่า สถานศึกษามีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้นทำให้อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ

5.3 ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ พบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีปัญหาตกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขนาดใหญ่มีจำนวนครูนักเรียนและชุมชน มาใช้บริการด้านอาคารสถานที่เป็นจำนวนมากทำให้การควบคุมดูแลรักษามีปัญหาตกว่าขึ้น อีกทั้งขาดงบประมาณในการดำเนินการด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่

ขาดงบประมาณในการดำเนินการ และอาคารเรียน อาคารประกอบชำรุดทรุดโทรมเนื่องจากใช้งานมาหลายปีแล้วและบุคลากรมีน้อย นอกจากจะรับผิดชอบด้านการสอนแล้วยังต้องรับผิดชอบงานพิเศษอื่น ๆ อีก จึงทำให้มีปัญหามากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุรพล นุชงอน (2541) ที่พบว่า ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ ได้แก่ สถานศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้าง และการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรดูแลรักษาอาคารสถานที่ และผลการวิจัยของสุทธิ สุวรรณपाल (2541) ที่พบว่า งบประมาณในการบำรุงรักษา ซ่อมแซม ตกแต่งอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ดีมีไม่เพียงพอ

6. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภท พบว่า มีปัญหาการบริหารไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย อาจเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษาตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง ต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในไว้ในหมวด 6 มาตรา 8 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543ก : 1) ดังนั้นสถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งจะมีกรอบแนวคิด แนวปฏิบัติ โดยยึดหลักเกณฑ์เดียวกัน จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามองปัญหาการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน จึงส่งผลให้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการวิจัยของอมรรัตน์ ทวีเลิศ (2536) ที่พบว่า ปัญหาการบริหารงานด้านอาคารสถานที่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคเหนือที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาไม่แตกต่างกัน และผลการวิจัยของทรงเดช แก้วดี (2537) ที่พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการวิจัย ที่พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีด้านที่ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่

1.1.1 ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ การจัดทำแบบประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ การจัดทำแบบสรุปการใช้อาคารสถานที่ รูปแบบการนำเสนอผลการประเมินและการนำผลการประเมินมาใช้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษา

1.1.2 ด้านการใช้อาคารสถานที่ สถานศึกษาควรมีการให้ความรู้และทดสอบการดับเพลิงจากสถานการณ์จำลองแก่คณะครู นักเรียน ชุมชน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในการดับเพลิง

1.1.3 ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งภัยและจัดหาอุปกรณ์ดับเพลิงที่ใช้ได้จริงมีคุณภาพและเพียงพอต่อการใช้งาน ตรวจสอบอุปกรณ์ดับเพลิงตามระยะเวลาที่กำหนด ประชุมชี้แจงให้คณะครู นักเรียน ภารโรง และชุมชนได้รับทราบ

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีด้านที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่

1.2.1 ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ สถานศึกษาต้องของบประมาณสนับสนุนจากทางราชการและจัดหางบประมาณสนับสนุนจากการขอรับบริจาคโดยการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการ

1.2.2 ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ผู้บริหารสถานศึกษา เรื่องความปลอดภัยจากอัคคีภัย เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

1.3 จากผลการวิจัยการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวม ที่พบว่า มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางมีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งในการจัดสรรงบประมาณนั้น ทางผู้มีอำนาจได้จัดสรรงบประมาณให้ตามขนาดสถานศึกษาและจำนวนนักเรียน ดังนั้นทางผู้มีอำนาจควรจัดสรร

งบประมาณให้มากขึ้นอีกในสถานศึกษาขนาดเล็ก

1.4 จากผลการวิจัยการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภทสถานศึกษา ที่พบว่า มีปัญหาไม่แตกต่างกัน แต่สภาพการดำเนินการจะแตกต่างกัน โดยสถานศึกษาเป้าหมายมีการปฏิบัติดีกว่า ในด้านการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่และด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ดังนั้นสถานศึกษาทั่วไปควรไปศึกษาดูงานในเรื่องเหล่านี้จากสถานศึกษาเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาสถานศึกษา

1.5 จากผลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ จากคำถามปลายเปิด พบว่า มีด้านที่ควรได้รับการปฏิบัติและพัฒนา ได้แก่

1.5.1 การควบคุมดูแลรักษาอาคารสถานที่ สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติอย่างเคร่งครัด และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอัคคีภัย

1.5.2 ด้านการใช้อาคารสถานที่ สถานศึกษาควรนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.6 จากผลการวิจัยแนวทางการแก้ปัญหา พบว่า การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมดำเนินการโดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการจัดการอบรมแก่ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน เรื่องการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านอาคารสถานที่โดยการศึกษาเป็นรายกรณี เพื่อจะได้ทราบข้อมูลสารสนเทศและแนวทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาด้านอาคารสถานที่

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

2.3 แนวทางการแก้ปัญหาอาจใช้วิธีการอื่นแทนการสัมภาษณ์ เช่น การทำ Focus group โดยสมาชิกประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นและผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.**
กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษฎาง แก้วโสภาก. (2542). **สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- กานต์ กุณาศล. (2542). **การประถมศึกษา.** กาญจนบุรี : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.
- กิติมา ปรีดีดิถก. (2532). **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- จรรย์ ศิลาพันธ์. (2536). **ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา.**
ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจษฎา เสาทอง. (2536). **การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์.**
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย. (2545). **การพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ.** ชัยนาท : ม.ป.ท.
- ชาญชัย อาจิณสมอาจารย์. (2541). **การบริหารการศึกษา.** กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ.
- ถวิล มาตรเยี่ยม. (2544). **การปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ.**
กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- ทรงเดช แก้วดี. (2537). **การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทองคุณ หงส์พันธุ์. (2542). **สอนดีต้องมีหลัก : บัญญัติ 20 ประการของการสอน.**
กรุงเทพฯ : แสงสว่างการพิมพ์.

- ทิวา สุริยะ. (2540). การบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนดีเด่น สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีระ รุณเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- นัฐพงษ์ พันธุ์บท. (2540). การศึกษาการบริหารงานด้านอาคารสถานที่และบุคลากร
ในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญช่วย จินดาประพันธ์. (2536). การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ
: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซท.
- ปิยะดา แสนสุข. (2543). การประเมินการบริหารตามมาตรฐานการบริหารในโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัฒน์ สุจำนงค์. (2529). อหามัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พันศักดิ์ นิมพานิช. (2541). การบริหารงานอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนมัธยม
ศึกษาที่มีพื้นที่จำกัดในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภิญโญ สาร. (2526). หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2528). เอกสารการสอนชุดวิชา ฝึกอบรมผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับประถมศึกษา หน่วยที่ 5-8. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหา
วิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2533ก). เอกสารการสอนชุดวิชา การจัดการโรงเรียนประถมศึกษา
หน่วยที่ 1-6. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2533ข). เอกสารการสอนชุดวิชา การจัดการโรงเรียนประถมศึกษา หน่วยที่
7-15. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2533ค). เอกสารการสอนชุดวิชา การวางแผนพัฒนาโรงเรียน หน่วยที่ 1-7.
พิมพ์ครั้งที่ 11. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2537ก). **ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารทรัพยากร การศึกษา หน่วยที่ 13-15.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2537ข). **ประมวลสาระชุดวิชา สัมมนาการประถมศึกษา.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2541ก). **ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารทรัพยากรการศึกษา หน่วยที่ 1-8.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2541ข). **ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารทรัพยากรการศึกษา หน่วยที่ 9-15.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2541ค). **ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารทรัพยากรมนุษย์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เมธี ปิลันธนานนท์. (2528). **การวางแผนอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วัลลภ วรรณาม. (2536). **การศึกษาการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา เขตการศึกษา 12.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ธีระกุล. (ม.ป.ป.). **การบริหารโรงเรียนและการนิเทศ การศึกษา.** กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริ เจริญวัย. (2541). **การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม.** นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- สนอง เครือมาก. (2537). **คู่มือสอบผู้บริหาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.** นครสวรรค์ : เรียนดี.
- สมศรี ศักดิ์รุ่งพงศากุล. (2542). **การจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สวัสดี สายประสิทธิ์, มงคล สำอางค์กุล และสมบูรณ์ วัฒนวรพงศ์. (ม.ป.ป.). **คู่มือสอบ และปฏิบัติราชการ.** กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2537). **การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. (2542). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ**

2542. ชัยภูมิ : ฝ่ายแผนและงบประมาณ.

_____. (2544). **โรงเรียนเป้าหมายในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน.** ชัยภูมิ : หน่วยศึกษานิเทศก์. อัดสำเนา.

_____. (2546). **โครงการสิ่งแวดล้อมห้องแล็บ.** ชัยภูมิ : หน่วยศึกษานิเทศก์. อัดสำเนา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2536). **โครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

_____. (2541). **ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง บริหารศาสตร์.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

_____. **สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. (2543). รายงานการประเมินผล 1 ทศวรรษ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544).** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

_____. (2543ก). **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก.** กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.

_____. (2543ข). **ย้อนอดีต มองปัจจุบัน วาดหวังอนาคต การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุขวิช รังสิตพล. (2540). **กระทรวงศึกษาธิการ : การศึกษาของชาติ.** ม.ป.ท.

สุเดช พงศธร. (2541). **การศึกษาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ตามโครงการปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุทธิ สุวรรณपाल. (2541). **ปัญหาและสาเหตุของปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สุรพล นุชงอน. (2541). การบริหารงานอาคารสถานที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- สุรพันธ์ ยันต์ทอง. (2526). การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ทิพย์อักษร.
- สุวรรณ รุทธนาบุรุษ. (2540). การบริหารเวลาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสาวนิจ ทองมูล. (2536). การศึกษาการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ ทวีเลิศ. (2536). ปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุทัย เดชตานนท์. (2546). หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. นครราชสีมา : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงคารวัฒน์. (2528). หลักและแนวทางในการจัดทําพื้นที่ภายในสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์น.
- Kimbrough, R. B. and M. Y. Nunnery. (1988). **Educational administration : An introduction.** New York : Macmillan.
- Taylor, J. H. (1976, December). "A Study of designing features in fifteen selected Virginia middle school and three nationally recognized middle school". **Dissertation Abstract International.** 37 : 3329-A.
- Yates, D. P. (1969, January). "Flexibility in school plant development and utilization". **Dissertation Abstract International.** 29 : 2084-A. อ้างถึงใน พันศักดิ์ นิมพานิช. (2541). การบริหารงานอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีพื้นที่จำกัดในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ ๐๕๔๔.๐๕ / ๕๐๐

สถาบันราชภัฏนครราชสีมา
ถนนสุรนารายณ์
อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
เขียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต ๓

ด้วย นายสุรพล ศุภรตรีทิเพศ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา
สถาบันราชภัฏนครราชสีมา กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาการบริหารงาน อาคาร
สถานที่ และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครราชสีมา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ออกหนังสือถึง
ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดของท่าน เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งนักศึกษาจะมาติดต่อ
และประสานขอความอนุเคราะห์ด้วยตนเอง

บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. สุนทรี ศิริรุ่งอรุณ)

รักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๔๔๒๗-๒๘๒๗

โทรสาร ๐-๔๔๒๗-๒๘๒๗

ที่ ศธ ๐๕๔๔.๐๕ / ๕๕๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ถนนสุรนารายณ์
อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐

๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต ๓

ด้วย นายสุรพล ศุภรตรีทิเทศ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏนครราชสีมา กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านออกหนังสือถึงผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดของท่าน เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งนักศึกษาจะมาติดต่อและประสานขอความอนุเคราะห์ด้วยตนเอง

บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. สุนทรี ศิริอังกูร)

รักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๔๔๒๗-๒๔๒๗

โทรสาร ๐-๔๔๒๗-๒๔๒๗

ที่ ศธ 04038 / ๒๕๖๑

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1
ถนนสนามบิน อำเภอเมือง
จังหวัดชัยภูมิ 36000

5 กรกฎาคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายสุรพล สุภรตรีทิเทศ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา สถาบัน
เกษมัญญนครราชสีมา กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และ
สิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ
พื่ออยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จึงขอความ
ร่วมมือจากท่าน ในการตอบแบบสอบถามการวิจัยดังกล่าว ซึ่งส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสิงห์ศักดิ์ แก่งคำ)

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รัชชาราษฎร์เขต
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1

โรงเรียนบ้านโศกคร้อ

โทร. 09 - 9450921

ที่ ศธ 04040 /3465

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3
ถนนโกสีย์ อำเภอจัตุรัส
จังหวัดชัยภูมิ 36130

6 กรกฎาคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายสุรพล สุภครีทิเพศ นักศึกษาปริญญาโท ภาชการบริหารการศึกษา สถาบัน
กษฏภฏนคระราชสิมา กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และ
สิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ
ที่อยู่ ณ ขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จึงขอความ
ร่วมมือจากท่าน ในการตอบแบบสอบถามการวิจัยดังกล่าว ซึ่งส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายเพชร เหวื่อนหันธุ์)

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

กลุ่มอำนวยการ

โทร. 044- 852000

โทรสาร. 044 - 851422

ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สถิตย์ กองคำ
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันิดา เดชตานนท์
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
4. นายสายัณห์ ผาน้อย
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1
5. นายวิสูตร เกษมสุข
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งเป็นผู้ตอบ
2. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
3. แบบสอบถามมี 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
4. โปรดพิจารณาข้อความคำถาม และตอบแบบสอบถาม ตามความเป็นจริงกับสภาพการดำเนินงานในสถานศึกษาของท่าน เพื่อประโยชน์ในการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาประกอบการพัฒนาการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้คำตอบของท่านจะนำมาวิเคราะห์และเสนอในภาพรวม และไม่มีผลกระทบต่อปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

นายสุรพล ศุภรตรีทิเพศ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงาน
อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

1. ด้านการจัดสร้างอาคารสถานที่

.....
 .....
 .....

2. ด้านการใช้อาคารสถานที่

.....
 .....
 .....

3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่

.....
 .....
 .....

4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่

.....
 .....
 .....

5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

.....
 .....
 .....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
2. แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ
3. แบบสอบถามมี 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
4. โปรดพิจารณาข้อคำถาม และตอบตามความเป็นจริงกับสภาพการดำเนินงาน ในสถานศึกษาของท่าน เพื่อประโยชน์ในการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาประกอบการพัฒนาการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้คำตอบของท่านจะนำมาวิเคราะห์และเสนอในภาพรวม และไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

นายสุรพล ศุภกรตรีทิเพศ

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพที่เป็นจริง

1. สถานศึกษา.....
อำเภอ.....เขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต.....

2. ตำแหน่งปัจจุบัน

- ครูใหญ่
 อาจารย์ใหญ่
 ผู้อำนวยการโรงเรียน

3. ขนาดของสถานศึกษา

- ขนาดเล็ก (มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน)
 ขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน)
 ขนาดใหญ่ (มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป)

4. รางวัลที่ได้รับ (ด้านอาคารสถานที่หรือสิ่งแวดล้อม)

- โรงเรียนสิ่งแวดล้อมดีเด่น ปีการศึกษา.....
 โรงเรียนสิ่งแวดล้อมน้อมเกล้าฯ ปีการศึกษา.....
 อื่น ๆ (ระบุ).....

5. การดำเนินการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

- จัดทำแผนการใช้อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม
  - แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  - จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน กำหนดระยะเวลาการประเมินไว้อย่างชัดเจน
  - จัดทำตารางกำหนดเวลาการใช้อาคารสถานที่แต่ละแห่ง
  - กำหนดขอบข่ายการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  - จัดให้มีการใช้เทคนิควิธีการประเมินผลแบบต่าง ๆ ประกอบกัน เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ความคิดเห็น เป็นต้น
  - เก็บรวบรวมข้อมูลการใช้อาคารสถานที่ โดยการมีส่วนร่วมของคณะครู นักเรียน นักการภารโรง และชุมชน
  - มีการประเมินก่อนดำเนินโครงการ
  - มีการประเมินระหว่างการปฏิบัติงาน
  - มีการประเมินหลังสิ้นสุดงาน / โครงการ
  - จัดทำแบบสรุปผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
  - สรุปผลการให้บริการด้านการอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้
  - จัดทำรายงานผลการใช้อาคารสถานที่ ในแต่ละภาคเรียน
  - นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาอุปสรรคและปัญหา (จุดเด่น , จุดด้อย)
  - นำผลที่ได้จากการประเมินมาใช้ในการ
    - วางแผนด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
    - ตัดสินใจ
    - ปรับปรุง แก้ไขปัญหาต่างๆ
    - ขจัดข้อผิดพลาดในเรื่องเวลาและค่าใช้จ่าย
    - จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
  - กำหนดกลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา
  - นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ได้รับทราบ
  - อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- .....
- .....
- .....
- .....

ภาคผนวก ง
รายชื่อสถานศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

สถานศึกษาขนาดเล็ก

1	ยางบัวรัฐประชามิตร*	อำเภอเมือง	เขต 1
2	บ้านคร้อห้วยชั้น(แย้มมงคลสินธุ์)*	อำเภอเมือง	เขต 1
3	บ้านซีลองกลาง*	อำเภอเมือง	เขต 1
4	นาเสียวศึกษาคาร*	อำเภอเมือง	เขต 1
5	บ้านโนนกกอก*	อำเภอเมือง	เขต 1
6	สระไข่น้ำขุขันธ์วิทยา*	อำเภอเมือง	เขต 1
7	บ้านสัมพันธ์*	อำเภอเมือง	เขต 1
8	กระพืดอนขวางวิทยา*	อำเภอเมือง	เขต 1
9	บ้านโนนฝักหวาน*	อำเภอกักตี่ชุมพล	เขต 1
10	บ้านหนองมะเขือหนองตานา*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
11	บ้านหนองตอ*	อำเภอเนินสง่า	เขต 3
12	หนองใหญ่*	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
13	บ้านชัยม่วง	อำเภอเมือง	เขต 1
14	บ้านชัยพระไวย	อำเภอเมือง	เขต 1
15	บ้านดอนหัน	อำเภอเมือง	เขต 1
16	บ้านห้วยตะแคง	อำเภอเมือง	เขต 1
17	บ้านชีเหล็กน้อย	อำเภอเมือง	เขต 1
18	บ้านโนนพระคำ	อำเภอเมือง	เขต 1
19	บ้านตาตโตน (ครูประชาสามัคคี)	อำเภอเมือง	เขต 1
20	บ้านโป่งคองเหนือ	อำเภอเมือง	เขต 1
21	บ้านชัยรวงไทร	อำเภอเมือง	เขต 1
22	ไทรงามผดุงวิทย์	อำเภอเมือง	เขต 1
23	โพธิ์น้อยกุดสรวง	อำเภอเมือง	เขต 1
24	บ้านโนนทัน	อำเภอเมือง	เขต 1
25	บ้านเสียวใหญ่	อำเภอเมือง	เขต 1
26	บ้านหัวนา	อำเภอเมือง	เขต 1
27	บ้านโนนแดง	อำเภอเมือง	เขต 1
28	บ้านกุดไผ่	อำเภอเมือง	เขต 1
29	ดงบังราษฎร์นุเคราะห์	อำเภอเมือง	เขต 1

30	บ้านโนนหวานไพล(คุรุราษฎร์สงเคราะห์)	อำเภอเมือง	เขต 1
31	บ้านโนนคุณ	อำเภอเมือง	เขต 1
32	บ้านกุดเวียง	อำเภอเมือง	เขต 1
33	หนองสระสำราญราษฎร์	อำเภอเมือง	เขต 1
34	หนองปลาโตผดุงราษฎร์	อำเภอเมือง	เขต 1
35	บ้านม่วงเงาะ	อำเภอเมือง	เขต 1
36	บ้านซับสนีทอง	อำเภอเมือง	เขต 1
37	บ้านห้วยผักหนาม	อำเภอเมือง	เขต 1
38	วัดกบกก	อำเภอเมือง	เขต 1
39	บ้านโนนหมาว้อ	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
40	บ้านห้วยหวาย	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
41	บ้านสงแคน	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
42	บ้านหินลาด	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
43	บ้านกุดตะเคียน	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
44	บ้านวังกำแพง	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
45	บ้านนาอินทร์แต่่ง	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
46	บ้านห้วยนาคำ	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
47	บ้านป่ายาง	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
48	บ้านหนองโสมง	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
49	บ้านวังกุ่ม	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
50	ท่าแกวิทยากร	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
51	บ้านวังใหญ่	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
52	บ้านเจาเหนือ	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
53	บ้านสามแยกดงสวรรค์	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
54	บ้านหินเหิบคुरुประชาสรรค์	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
55	บ้านสระแต่้	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
56	บ้านเลิงท่อม	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
57	บ้านโคกไพรวัน	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
58	บ้านเหล่ากาดย่า	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
59	บ้านหนองช้างเอก	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
60	บ้านทุ่งคำหลวง	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
61	บ้านยางคำวิทยา	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2

62	หนองแต้ววิทย์	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
63	โคกม่วงศึกษา	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
64	บ้านหนองปลาหมันหนองไร่	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
65	บ้านด่านเจริญท่ากอทิวทยาสรรค์	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
66	บ้านหนองสามขา	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
67	บ้านโปร่ง	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
68	บ้านเซินใต้	อำเภอกอนสาร	เขต 2
69	บ้านห้วยไฮ	อำเภอกอนสาร	เขต 2
70	บ้านท่าเรือรมย์	อำเภอกอนสาร	เขต 2
71	บ้านน้ำทิพย์	อำเภอกอนสาร	เขต 2
72	บ้านกุดแคน	อำเภอกอนสาร	เขต 2
73	บ้านฝายดินสอ	อำเภอกอนสาร	เขต 2
74	บ้านทรายสะอาด	อำเภอกอนสาร	เขต 2
75	บ้านหินรอยเมย	อำเภอกอนสาร	เขต 2
76	บ้านน้ำพุหินลาด	อำเภอกอนสาร	เขต 2
77	บ้านโสกคลอง	อำเภออำเภอเกษตร	เขต 2
78	บ้านหนองแดงกุดจิก	อำเภอสมบูรณ์	เขต 2
79	บ้านโสกเชือกนกเจ้าพัฒนา	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
80	บ้านจมีน	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
81	บ้านโนนชาติ	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
82	บ้านโนนหนองไฮ	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
83	บ้านดอนหัน	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
84	บ้านระหัด	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
85	บ้านทุ่งสว่างพัฒนา	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
86	บ้านดอนละนาม	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
87	บ้านห้วยบง	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
88	บ้านหนองโตน	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
89	บ้านยางเคเรือ	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
90	บ้านพลับ(มีราษฎร์บำรุง)	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
91	บ้านเตื่อ	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
92	บ้านสำโรงโคก	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
93	บ้านนา	อำเภอจัตุรัส	เขต 3

94	บ้านหนองลูกช้าง	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
95	บ้านใหม่นาดิ	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
96	บ้านหลักศิลา	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
97	บ้านร่วมมิตร	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
98	บ้านสามหลักพัฒนา	อำเภอเนินสง่า	เขต 3
99	บ้านหนองแขม	อำเภอเนินสง่า	เขต 3
100	บ้านปะเสียว	อำเภอเนินสง่า	เขต 3
101	ดอนเปล้าศึกษา	อำเภอเนินสง่า	เขต 3
102	บ้านหนองจะบก	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
103	บ้านดงลาน	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
104	บ้านชัยไพร	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
105	บ้านโนนสวรรค์	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
106	บ้านเทพนาธรรมนิตติอุปถัมภ์	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
107	ออป. 20(สวนป่าเทพสถิต)	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
108	ชัยถาวร	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
109	บ้านโนนสำราญ	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
110	ช่องสำราญ	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
สถานศึกษาขนาดกลาง			
111	ชุมชนบ้านบึงคล้ายวิทยา*	อำเภอเมือง	เขต 1
112	บ้านนางเม็ง*	อำเภอเมือง	เขต 1
113	บ้านหนองหญ้าร้างกา*	อำเภอเมือง	เขต 1
114	วังก้านเหลืองตรุณกิจ*	อำเภอเมือง	เขต 1
115	บ้านกุดละลม*	อำเภอเมือง	เขต 1
116	บ้านห้วยหว่า*	อำเภอเมือง	เขต 1
117	บ้านหนองฉนวนวิทยาคม*	อำเภอเมือง	เขต 1
118	บ้านวังโพน*	อำเภอเมือง	เขต 1
119	บ้านนาวัง*	อำเภอเมือง	เขต 1
120	บ้านโพธิ์ใหญ่*	อำเภอเมือง	เขต 1
121	บ้านเสี้ยวน้อย*	อำเภอเมือง	เขต 1
122	บ้านกุดไผ่*	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
123	บ้านหนองกระทุ่ม*	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
124	บ้านแก้งยาว*	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1

125	บ้านชัยปลากั้ง*	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
126	สหประชาสรรค์*	อำเภอกักตี่ชุมพล	เขต 1
127	บ้านหนองหญ้าปล้อง*	อำเภอกักตี่ชุมพล	เขต 1
128	บ้านปรางค์มะค่า*	อำเภอกักตี่ชุมพล	เขต 1
129	บ้านหลุบคา*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
130	บ้านหนองแห้วปรางค์กู่*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
131	บ้านหนองศาลาป่าขาด*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
132	บ้านหนองพีพวน*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
133	บ้านกุดโง้งดงสวรรค์*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
134	บ้านทุ่งพระ*	อำเภอกอนสาร	เขต 2
135	บ้านโจดกลาง*	อำเภอกอนสาร	เขต 2
136	บ้านนาเกาะ*	อำเภอกอนสาร	เขต 2
137	บ้านนางเดือน*	อำเภอกอนสาร	เขต 2
138	บ้านดอน-นกเอี้ยงเก่า*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
139	บ้านฉนวน*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
140	บ้านบึงมะนาววิทยา*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
141	บ้านหนองโพนงาม*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
142	บ้านหามแหโนนสังข์สามัคคี*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
143	บ้านหนองม่วง*	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
144	บ้านร้านหญ้า*	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
145	บ้านหนองโสน*	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
146	บ้านกุดน้ำใส(3 พระครูอนุสรณ์)*	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
147	บ้านจิว*	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
148	บ้านสะพานหิน*	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
149	ห้วยหินฝนวิทยาคม*	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
150	ชัยมงคลวิทยา*	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
151	บ้านโคกสะอาด*	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
152	ชุมพลสวรรค์วิทยา	อำเภอเมือง	เขต 1
153	กุดเวียงวิทย์ผดุง	อำเภอเมือง	เขต 1
154	บ้านหนองแหนดอนกู่	อำเภอเมือง	เขต 1
155	ไตรราษฎร์สามัคคีวิทยา	อำเภอเมือง	เขต 1
156	วัดสว่างอารมณ์	อำเภอเมือง	เขต 1

157	เมืองน้อยราษฎร์สงเคราะห์	อำเภอเมือง	เขต 1
158	บ้านหนองหญ้าปล้อง	อำเภอเมือง	เขต 1
159	ไทยรัฐวิทยา (บ้านค่าน้อย)	อำเภอเมือง	เขต 1
160	บ้านซีลองเหนือ	อำเภอเมือง	เขต 1
161	บ้านซีลองใต้	อำเภอเมือง	เขต 1
162	บ้านนาสีนวล	อำเภอเมือง	เขต 1
163	บ้านเล่าวิทยาคาร	อำเภอเมือง	เขต 1
164	บ้านโนนห้วยน้ำไหล	อำเภอเมือง	เขต 1
165	โนนสำราญวิทยา	อำเภอเมือง	เขต 1
166	บ้านห้วยบงใต้	อำเภอเมือง	เขต 1
167	บ้านลาดฝักหนาม	อำเภอเมือง	เขต 1
168	อนุบาลบ้านเขว้า	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
169	บ้านกุดฉนวน	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
170	บ้านหลุบโพธิ์	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
171	ห้วยหนองอ้อ	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
172	บ้านห้วยเฒ่า	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
173	บ้านลาดไทรงาม	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
174	บ้านคลองจันทรา	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
175	บ้านชัยชุมพู	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
176	บ้านโนนม่วง	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
177	บ้านหนองแสงวิทยา	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
178	บ้านโคกล่าม	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
179	บ้านโคกงาม	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
180	บ้านตลุกหิน	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
181	บ้านเซียมป่าหม้อ	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
182	บ้านโนนวังงาม	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
183	บ้านหนองพอก	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
184	บ้านหนองแก หนองโน	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
185	บ้านโนนสะอาด	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
186	บ้านโคกสูง	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
187	ห้วยน้ำไพรสามัคคี	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
188	น้ำพุปางวัว	อำเภอกอนสาร	เขต 2

189	บ้านคลองบอน	อำเภอคอนสาร	เขต 2
190	บ้านหนองเซียงรอด	อำเภอคอนสาร	เขต 2
191	โนนคูณ	อำเภอคอนสาร	เขต 2
192	บ้านโสมมะตูม	อำเภอคอนสาร	เขต 2
193	บ้านโนนสง่า	อำเภอคอนสาร	เขต 2
194	บ้านท่าศาลา	อำเภอคอนสาร	เขต 2
195	บ้านดงใต้	อำเภอคอนสาร	เขต 2
196	บ้านนาบัว	อำเภอคอนสาร	เขต 2
197	บ้านโนนห้วยนา	อำเภอคอนสาร	เขต 2
198	บ้านห้วยยางดำ	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
199	บ้านโจดพิทยาคาร	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
200	บ้านโนนเห็ดไค	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
201	บุปผาราม	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
202	บ้านหลักแดนห้วยโปร่งพัฒนา	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
203	บ้านโนนทอง	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
204	บ้านตาตไช	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
205	บ้านสันติสุขการไฟฟ้าอุปถัมภ์	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
206	บ้านสารจอต	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
207	บ้านโคกสง่า	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
208	บ้านสารจอตเก่า	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
209	บ้านบัว(รัฐราษฎร์วิทยา)	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
210	สระโพนทอง	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
211	บ้านพีพวย	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
212	บ้านโพธิ์(ครูราษฎร์ประสิทธิ์)	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
213	บ้านเขวา	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
214	กันกงบ้านสี่สามัคคี	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
215	บ้านโสกกรวหนองซีก	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
216	บ้านตลาด(ค่านายครูราษฎร์รังสรรค์)	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
217	บ้านขามราษฎร์นุกูล	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
218	บ้านโนนศรี	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
219	บ้านโคกโตนงไต้น	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
220	บ้านจาน(นิเทศอุปถัมภ์)	อำเภอจัตุรัส	เขต 3

221	บ้านหนองไผ่ล้อม	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
222	บ้านหนองผักชี	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
223	บึงหวายโกรกตาเป็นสามัคคี	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
224	รังงามวิทยา	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
225	บ้านโนนมะกอกงาม	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
226	บ้านโป่งขุนเพชรพัฒนา	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
227	บ้านศิลาทอง	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
228	บ้านบึงเวียนวิทยา	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
229	บ้านซับหมี	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
230	บ้านวังคมคาย	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
231	บ้านสะพานยาว	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
232	บ้านน้ำลาด	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
สถานศึกษาขนาดใหญ่			
233	สุนทรวัฒนา*	อำเภอเมือง	เขต 1
234	โนนน้อยแผ่นดินทอง*	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
235	บ้านเขว้าศึกษา*	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
236	กุดहुลิ่ง*	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
237	บ้านลาดชุมพล*	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
238	ชุมชนบ้านแก้งคร้อหนองไผ่*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 1
239	บ้านนาแก*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
240	บ้านโคกกุง*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
241	บ้านหนองสังข์*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
242	ชำมูลนาก*	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
243	บ้านคอนสาร*	อำเภอคอนสาร	เขต 2
244	บ้านทุ่งลุยลาย(กฟผ.อุปถัมภ์)*	อำเภอคอนสาร	เขต 2
245	บ้านดงบัง*	อำเภอคอนสาร	เขต 2
246	เกษตรศิลป์วิทยา*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
247	บ้านเป้า(สภาราษฎรวิทยา)*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
248	บ้านบึงสิบสีราษฎร์บำรุง*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
249	บ้านหนองไผ่*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
250	บ้านหนองข่า*	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
251	บ้านมะเกลือโนนทอง*	อำเภอจัตุรัส	เขต 3

252	บ้านละหาน(อภิรักษ์วิทยา)*	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
253	ชุมชนบัวบานสามัคคี*	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
254	ตาดเนินราษฎร์วิทยาคาร*	อำเภอเนินสง่า	เขต 3
255	บ้านหนองฉิม(สิงห์จันทร์บำรุง)*	อำเภอเนินสง่า	เขต 3
256	บ้านวังตลาดสมบูรณ์*	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
257	อนุบาลเทพสถิต*	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
258	ชุมชนบ้านห้วยยายจิว*	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
259	บ้านนาประชาสัมพันธ์*	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
260	บ้านหมื่นแพ้ว	อำเภอเมือง	เขต 1
261	อนุบาลชัยภูมิ	อำเภอเมือง	เขต 1
262	บ้านช่อระกา	อำเภอเมือง	เขต 1
263	ห้วยต้อนวิทยา	อำเภอเมือง	เขต 1
264	บ้านท่าหินโงม	อำเภอเมือง	เขต 1
265	กุดตุ้มสามัคคีวิทยา	อำเภอเมือง	เขต 1
266	บ้านลาดใหญ่	อำเภอเมือง	เขต 1
267	บ้านโนนเปลือย	อำเภอบ้านเขว้า	เขต 1
268	บ้านเจาทอง	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
269	บ้านพัฒนาสามัคคี	อำเภอภักดีชุมพล	เขต 1
270	ศรีแก้งคร้อ	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
271	บ้านนาหนองทุ่ม	อำเภอแก้งคร้อ	เขต 2
272	ชุมชนห้วยยาง	อำเภอคอนสาร	เขต 2
273	บ้านดงกลาง	อำเภอคอนสาร	เขต 2
274	ชุมชนบ้านหัน	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
275	บ้านโนนหินลาด-กุดกว้าง	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
276	บ้านเมืองกลางวิทยา	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
277	บ้านหนองบัว	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
278	หนองแต้ราษฎร์สามัคคีวิทยา	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
279	บ้านเตือดอนกลาง(ประชาสงเคราะห์)	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
280	บ้านหญ้านาง(ประชาวิทยาคาร)	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
281	บ้านสัมพันธ์(รัฐราษฎร์บำรุง)	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
282	บ้านโนนจาน(เนตรชนันท์ราษฎร์บำรุง)	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
283	ชุมชนหนองบัวโคก(ทองวิทยานุกูล)	อำเภอจัตุรัส	เขต 3

284	จัดรัสวีทยานุกุล	อำเภอจัตุรัส	เขต 3
285	ร่วมราษฎร์วิทยานุกูล	อำเภอเนินสง่า	เขต 3
286	บ้านยางเดี่ยวโคกรัง	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
287	บ้านไร่พัฒนา	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
288	บ้านโป่งนกพิทยา	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
289	บ้านวังตาท้าว	อำเภอเทพสถิต	เขต 3

หมายเหตุ

* สถานศึกษาเป้าหมาย

รายชื่อสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสัมภาษณ์การวิจัย

1	บ้านหนองโพนงาม	อำเภอเกษตรสมบูรณ์	เขต 2
2	บ้านหนองตอ	อำเภอเนินสง่า	เขต 3
3	ชัยมงคลวิทยา	อำเภอเทพสถิต	เขต 3
4	บ้านชัยใหญ่	อำเภอชัยใหญ่	เขต 3
5	สุนทรวัฒนา	อำเภอเมือง	เขต 1

ประวัติย่อผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ นายสุรพล ศุภรตรีทิเพศ
 วันเดือนปีเกิด 15 ตุลาคม 2506
 สถานที่เกิด อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 8/1 หมู่ 2 บ้านโสกคร้อ ตำบลหนองฉิม อำเภอเนินสง่า
 จังหวัดชัยภูมิ 36160
 ตำแหน่งหน้าที่การงาน ผู้อำนวยการโรงเรียน
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบ้านโสกคร้อ อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3
 ประวัติการศึกษา
 พ.ศ. 2523 มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนบัวใหญ่
 อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
 พ.ศ. 2528 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ช่างกลเกษตร)
 จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
 วิทยาเขตเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา
 พ.ศ. 2530 วิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาเกษตรศาสตร์)
 จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เกษตรศาสตร์บางพระ